صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز بدھ مورخہ 10 فروری 1999

(بمطابق 23 شوال 1419 ہجری)

جلد 14 شمارہ 2

سرکاری رپورٹ

مندرجات

مندرجات	صفحہ نمبر
1۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	2
2۔ نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات	10
3۔ معزز اراکین کی رخصت	31
4۔ مسئلہ استحقاق	34
5۔ تحاریک التوا	42
6۔ توجہ دلاؤ نوٹس ہا	66

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز بدھ مورخہ 10 فروری 1999 بمطابق 23 شوال 1419 ھجری صبح دس بجکر پینتالیس منٹ پر منعقد ہوا۔
جناب سپیکر، ہدایت اللہ چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوْذُ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ۔ بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ہ

اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَیْکَ الْکِتٰبَ بِالْحَقِّ لِتَحْکُمَ بَیْنَ النَّاسِ بِمَآ اَرٰکَ اللّٰہُ ط وَلَا تَکُنْ لِّلْخَآئِنِیْنَ خَصِیْمًا۔ وَّاسْتَغْفِرِ اللّٰہَ ط اِنَّ اللّٰہَ کَانَ غَفُوْرًا رَّحِیْمًا۔ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِیْنَ یَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَھُمْ ط اِنَّ اللّٰہَ لَا یُحِبُّ مَنْ کَانَ خَوَّانًا اَثِیْمًا ہ یَّسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَلَا یَسْتَخْفُوْنَ مِنَ اللّٰہِ وَھُوَ مَعَھُمْ اِذْ یُبَیِّتُوْنَ مَا لَا یَرْضٰی مِنَ الْقَوْلِ وَکَانَ اللّٰہُ بِمَا یَعْمَلُوْنَ مُحِیْطًا۔ ھٰٓاَنْتُمْ ھٰٓؤُلَآءِ جٰدَلْتُمْ عَنْھُمْ فِی الْحَیٰوۃِ الدُّنْیَا ہ فَمَنْ یُّجَادِلُ اللّٰہَ عَنْھُمْ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ اَمْ مَّنْ یَّکُوْنُ عَلَیْھِمْ وَکِیْلًا ہ صَدَقَ اللّٰہُ الْعَظِیْمِ۔ 4 سس 105-109

(ترجمہ) مونږه دا کتاب تا ته په حق رالیږلے دے چه کومه حق خبره خدائے تا ته ښودلے ده د هغے مطابق ته د خلقو ترمینځه فیصلےاوکړے او د خیانت کرو ملګرتیا مه کوه او د خدائے نه بخښنه اوغواړه، بیشکه هغه بخښونکے او مهربانه دے او څوک چه د خپلو خانونو سره هم خیانت کوی ته د هغوی د طرف نه جهګړه مه کوه۔ بے شکه خیانت ګر ګناهګارکسان دَ خدائے خوښ نه وی۔ دا کسان خپل ګناهونه د خلقو نه خو پټو لے شی خو د خدائے نه نے پټولے نه شی، خدائے خو هغه وخت هم دوئ سره وی چه دوئ د شپے په پټه دَ هغه دَ مرضئی خلاف مشورے کوی او خدائے دَ دوئ په ټولو عملونو احاطه کړے ده۔ په دے دنیا کښ خو تاسو دَ دوئ د طرف نه جهګړه اوکړه، خو د قیامت په ورځ به ورله د خدائے په مخکښے څوک جهګړه کوی او آخر هلته به څوک دَ دوئ وکالت کوی ہ صَدَقَ اللّٰہُ الْعَظِیْمِ۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب! معافی غواړمه، په پوائنټ آف آرډر باندے عرض کومه، پرون هم مونږه دا پوائنټ اوچت کړے وو چه بغیر د شعیب خان نه دا هاؤس نامکمل دے او د هغے نه پس مونږه واک آوټ هم کړے وو او بی بی په فلور آف دی هاؤس دا فیصله هم کړے وه چه مونږه به ټوکن واک آوټ کوؤ۔ پرون د حکومت ډیر High powered delegation راغلے وو چه په هغے کښ صابر شاه صاحب هم وو او هلته ئے دا فیصله اوکړه چه مونږه به دا کیس نه Contest کوؤ خو د هغے باوجود پرون بیا ایډیشنل ایډوکیټ جنرل پاخیدو او وئیل ئے چه ما تیاری نه ده کړے او ایډوکیټ جنرل به په دے ډسکشن کوی، نو پرون هم په دے وجه باندے مونږه ټوکن واک آوټ کړے وو او نن بیا هم په دے وجه باندے مونږه پینځه منټو د پاره ټوکن واک آوټ کوؤ چه تر کومے پورے شعیب خان نه وی راغلے نو دا هاؤس نامکمل دے۔

(اس مرحلے پر حزب اختلاف کے اراکین نے علامتی واک آوٹ کیا۔)

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون و پارلیمانی امور): جناب سپیکر! کل بھی ہم نے ان کو Surety دی تھی کہ تشریف رکھیں، گورنمنٹ اپنی طرف سے پوری کوشش کر رہی ہے۔ کل ان کا کیس عدالت میں پیش ہوگا اور ہم نے ایڈوکیٹ جنرل سے درخواست کی ہے کہ وہ اس کیس کو Contest نہ کریں۔ ویسے اگر یہ ٹوکن واک آوٹ کرتے ہیں تو ہم ان کو منع نہیں کرتے، ان کی Strike ہے، واک آوٹ ہے مگر بات یہ ہے کہ اس کا بھی، چلیں ٹھیک ہے کوئی بات نہیں جناب۔

جناب نجم الدین: پوائنټ آف آرډر، سر۔ کورم طرف ته جی لږ توجه ورکړئ۔

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات): سپیکر صاحب! دا واک آوټ دَ عدالت خلاف دے که د بل چا؟

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات): سپیکر صاحب! 'Questions' Hour' ہے اور جتنے کوئسچنز بھی آئے ہوئے ہیں، تقریباً 90 % اپوزیشن کی طرف سے ہی ہوئے ہیں، ہم لوگوں کی طرف سے بہت کم ہیں۔ ایسا لگتا ہے کہ اپوزیشن کے ممبرز کی اپنے حلقوں میں

دلچسپی کم ہوتی جا رہی ہے۔

جناب سپیکر: غفور خان! څنګه یے، دَ اورو مسئله څنګه ده؟

جناب غفور خان جدون (وزیر خوراک): سپیکر صاحب! د اورو مسئله خو هیڅ نشته او په صوبه کښې ماشاء الله تعالیٰ په هر ضلع کښې مونږه دَ اورو اضافی کوټے ورکړے دی او په ټوله صوبه کښې هیڅ مسئله نشته۔ عرض دا دے چه دا خو پرون دوئ سره فیصله شوے وه، زما خو خپل خیال دے چه دا ټوکن واک آوټ دوئ صرف دَ عدالت خلاف اوکړو۔ که دَ حکومت خلاف اوکړلو۔ عرض دا دے چه مونږ خو ورته پرون هم دا یقین دهانی ورکړے ده، مونږه خو ورته پرون هم وئیلی وو، چه ګورنمنټ چه کومه فیصله کړے ده، زمونږ یقین دے چه مونږه اوس هم په خپلو فیصلو ولاړ یو او دغه دی بیا واپس راغلل نو مونږه ورته Welcome وایو۔

(اس مرحلہ پر معزز رکن، جناب نجم الدین ایوان میں داخل ہوئے۔) (تالیاں)

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! ہمارے ایجنڈے کی میٹنگ میں جتنے بھی آنریبل اراکین شامل تھے، Honourable Members of the opposition، تو آپ کے ساتھ Honourable accord میں یہ طے ہوا تھا کہ During 'Questions' Hour نہ کوئی پوائنٹ آف آرڈر ہوگا اور نہ کچھ اور ہوگا۔ اب مجھے یہ سمجھ نہیں آ رہی کہ ہم اپنے کس وعدے کی پاسداری کر رہے ہیں؟ ایک Gentleman agreement آپ کا تھا، کیا ہم اس کی پاسداری کرتے ہیں یا ہم Certain issues کو لے کر آتے ہیں؟ اور جہاں تک جناب، واک آوٹ کا تعلق ہے، اگرچہ ہمیں Concede نہیں کرنا چاہئے تھا، یہ میں آپ کو واضح طور سے کہوں کیونکہ اس پر --------

Mr. Najmuddin: Point of order, Sir.

Minister for Law and Parliamentary Affairs: Najmuddin Sahib, I am on a point of order.

جناب نجم الدین: نه جی، دا کورم پوره کړئ۔ اوس نے پوره کړلو، نو دا خو زیاتے دے۔ ما ډیر وختی نشاندهی کړے وه، ډیر وختی ما نشاندهی کړے ده۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! ہم نے اس کے باوجود --------

جناب نجم الدین: دا خو بالکل زیاتے دے جی چه تر هغے وخت پورے نه Count کیږی۔ دا خو زما --------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! اس کے باوجود ہم نے یہ کہا کہ ہم آنریبل ممبر کی رہائی کیلئے اپنی طرف سے پوری کوشش کریں گے اور یہ Gentleman agreement بھی تھا --------

جناب نجم الدین: بس ټهیک ده جی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب! جب ایک Gentleman agreement ہوتا ہے تو پھر تمام شرکاء کو اپنے وعدوں کی پاسداری کرنی چاہئے۔ Gentleman agreement should be honoured.

جناب نجم الدین: ما جی دَ کورم نشاندهی کړے ده، مخکښے راسره دَ هغے خبره اوکړئ۔ په دغه باندے دا یو واک آوټ --------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: اگر آپ Gentleman agreement کی پاسداری نہیں کرتے تو پھر آپ اپنی لیڈری چمکانے سے --------

جناب نجم الدین: اوس خو نے هغوی راوستل، بهر ناست وو، درخواستونه یکی بیا راخی۔ درخواستونه نے راغستی وی او منسټرانو پسے ګرځی۔ وس نے ټول را ننویستل، خبرے له نے طول ورکړلو۔ زه د نشاندهئ خبره کومه۔ (شور)

جناب نجم الدین: زه دَ کورم دَ نشاندهئ خبره کومه۔

جناب سپیکر: کورم پوره دے۔

جناب نجم الدین: ما چه کوم وخت کښ نشاندهی کړے وه، هغه وخت کښ کورم پوره نه وو۔ بیا نے هغے خبرے له طول ورکړلو او کسان راغلل ----

وزیر خوراک: د هغوی سره تنیس کسان وو، ده پکښ خپل خان نه وو Count کړے ګنی نو تنیس کسان وو۔

جناب نجم الدین: نه جی، بالکل جی نه وو پوره۔ زما عرض دا دے، سر، زه یو درخواست کوم۔ زه درخواست کومه --------

وزیر اطلاعات: سر! Proctorial monitor پکښې خپل خان نه وو شمار لے۔(قہقہے)

جناب نجم الدین: زما عرض دا دے چه وزیر قانون صاحب خبره اوکړله، زه صرف دا عرض کومه جی چه پرون په دغه میټنګ کښې ډیرے فیصلے شوے دی۔ ستاسو په وساطت سره دا فیصله شوے وه چه لس بجے به اجلاس شروع کیږی -------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! I am on a point of order. سر! پہلے وہ یہ بات ثابت کریں کہ کورم پورا ہے یا نہیں' Then he should start, first of all he should concede کہ کورم پورا ہے۔

جناب نجم الدین: سر! آپ ان کو بٹھا دیں۔ (قہقہے)

وزیر قانون و پارلیمانی امور: شہزادے! تمہاری تو ہم ہر بات سنتے ہیں' اگر کورم پورا ہے تو بتائیں۔

جناب نجم الدین: بس ټهیک ده جی، پرون هم دوئ ټولے خبرے کولے او نن د هم دوئ کوی او زما نمبر دے نن، په دے ټائم کښې د اپوزیشن لیډر زه یم۔ خبره -------

میاں گل اسفندیار امیرزیب(وزیر تعلیم): جناب سپیکر! -------

جناب نجم الدین: بس جی، زما هم واک آوټ دے۔

جناب سپیکر: شهزاده صاحب څه خبره کوی۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! ---------

جناب نجم الدین: پریس والا گواه دی چه کورم پوره نه وو، په وخت باندے نوټ نه شو او ددے وجے نه ما هم واک آوټ اوکړلو۔

(اس مرحلہ پر معزز رکن ایوان سے اٹھ کر باہر چلے گئے۔)

وزیر قانون و پارلیمانی امور: نجم الدین خان! Please listen to me, اب بھاگیں نہیں، بھاگنے کی بات مت کریں۔ (قہقہے)

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! چونکه دا واک آوټ شوے دے، And it is a token walk out. لږ ساعت پس به هغوی راشی او وخت هسے دغه دے۔ ما هسے ستاسو په اجازت سره یو Suggestion پیش کولو۔ په بلوچستان

سمبلۍ کښې They have something known as a 'Zero Hour'. هر یو
سیشن شروع کیدو نه مخکښې نیمه ګهنټه 'Zero Hour' وی او په هغه 'Zero
Hour کښې د کوم نواب او کوم خان په زړه چه څه راځی نو هغه خبرے
کوی- مطلب دا دے چه زمونږ دا Assembly proceedings چه څنګه کیږی،
ا خو په National Assembly یا Senate کښې Which is totally according
to the rules of the Assembly خو زمونږه دا چل کیږی چه 'Questions'
Hour وی او 'Questions' Hour' نیمه ګهنټه لیټ شروع شی، پینتالیس
منټ لیټ شروع شی ځکه چه دلته څوک پاڅی وائی چه فلانے په حق
سیدلے دے، د هغه د پاره دِ دعا اوشی- روایات خو د اسمبلۍ، پکار دا ده چه یا
Ex-Member د پاره داسے وی یا څوک نیشنل لیډر وی، یو خو په هر یو
غه کښې داسے دا دعاګانے، نو که تاسو دا رولز کمیټۍ ته ریفر کړئ او بیا
وستو په هغے Modalities باندے سوچ کیدے هم شی خو چه صرف د
سمبلۍ شروع کیدو نه مخکښې یو 'Zero Hour' وی- دلته کښې د اسمبلۍ په
ره ورځ ممبران هسے هم خبرے کوی نو چه هغه 'Zero Hour' introduce
ی او چه د کوم خان په زړه باندے څه تاؤ وی، چه هغه اوباسی- که دَ سوات
خان په زړه باندے څه خبره وی نو هغه دِ اوباسی چه کوم نه پوائنټ آف آرډر
Cove کوی، نه څه پریویلج موشن ځکه چه دلته کښې پریویلج موشن وی،
یلجرمنټ موشن وی نو باقاعده د هغے پروسیجر دے خو په مونږ ټولو
اندے، سره زما، ډیره تادی وی نو نه مونږ د پروسیجر خیال کوؤ او نه د
غے سوچ کوؤ خو چه هغه وخت کښې په زړه باندے څه خبره وی، چه
اپاڅو چه که په دے وخت کښې مو د زړه هغه براس او نه ویستلو نو بس
غه خبره به په زړه باندے پاتے شی او که تاسو چا له اجازت ورنه کړئ نو
اسو نه خلق خفه شی- دا زما یو ډیر Humble suggestion دے چه په دے
اندے لږ سوچ اوکړے شی او که باالفرض هاؤس ته Put کړے شی او که دَ
غوی پرے رضا وی نو بیا دِ رولز کمیټۍ ته ریفر شی- دا زما یو Humble
suggestion وو-

جناب سپیکر: اسفندیار خان! ستا ډیر ښه Suggestion دے- دا خو ستاسو د

ممبرانو صاحبانو خپله فیصله ده چه څنګه تاسو وایئ نو زه په هغه طریقه باندے تاسو له دغه کوم خو ما ته یو شے عجیبه عجیبه محسوسیږی۔ دا اوس لاء منسټر صاحب ډیره عجیبه خبره اوکړله او نجم الدین خان لاړو خبره نے پوره واوریدله خو بس خان نے پرے غلے کړلو یا نے وا نه وریده خو بهرصورت د هر یو سیشن نه مخکښ زه میټنګ راغواړمه، په هغے کښ د حکومت نمائندګی هم وی او د اپوزیشن د ټولو پارټیانو نمائندګی هم وی، خواه د یو پارټئ یو کس وی یا هر څه چه وی، که دوه وی او که څلور، هغه ټول زه باقاعده راغواړمه، هلته کښ فیصلے اوشی او په هغه فیصلو باندے بیا څوک عمل نه کوی نو دا 'Zero Hour' به پکښ هم راشی او بیا به هم څوک نه کوی۔ دا به راباندے ایکسټرا راځی، والله که پرے څوک هم عمل کوی۔ هسے ډیر ښه Suggestion دے۔

(اس مرحلہ پر حزب اختلاف کے اراکین ایوان میں واپس تشریف لے آئے۔) (تالیاں)

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات): مهربانی، سپیکر صاحب۔ اسفند یار باچا یو ډیر ښه تجویز پیش کړلو او دَ دے سره زما هم اتفاق دے۔ د کونټے حواله دوئ ورکړله۔ د کونټے خو ما ته پته نشته البته په هائیډ پارک کښ داسے ده چه هلته کښ هر څوک چه هر څه وئیل غواړی، ځکه چه هلته په 'House of Common' کښ هغوی سره دومره فضول وخت نه وی۔ چونکه مونږه سره وخت ډیر دے نومونږه به په دے خپله اسمبلئ کښ نیمه ګهنټه یا ګهنټه یا چه څومره زمونږه دا ممبران خوشحاله وی، دوه ګهنټے دِ ورته اوباسی خو چه مونږ ته معلوم وی چه دا اوس د "فضولیاتو" وخت دے کنه جی ځکه چه زمونږه ټول وخت، هغه قیمتی وخت دَ دے قوم او دَ صوبے، مونږ ته ډیر سخت ضرورت دے، Legislation ته، قانون سازئ ته نو چه څومره وخت هغوئ وائی، ګهنټه وائی، نیمه ګهنټه وائی، دوه ګهنټے وائی چه هغه مخصوص وخت هغے ته ورکړی او چه بیا په ډے نور وخت کښ څه نه څه دصوبے دپاره هم کارکیږی نو ډیره مهربانی به وی۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! خان صاحب نے بڑی اچھی بات کی ہے ہائیڈ پارک کی لیکن وہاں صرف اتوار کے دن Speeches ہوتی ہیں جب سب انگریز فارغ بیٹھے ہوتے ہیں۔

(قہقہے)

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! محترم منسٹر صاحب نے کہا کہ ہمارا وقت بڑا قیمتی ہے، ہمارا کام یہ ہے کہ ہم یہاں قانون سازی کریں تو جناب سپیکر، آئین یہ کہتا ہے کہ اس پراونشل اسمبلی کا اجلاس کم سے کم ستر دن ہو، آئین میں یہ پابندی نہیں ہے کہ تین سو پینسٹھ دن نہ ہو اور آج جو اجلاس جاری ہے، یہ بھی اسلئے ہے کہ ہم پورے سال میں ستر دن پورے نہیں کر سکے ہیں اور ستر دن پورے کرنے کیلئے حکومت نے یہ اجلاس بلایا ہے۔ جناب سپیکر! میں جب سے ممبر بنا ہوں، سات، آٹھ سال ہوگئے ہیں، کوئی سال ایسا نہیں آیا ہے کہ ستر دن سے ایک دن بھی اسمبلی کا اجلاس زیادہ ہوا ہو۔

جناب سپیکر! ان ستر دنوں میں ہر ہفتے دو دن چھٹی ہوتی ہے ہفتے اور اتوار کی تو کل پچاس دن باقی رہ جاتے ہیں۔ ان پچاس دنوں میں چار چھٹیاں Gazetted آتی ہیں، پینتالیس دن میں ہم تقریباً آدھ گھنٹہ دیر سے اجلاس شروع کرتے ہیں اور آدھ گھنٹہ سے زیادہ "ٹی بریک" ہوتا ہے تو کل ایک سو پینتیس گھنٹے پورے سال میں اسمبلی کا سیشن ہوتا ہے، ہم تراسی ممبرز ہیں اور ہر ممبر کے حصے میں پچیس منٹ آتے ہیں پورے سال میں اور ایک دن میں اٹھارہ سیکنڈ آتے ہیں۔ (تالیاں) جناب سپیکر! اگر حکومت کو اسمبلی کے وقت اور قانون سازی کا اتنا ہی شوق ہے تو اسمبلی کا اجلاس اگر تین سو پینسٹھ دن نہیں، تو تین سو دن بلائیں۔ (تالیاں) باہر کی دنیا میں، ہندوستان میں، "مدر پارلیمنٹ" میں، برطانیہ کی "ہائیڈ پارک" کا حوالہ دیا گیا ہے، پارلیمنٹ کا حوالہ دیں لیکن وہاں صرف Summer اور Winter کی چھٹیاں ہوتی ہیں، باقی Contineous اسمبلی کا اجلاس ہوتا ہے۔ ہمارے ہاں سارا سال چھٹی ہوتی ہے اور چند دن کیلئے اسمبلی کا اجلاس ہوتا ہے اور ایک ممبر کے حصے میں ایک دن میں اٹھارہ سیکنڈ آتے ہیں۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! که ستاسو اجازت وی۔

جناب سپیکر: یو منټ جی، ټولو نه مخکښې نجم الدین خان پاخیدلے وو، بیا زما خیال دے یوسف ایوب، که څوک وو اسفندیار خان، او ورپسے ارباب صاحب تاسو وئ۔

وزیر اطلاعات: زما یو نکته ----

جناب سپیکر: هاں جی۔

وزیر اطلاعات: زما یو نکته، زما به دا گزارش وی، Humble submission به مے وی جی چه دَ 'Zero Hour' کوم تجویز اسفند یار خان پیش کړے دے۔ دے Hour له د "حاجی عدیل آور" نامه کیږدئ یا "نجم الدین آور" نامه کیږدئ۔

حاجی بہادر خان (دیر): پوائنټ آف آرډر، سر۔ دا کونسچن سر پاتے کیږی، تاسو که لږه مهربانی اوکړئ او دے له توجه ورکړئ نو ښه به وی۔ نن چه دا کوم کونسچن دی، دا ډیر ضروری دی۔

جناب سپیکر: نن خو به زه بالکل ټهیک په یوه نیمه بجه پاڅم، خفه کیږئ به نه، خکه چه یو ډیر ښه دوست مے مړ دے او دَ هغه جنازے له به خمه۔

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! حاجی عدیل صاحب خو شته کنه۔

جناب نجم الدین: ما ته آرډر شوے دے او دا پکښ زما په خانے پاڅی، نو دغه خو غلطی ده کنه جی۔ خبره هم دغه غلطه ده۔

ارباب سیف الرحمان: جناب سپیکر صاحب! ما هم دغه خبره کوله، دے میاں صاحب چه کو مه خبره اوکړه چه نے د حاجی عدیل صاحب Proposal پیش کړے دے چه ثابت کال دا اسمبلی چلیږی۔ نو زما مطلب دا دے چه ډپټی سپیکر صاحب ته به لږ چانس ملاویږی۔ (قهقهے)

جناب نجم الدین: جناب! زما درخواست دا دے، مخکښے جدون صاحب ----

حاجی محمد عدیل: سر! ہمیں لوگوں نے منتخب کیا ہے اور ہم تین سو پینسٹھ دن اسمبلی چلا سکتے ہیں۔

جناب نجم الدین: دوئ نه کښینی په قلاره۔ دوئ دِ کښینی چه زه دا خپله خبره اوکړم۔ زما درخواست دا دے چه په ایجنده میټنګ کښ مونږه ناست وو، حاجی عدیل صاحب هم ناست وو، هغه وخت څه فیصلے شوے وے۔ په هغے کښ یوه فیصله دا وه چه ټهیک په لس بجے باندے به اجلاس شروع کیږی۔ حاجی عدیل صاحب ونیلی وو، په هغه وخت کښ دا فیصله شوے وه چه په پردی سوال کښ به څوک مداخلت نه کوی۔ په هغه وخت کښ دا فیصله شوے وه چه په پوائنټ آف آرډر باندے به ډیره وینا نه کیږی۔ نن ما دا کورم پوائنټ آوټ کړو، په هغے باندے هغوی اعتراض اوکړو۔ پرون نه

رانسته دَ هغه ایجنډے مطابق یوه خبره ټهیک نه ده چلیدلے۔ زما درخواست دا دے چه اسمبلی ایک سو ستر ورځے چلوَلَ، حاجی عدیل صاحب خبره کوی نو دا خو زمونږه د مضبوط اپوزیشن کار دے او مضبوط اپوزیشن شته ـے نه، چه نشته دے نو مونږ به ایک سو ستر ورځے اسمبلی په څه او چلوؤ؟

نشانزده سوالات اور ان کے جوابات

Mr. Speaker: Honourable Aurangzeb Khan, MPA, to please ask his Question No. 684. Aurangzeb Khan, MPA, please.

* 684 _ جناب محمد اورنگزیب خان: کیا وزیر مواصلات و تعمیرات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(الف) آیا یہ درست ہے کہ غلام قادر ولد عنایت اللہ خان، روڈ انسپکٹر کوہاٹ ویسٹ ڈویژن میں ملازم رکھا تھا؛

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ شخص نے جمرود انڈسٹریل اسٹیٹ میں اپنا ذاتی کاروبار شروع کر رکھا ہے؛

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا سرکاری ملازم اپنا ذاتی کاروبار کرنے کا مجاز ہے؛ اگر نہیں، تو مذکورہ ملازم کے خلاف کیا کارروائی کی گئی ہے، نیز مذکورہ شخص کے مکمل کوائف ملازمت اور شکایات کی تفصیل فراہم کی جائے؟

سید علی شاہ (وزیر مواصلات و تعمیرات): (الف) جی ہاں، یہ درست ہے۔

(ب) جی نہیں۔

(ج) سرکاری ملازم ذاتی کاروبار کا مجاز نہیں۔ غلام قادر خان، روڈ انسپکٹر گاؤں آدم زئی، تحصیل لکی مروت، ضلع بنوں کو ایکسیئن بلڈنگز ڈویژن نے چھٹی نمبر E-10-1138 بتاریخ 1-4-1990 بھرتی کیا تھا۔ بعد میں 13-6-1990 کو سی اینڈ ڈبلیو ڈویژن کوہاٹ تبدیل کر دیا گیا جہاں وہ 19-9-1995 تک رہا مگر ایکسیئن ہائی وے ڈویژن کوہاٹ نے اس کو غیر حاضری کی بنا پر 20-9-1995 کو ڈسچارج کر دیا۔ تاہم ایس۔ای، سی اینڈ ڈبلیو سرکل کوہاٹ نے اس کی اپیل کی بناء پر اسے نوکری پر بحال کر دیا۔

جناب محمد اورنگزیب خان: محترم سپیکر صاحب! میں نے یہ سوال پوچھا ہے کہ غلام قادر کوہاٹ میں روڈ انسپکٹر ہے، میرے پاس پوری فائل ہے، انہوں نے انکار کیا ہے کہ وہ دو

جگہوں پر کام نہیں کر رہا ہے۔ یہ جز (ج) کے جواب میں کہتے ہیں کہ "سرکاری ملازم ذاتی کاروبار کا مجاز نہیں۔ غلام قادر خان، روڈ انسپکٹر، گاؤں آدم زئی، تحصیل لکی مروت، ضلع بنوں"، یہ بھی غلط ہے، اب تو لکی مروت ضلع بن گیا ہے، "کو ایکسیئن بلڈنگز ڈویژن بنوں نے چھٹی نمبر فلاں فلاں کے تحت بھرتی کیا تھا۔ بعد میں 1990 کو سی اینڈ ڈبلیو ڈویژن کوہاٹ تبدیل کر دیا گیا جہاں پر وہ 1995ء تک رہا مگر ایکسیئن ہائی وے ڈویژن کوہاٹ نے اسے غیر حاضری کی بنا پر 20-9-1995 کو ڈسچارج کر دیا تاہم ایس۔ای، سی اینڈ ڈبلیو سرکل کوہاٹ نے اس کی اپیل کی بنا پر اسے نوکری پر بحال کر دیا"۔ محترم سپیکر صاحب! میرے پاس اس شخص کی ملازمت کی یہ فائل موجود ہے، ٹائم تو لگے گا، یہ پہلا ہے سر، کہ 20-3-1995، جب یہ ملازم ہوا، نوکری کا چارج لے لیا تو دوسرے دن غائب ہو گیا۔ یہ میرے پاس اس کے خلاف آرڈر ہے کوہاٹ سی اینڈ ڈبلیو کا جی کہ

"Your detailment order in the Building Division Bannu, issued by Chief Engineer, C & W Department Peshawar, Office No. so and so, Dated 5-3-1990, since stands cancelled. You are, therefore, hereby ordered to report to the S D O, Highway Maitenance Sub Division, Kohat, by 31.3.1995 failing which your pay will be stopped and further action will be taken against you".

یہ پہلا نوٹس ہے جو اس کو ملا جناب اور یہ دوسرا ہے،

"You reported arrival for duty in Highway Maintenance Sub Division, Kohat on 30.6.1995 and disappeared from office from next day and since then your where-abouts are not known".

میرے پاس کم از کم اس کے بیس لیٹرز ہیں۔ یوسف ایوب صاحب دیکھ رہے ہیں۔ میری Request یہ ہے کہ یہ Question سی اینڈ ڈبلیو کمیٹی کو چلا جائے۔ پھر آخر میں اس نے لکھا بھی ہے کہ اب دو جگہوں پر نوکری کر رہا ہے۔ یہاں ٹیکسٹائل ملز میں اور کوہاٹ میں بھی تنخواہیں دو جگہوں پر لے رہا تھا۔ یہ چیزیں آن ریکارڈ ہے لیکن محکمہ نے انکار کیا ہے کہ ایسی کوئی بات نہیں ہے۔ تو میری Request ہے سر، کہ یہ Question

کمیٹی کو چلا جائے۔

جناب سپیکر: سرکاری محکموں میں دو جگہوں سے تنخواہ لے رہا ہے؟

جناب محمد اورنگزیب خان: سر! دو جگہوں پر ملازم ہے' تنخواہ اس نے لی ہے جناب۔ یہ ریکارڈ ہے میرے پاس' پوری فائل ہے۔ تو Request ہے کہ یہ کمیٹی کو چلا جائے۔

جناب سپیکر: جی' یوسف ایوب خان۔

وزیر بلدیات: شکریہ' سپیکر صاحب۔ On behalf of Minister for C & W, اورنگزیب خان جیسی بات کر رہے ہیں کہ He was absent from duty اور آیا نہیں' اس کی وجہ سے یہ 1995 میں Terminate ہوا ہے And then lateron in 1997, he was re-instated by the competent authority. جو ایک پروسیجر ہوتا ہے' اس کے تحت Absence کے متعلق ان کی بات میں مانتا ہوں۔ According to our record, یہ In writing وہاں کے ایگزیکٹو انجینئر' ایکسیئن ہائی وے کوہاٹ نے دیا ہوا ہے کہ یہ شخص 6-10-1997 onwards' جب سے یہ Re-instate ہوا ہے' Regularly اپنی ڈیوٹی Perform کر رہا ہے اور گورنمنٹ کے پاس ایسا کوئی ثبوت نہیں ہے کہ جس سے ہم یہ ثابت کر سکیں کہ وہ کوئی دوسرا کاروبار بھی کر رہا ہے یا جیسا کہ اورنگزیب خان کہہ رہے ہیں کہ دوسری نوکری کر رہا ہے۔ انہوں نے یہاں لکھا ہے کاروبار کا' نوکری کا نہیں لکھا اور نہ ہی گورنمنٹ کے پاس ایسی کوئی Evidence ہے جس سے ہم یہ ثابت کرسکیں کہ گورنمنٹ کی نوکری کے ساتھ ساتھ وہ کوئی دوسرا پرائیویٹ بزنس بھی کر رہا ہے یا کہیں نوکری کر رہا ہے۔ اگر ان کے پاس ریکارڈ ہے تو مجھے کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن ان کا Question جو ہے' That was کہ وہ کوئی بزنس کر سکتا ہے یا نہیں؟ تو بزنس قانونی طور پر نہیں کر سکتا اور ایکسیئن نے بھی لکھا ہے کہ وہ Regularly کام کر رہا ہے۔ Hand written ہے جی۔ So اگر وہ غلط ہے تو Naturally the XEN is responsible and I am sure کہ ایک ایکسیئن میں اتنی جرأت نہیں ہے کہ وہ ایک غلط Statement اسمبلی میں پیش کرے۔ اب یہ کہہ رہے ہیں کہ ان کے پاس ریکارڈ ہے' اگر یہ تھوڑا سا ریکارڈ پہلے بتا دیتے یا اگر ابھی بھی بتا دیں تو We can, ویسے بزنس کا کوئی ریکارڈ نہیں ہے جی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر! سی اینڈ ڈبلیو کے ایکسیئن ہیں غلام خالد جان'

ایگزیکٹو انجینیئر محکمہ سی اینڈ ڈبلیو، ہائی وے ڈویژن، مورخہ 24-8-1995 ' یہ اس نے اردو میں ان کو نوٹس دیا ہے، اس کی تنخواہ بھی بند کر دی گئی ہے لیکن تاحال نہ تو وہ ڈیوٹی پر حاضر ہوا اور نہ ہی سرکاری ڈیوٹی کی ادائیگی میں کسی قسم کی دلچسپی ظاہر کی ہے۔

جناب سپیکر، اورنگزیب خان، ستاسو دَ دے سوال دوہ جز دی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: جی۔

جناب سپیکر: یو دا دے چه دے غیرحاضر وو، نه راتللو یا نے ډیوټی نه کوله، Dismiss شوے وو یا Terminate شوے وو۔ بیا هغه Departmental appeal اوکړو۔ په اپیل کښې د گورنمنټ Version دا دے چه He was re-instated. ستاسو دویمه خبره دا وه چه دے دوه خایونو کښې -------

جناب محمد اورنگزیب خان: کاروبار به نے کوؤ۔ تنخواه به نے هم اخسته او خپل ذاتی کاروبار نے هم کوؤ جی۔ زه د سرکاری ریکارډ دا ثابتوم۔ جناب، یوسف ایوب صاحب اوونیل چه سرکاری ریکارډ کښې --------

جناب سپیکر: هسے عرض مے کولو جی۔ ما دا وئیل چه فرض کړئ، لکه څنگه چه یوسف ایوب خان تاسو ته دا اوونیل چه که دا ریکارډ مونږ سره وے نو مونږ به په دے باندے هغه XEN او بل، بل به هم راغوستے وو او په هغه باندے به مو خبره کړے وے نو Instead of referring it to the Committee او بیا دا دومره اوږده Process به کیږی نو Why not چه دا کوم Facts تاسو سره دی نو دا ورکړئ دوئ ته۔

وزیر بلدیات: جناب سپیکر صاحب! میں ایک عرض کرنا چاہتا ہوں With your permission کہ -------

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر صاحب! یو Request کومه۔ دے اسمبلئ کښې مونږه هم څلور، پینځه کاله تیر کړل، وزیران صاحبان یقین دهانی ورکړی، په دویمه ورځ ترے خبره هیره وی۔

وزیر بلدیات: نہیں جی' -------

جناب محمد اورنگزیب خان: یوسف ایوب صاحب، میری ایک بات سن لیں۔ میں آپ کو سرکاری ریکارڈ دکھا رہا ہوں، سرکاری ریکارڈ کی بات ہے۔

وزیر بلدیات: نہیں جی، سرکاری ریکارڈ میں، میں یہ مانتا ہوں جی کہ وہ ڈیوٹی سے Absent رہا ہے اور He was terminated لیکن پھر --------

جناب محمد اورنگزیب خان: نہیں، نہیں، ----------

وزیر بلدیات: لیکن پھر یہ Re-instate ہوا ہے تقریباً دو سال بعد۔ وہ تو ہم مانتے ہیں جی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب! جو بات آپ نے کہی کہ ریکارڈ میں ایسی کوئی چیز نہیں ہے کہ وہ دو جگہوں پر کام کر رہا ہے تو یہ آپ کے سرکاری ملازم کا نوٹس ہے، سی اینڈ ڈبلیو کے ایکسیئن کا، وہ کہہ رہے ہیں کہ "با ایں ہمہ باوثوق ذرائع سے پتہ چلا ہے کہ آپ نے انڈسٹریل اسٹیٹ جمرود روڈ میں اپنا کاروبار شروع کر رکھا ہے جو سروس رولز کے تحت ناجائز اور خلاف قانون ہے"۔ یہ سرکاری ریکارڈ ہے میرے پاس۔ تو میں حیران ہوں کہ آپ کو سرکاری محکمہ نے پھر ریکارڈ کیسے نہیں دیا؟ میرے پاس موجود ہے اور آپ کے پاس نہیں ہے؟

جناب سپیکر: نه، نه، دَ هغوی Plea خو اوس دا ده کنه، فرض کړه یو کورټ یو سړے Convict کړی، You are a good Advocate, یو کورټ یو سړے Convict کړی، هغه Reason ورکړی چه دا، دا، دا، په دے وجه باندے He goes in an appeal. اپیل هغه کړے دے۔ He set aside the order, meaning thereby that the appellant court did not agree.

جناب محمد اورنگزیب خان: زه منم جی۔

جناب سپیکر: Meaning خو به، Presumption خو به دا راځی کنه۔ اوس که تاسو سره څه داسے Facts وی واقعی چه یره دے دَ سرکار نه هم تنخواه اخلی او کاروبار یا بزنس هم کوی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: ما عرض دا کوو چه بغیر دَ کمیټئ نه زما مطلب نه حل کیږی۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! عرض یہ ہے کہ ان کی بات سے میں Agree کرتا ہوں کہ وہ Absent رہا ہے۔ گھر پر لیٹا رہتا ہوگا یا کوئی کام کرتا ہوگا جس کی وجہ سے اس کو سزا ملی ہے، Terminate کیا گیا ہے۔ وہ Higher authority کے پاس گیا ہے۔ جیسے

آپ کہہ رہے ہیں، اس نے اس کو Re-instate کر دیا ہے اور جب سے Re-instate ہوا ہے، ایکسیئن کا In writing ہے کہ یہ کوہاٹ میں میرے ماتحت باقاعدہ طور پر Regular duty کر رہا ہے جی۔ It is in writing, I can give it to him if he wants.

جناب محمد اورنگزیب خان: سر! میرے پاس بھی کاغذات ہیں۔ جناب! میرے پاس ڈیپارٹمنٹ کا ریکارڈ ہے۔

وزیر بلدیات: آپ 1995 کی بات کر رہے ہیں جس Base پر وہ Terminate ہوا ہے۔ تو آپ 1995 کی بات کر رہے ہیں اور میں اب کی بات کر رہا ہوں جی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: تو یہی میں عرض کر رہا ہوں جناب۔ میری Request ہے سر، کہ ہاؤس سے پوچھا جائے کہ یہ کوئسچن کمیٹی کو چلا جائے۔ وہاں پر Thrash out ہو جائے گا کہ میرا ریکارڈ غلط ہے یا ان کا ریکارڈ صحیح ہے، تو میری تسلی ہو جائے گی جی۔

جناب سپیکر: اگر آپ Insist کرتے ہیں تو ہم پوچھ لیتے ہیں۔

وزیر بلدیات: نہیں جی جناب سپیکر، ہماری اسمبلی میں اگر اس قسم کی چیزیں House Committees میں چلی جائیں تو پھر --------

جناب محمد اورنگزیب خان: تو پھر کس قسم کی چیزیں جائیں؟

وزیر بلدیات: اچھی خاصی Important چیزیں رہ جائیں گی جی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: میری یہ Request ہے، یوسف ایوب صاحب، آپ بڑے اچھے آدمی ہیں، بڑے اچھے انسان ہیں ---------

وزیر بلدیات: نہیں جی، میرا اس میں کوئی ذاتی --------

جناب محمد اورنگزیب خان: آپ کا محکمہ آپ کو ایک جواب دے رہا ہے، میرے پاس دوسرا ریکارڈ ہے، تو آپ اپنے محکمے کو بچانا چاہتے ہیں۔

وزیر بلدیات: جو Latest situation ہے، اس کے مطابق جواب دونگا۔

جناب سپیکر: اورنگزیب خان! جس ریکارڈ کا آپ حوالہ دیتے ہیں، وہ ریکارڈ تو وہ مانتے ہیں۔ وہ کہتے ہیں کہ اس ریکارڈ کی بناء پر His services were terminated. یہ تو وہ مانتے ہیں لیکن چونکہ Appellate Forum نے اس کے آرڈرز کو Set aside کر دیا تو Then orders of the appellate court/authority will prevail, whether it is

court or an authority.

جناب محمد اورنگزیب خان: جی۔

جناب سپیکر: So, in that case آپ کی جو پرانی چیزیں ہیں، غلطی سے یا صحیح طریقے سے --------

جناب محمد اورنگزیب خان: میں یہی مانتا ہوں جناب، میرا کہنا بھی یہی ہے کہ یہ شخص بھی لکی مروت کا رہنے والا ہے، ایکسیئن بھی لکی مروت کا رہنے والا ہے، اس کے ساتھ Favouritism کی گئی ہے۔ بات یہی ہے اور کوہاٹ کے ایک آدمی کا حق مارا جا رہا ہے۔ میری Request یہی ہے جی کہ آپ ہاؤس کو Put up کریں، اگر ہاؤس نے کہہ دیا تو ٹھیک ہے ورنہ نہیں۔

وزیر بلدیات: اورنگزیب خان نے اپنی اصل بات اب کی ہے جی۔ مطلب یہ ہے کہ ----

جناب سپیکر: ٹھیک ہے جی، یہ Insist کرتے ہیں تو Let me put it to the House.

وزیر بلدیات: ان کی بات کرنے کا مطلب یہ ہے کہ اس کو Terminate کیا جائے اور کوہاٹ کے آدمی کو لگایا جائے۔ یہ تو بہت بڑی زیادتی ہے۔

جناب سپیکر: بس ټهیک ده جی۔

جناب محمد اورنگزیب خان: رولز کے خلاف ہے، رولز کے مطابق جو مرضی ہے ----

جناب سپیکر: دوئ نے Insist کوی کنه۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب!

Minister for Local Government: Speaker Sahib! I oppose this to go to the Committee. لیکن جو بات انہوں نے کی ہے -----

جناب سپیکر: ٹھیک ہے، آپ Oppose کرتے ہیں لیکن میرے لئے تو پھر اور کوئی چارہ نہیں ہے۔ I will put it to vote. ہاں، بس جی ٹھیک ہے۔

وزیر جنگلات: یو عرض مے کوؤ جی، دا خو 'Questions' Hour' دے، دے کښې خو به Question تاسو هاؤس ته Put کوئ۔ دا خو صرف د منسټر نه تپوس کیږی او هغه جواب ورکوی۔ رولز مطابق خو دا دے، رولز مطابق خو دا نه ده چه په دے باندے به سټنډنګ کمیټئ ته Question put کوئ او اسمبلی به وائی چه یا دِ Put شی یا دِ Put نه شی۔

جناب سپیکر : I quite agree with you. زه حیران یم ، I am very sorry to say. دا زمونږ اورنگزیب خان دومره ښه پارلیمنټیرین دے، دومره ښه سړے دے، بار بار هغه Insist کوی، حکومت نے مخالفت کوی چه کمیټئ ته دِ نه ریفر کیږی۔ یا خو دا سے کار اوکړئ، بل Option درته دا دے، پرون ما صرف دا ونیلی وو چه Suo moto که څوک اخلی، وا د خلی، بیا په هغے باندے اعتراض کیدو حالانکه رولز کښی بالکل شته۔ بالکل شته خو هغه وینا باندے هم اعتراض کیدو یا خو اورنگزیب خان، چه ستا مسئله بالکل په دے نه حل کیږی او ستا د سټینډنگ کمیټئ په چئیرمین باندے فرض کړه اعتماد نشته چه هغه به نے هم نه اخلی نو Requisition پرے اوکړه، Requisition پرے اوکړه۔

جناب محمد اورنگزیب خان: ټهیک شوه، داسے به اوکړو --------

Mr. Speaker: Honourable Said Ahmad Khan, MPA, to please ask his Question No. 799.

* 799 _ جناب سید احمد خان: کیا وزیر مواصلات وتعمیرات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوبائی حکومت نے چترال میں آمد و رفت کے مسئلے کو حل کرنے کی غرض سے چترال بازار کے ساتھ ایک بائی پاس روڈ بنانے کا پروگرام بنایا تھا؛

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ بائی پاس روڈ نہ ہونے کی وجہ سے چترال ٹاون ایریا میں آمد و رفت میں بہت زیادہ مشکلات درپیش ہیں؛

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا صوبائی حکومت مذکورہ بائی پاس روڈ تعمیر کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

سید علی شاہ (وزیر بلدیات): (الف) جی ہاں، یہ سڑک 96-1995 کے ترقیاتی پروگرام میں شامل تھی لیکن منظور نہ ہو سکی۔ اس کے بعد 99-1998,1997-98,1996-97 کے ADP میں شامل نہیں کی گئی۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) یہ سڑک سال 99-1998 کے اے ڈی پی میں شامل نہیں ہے۔ جونہی صوبے کی مالی

حالت بہتر ہوئی تو اس کو اے ڈی پی میں شامل کرنے کی کوشش کی جائیگی۔

جناب سید احمد خان: جناب سپیکر! جواب سے تو میں مطمئن نہیں ہوں جی لیکن جناب منسٹر صاحب اگر یہ بتا دیں کہ کیا اس سکیم کو اس سال کے اے ڈی پی میں شامل کریں گے یا نہیں؟

جناب سپیکر: رقم ملنے پر کریں گے جی۔

وزیر بلدیات: رقم ملنے پر نہیں جی' Speaker Sahib, with your permission سید احمد خان نے جو یہ روڈ پوائنٹ آوٹ کیا ہے تو This is a very important road for proper Chitral city. گورنمنٹ خود بھی اس چیز کا احساس کرتی ہے۔ Draft ADP 1995-96 میں یہ روڈ Include کیا گیا تھا لیکن It was dropped afterwards. پھر 1996-97 کے ADP میں آیا لیکن 1997-98 کے ADP میں یہ Reflect نہیں ہوا اور اس سال 1998-99 کے ADP میں بھی یہ Reflect نہیں ہوسکا۔ اس کا PC-I اُس وقت 51.117 ملین کا بنا ہوا ہے جو صوبائی حکومت کے پاس ہے لیکن Draft ADP نمبر بھی ہے جو 1995-96 میں دیا گیا تھا۔ Some-how it could not be approved. Since this is a very important road. We will seriously consider it to be included in the next ADP.

حاجی محمد عدیل: محترم وزیر صاحب نے سوال نمبر 799 کے جواب میں کہا ہے کہ "یہ سڑک سال 1998-99 کے اے ڈی پی میں شامل نہیں ہے۔ جونہی صوبے کی مالی حالت بہتر ہوئی تو اس کو اے ڈی پی میں شامل کرنے کی کوشش کی جائے گی"، تو مجھے بتایا جائے کہ صوبے کی مالی حالت کب بہتر ہوگی اور کیا اس وقت مالی حالت خراب ہے؟ کیونکہ ہم تو اخباروں میں پڑھتے ہیں کہ صوبے کی مالی حالت بڑی اچھی ہے۔

وزیر بلدیات: حاجی صاحب! اس سال کا جو اے ڈی پی بنا ہے' وہ بڑا Realistic بنایا گیا ہے۔ حکومت کے جتنے وسائل ہیں' ان کے مطابق اے ڈی پی کو Expand کیا گیا ہے اور جو Important roads ہیں' جن کو پچھلے سال اور اس سال ہم نے زیادہ Preference دی ہے' جو On going منصوبے تھے اور جن کے 50 % یا 75 % کام ہو چکے ہیں' ہماری یہ کوشش تھی کہ ان کو ہم Complete کریں کیونکہ گورنمنٹ کے کروڑوں روپے Already ان پر لگ چکے تھے۔ نئے منصوبے انشاء اللہ اگلے اے ڈی پی

میں Realistically جتنے ہمارے وسائل ہوئے، خدا کرے کہ صوبے کے وسائل بہتر ہوں، یہ ہم بھی چاہتے ہیں اور آپ بھی چاہتے ہیں --------

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! میں نے وسائل کے متعلق نہیں پوچھا۔ میرا Simple question ہے کہ صوبے کی مالی حالت کب بہتر ہوگی جو کہ اس وقت تو خراب ہے؟ یہ آپ کا Written جواب ہے۔

وزیر بلدیات: جناب! حاجی صاحب خود ایک دو مہینے کیلئے پچھلی مسلم لیگ / اے این پی کی حکومت میں فنانس منسٹر رہے ہیں، فنانس ڈیپارٹمنٹ سے یہ Question کریں تو انشاء اللہ Detail جواب میں اس کا بھی دے دونگا۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! اس سلسلے میں میرا ایک ضمنی سوال ہے کہ منسٹر صاحب نے ابھی وضاحت فرمائی ہے کہ انہوں نے ان Ongoing schemes کو، جن پر زیادہ خرچہ اُٹھا تھا، مکمل کرنے کی کوشش کی ہے، اس بنیاد پر کہ پیسہ خرچ ہوا ہے اور وہ ضائع نہ ہو لیکن صورتحال کچھ اور ہے۔ ایسی سکیمیں جس پر تقریباً 80 % کام ہوا ہے جناب سپیکر، And this is on record, اور یہ اے ڈی پی میں ہے، میں ان کے نوٹس میں اس ضمنی سوال کے حوالے سے یہ بات لانا چاہتا ہوں کہ مثال کے طور پر "شمسی خان چنارونہ" ایک روڈ ہے کہ جس پر 80 % کام ہوا ہے اور اسی طرح "تودہ چینہ پینگل بانڈہ" کا ایک روڈ ہے، جناب سپیکر، یہ مثال اسلئے دے رہا ہوں کہ اگر یہ اپنے محکمے سے پوچھیں تو صحیح وضاحت ہو سکے، اس پر تقریباً 70 % کام ہوا ہے اور وہ روڈز اے ڈی پی سے نکالے جا چکے ہیں اور جناب سپیکر، پھر صورتحال یہ ہے کہ ان سڑکوں پر دو طرفہ کام شروع ہوا تھا۔ ایک طرف سے بھی کام ہوا ہے اور دوسری طرف سے بھی مگر بیچ میں تھوڑے تھوڑے حصے رہ گئے ہیں۔ ان پر کام نہ ہونے کی وجہ سے وہ دونوں حصے ضائع ہو رہے ہیں کیونکہ ٹریفک جب آگے نہیں جا سکتی تو لوگ اس راستے پر جا نہیں سکتے۔ تو کیا یہ حقیقت نہیں ہے، کیا یہ بات ان کے اس قول کے خلاف نہیں ہے کہ انہوں نے ایسے سکیموں کو جاری رکھا ہے جن پر زیادہ خرچہ ہوا ہے جبکہ صورتحال اس کے برعکس ہے جناب سپیکر۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! Actually احمد حسن خان کو نیا Question کرنا پڑے گا، جن روڈز کو انہوں نے Pin point کیا ہے تو میں بہتر پوزیشن میں ہونگا کہ اس کا جواب

ے سکوں لیکن جیساکہ یہ کہتے ہیں' Realistically دیکھیں گے' اگر واقعی اس قسم کا لوئی روڈ ہے جہاں دونوں طرف کام ہوا ہو اور بیچ میں Gap رہ گیا ہے تو That is wasting Government money. We will seriously consider it and this is a very genuine sort of a problen

ناب احمد حسن خان: سر! My humble request is this اسی سلسلے میں' شاہ صاحب اگر صحت مند ہو کر اسمبلی میں تشریف لائیں' اس قسم کا سوال ہم نے ان سے یا تھا' انہوں نے Assurance بھی دی تھی کریش پروگرام میں' ذاتی وعدہ بھی کیا اس کے بعد کریش پروگرام آ بھی گیا' ٹینڈر بھی ہوگیا جناب سپیکر' تو میں ان سے خواست کرتا ہوں کہ اس سے پہلے کہ یہ خود کریش ہو جائیں' خدا کیلئے یہ ہمارے وگرام جو ہیں' یہ---------

زیر بلدیات: یہ کریش پروگرام جو ہے' That is not for new roads.

ناب احمد حسن خان: وعدوں کا' نہیں جناب سپیکر' میں --------

Minister for local Government: Sir, it is for maintenance.

ناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! یوسف صاحب ایک Intelligent آدمی ہیں لیکن وہ ی قابلیت کو Negative استعمال نہ کریں۔ ہم جو پوچھ رہے ہیں' اسی بات کا جواب ں۔ ہم کہتے ہیں کہ ہم آپ کے وعدوں پر کیا اعتبار کریں' جو اس کا ذمہ دار منسٹر ہے' ں نے وعدہ کیا تھا کہ اگلے پندرہ دنوں میں میں اسے کریش پروگرام میں شامل کرلونگا' ں کے خلاف میں آ رہا ہوں اور آپ انشاء اللہ اسے Assurance Committee کو بھیج ں گے لیکن جب آپ ایک وعدہ کرتے ہیں' آپ ایک بہت بڑی شخصیت کے نواسے ں تو اس پر عمل ضرور کریں۔

ناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر! احمد حسن صاحب وعدے کی بات کر رہے ں۔ مسلم لیگ والوں کو وعدے یاد نہ دلائیں' یہ ان بیچاروں کی کمزوری ہے۔

Mr. Speaker: Honourable Bahadar Khan, MPA, to please ask his Question No. 880.

880۔ حاجی بہادر خان (دیر): کیا وزیر مواصلات وتعمیرات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ضلع دیر میں شاہی باغ روڈ اور بن شاہی روڈ کو 1993-94 کے اے ڈی پی میں شامل کیا گیا تھا؛

(ب) آیا یہ درست ہے کہ مذکورہ سڑکوں کو نامعلوم وجوہ کی بناء پر نکالا گیا ہے؛

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت مذکورہ سڑکوں کو پختہ کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

سید علی شاہ (وزیر مواصلات و تعمیرات): (الف) جی ہاں۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) مذکورہ سڑکیں سالانہ ترقیاتی پروگرام برائے سال 99-1998 میں شامل نہیں ہیں۔ فنڈ کی دستیابی پر حکومت ان سڑکوں کو پختہ کرنے پر غور کرے گی۔

حاجی بہادر خان (دیر): مہربانی، سپیکر صاحب۔ دوئ خو ما له جواب راکړے دے۔ ما لیکلی دی چه دَ 94-1993 په اے ډی پی کښې دا شاهی ثمر باغ بن شاهی روډ راغلے دے؟ دوئ وانی چه "جی ہاں"۔ دَ منسټر صاحب نه دا درخواست کوم چه دا بیا ولے اوویستلے شو او د دے پیسے چرته اولګیدے؟ یو دا سوال دے سر۔ بل دا منسټر صاحب، د سی اینډ ډبلیو منسټر وو او ما سره نے دا وعده کړے وه چه دا به زه د 99-1998 په اے ډی پی کښے راولم۔ بیا نے پکښې نه دے راوستے۔ دا وعده راسره اوس کوی چه په راروان پروګرام کښې به نے راله واچوی او که نه؟ او یو دا پیسے چه چرته لګیدلے دی؟

وزیر بلدیات: جناب سپیکر! سی اینڈ ڈبلیو کے جواب دینا سب سے مشکل کام ہوتا ہے۔ بہادر خان صاحب جس سکیم کی بات کر رہے ہیں، وہ 94-1993 میں Draft ADP میں نمبر 1174 پر Reflect ہوئی تھی ' 'Improvement and black topping of an existing road in Samar Bagh, Tehsil/District Dir within estimated cost of Rs. 30 million' اور Provision اس سال کیلئے رکھی گئی تھی صرف دو لاکھ روپے کی ' Which was lateron dropped by the P & D Department. Now, why it was dropped? Probably because of the financial constraints or there must be some political problems, it was dropped and ever since 1993-94 جتنے، تین، چار ADPs گزرے ہیں، ان میں وہ Reflect نہیں ہوئی تو As such اس کی جو Existance تھی۔ وہ ایک Draft ADP

1993-94 کی حد تک تھی۔ اس کے Estimate بنائے گئے، تین کروڑ کا روڈ بننا تھا اور اُس سال Proposed کیا گیا تھا کہ دو لاکھ روپے پہلے سال کیلئے، وہ میں بھی سمجھتا ہوں کہ بڑا Unrealistic تھا، دو لاکھ میں کسی تین کروڑ کے روڈ کا کیا کام ہوگا؟ اور بعد میں They changed their mind and they dropped that also. So this is the actual position of this. ہاں جی، اس کا جواب In detail آگیا ہے۔ یہ سکیم Include ہوئی تھی Draft ADP 1993-94 میں، جب پی اینڈ ڈی نے PDWP میں یہ Take up کی تو وہاں یہ Drop کی گئی ہے، PDWP میں Drop کی گئی ہے۔

جناب نجم الدین: ضمنی سوال دے۔ دوئ وائی چه پکښ څه سیاسی وجوهات هم شامل دی نو هغه کوم سیاسی وجوهات وو چه دا روډ Drop شوے دے په PDWP کښ؟

جناب سپیکر: نه، هغه داسے نه وئیل، تاسو پوهه نه شوئ۔ هغه دا اووئیل چه پوهه نه یو چه په څه سیاسی وجوهاتو شوے دے، که Otherwise شوے دے، خو اوس هغه وائی چه PDWP هغه ډراپ کړے دے ځکه چه دوه لکهه روپئ، د تین کروړ روډ دے، پیسے به وے، په دے وجه باندے۔

حاجی بہادر خان (دیر): نه جی، لس لکهه روپئ وے او په هغه اے ډی پی کښ Already شته دے او که نه وی نو زه به هغه اے ډی پی راوړم۔ ما هغه یو خلے په دے هاؤس کښ ښودلے هم وه او زه به نے بیا هم اوښایم۔ لس لکهه روپئ وے، دغه غلط بیانی ده او دا دَ محکمے یا دَ هغه وخت سره د موجوده حکومت په څه سیاسی توګه باندے یقیناً چه شوے وه خو زه دا درخواست کوم چه اوس دا پراجیکټ څه تقریباً نیم منظور شوے دے او کار پرے شروع دے او اوس هم On going دے۔ لکه دوئ دا خبره کوله چه دا Ongoing نه دے نو اوس On going هم دے۔ زه دا درخواست کوم چه په دے راروانه اے ډی پی کښ راسره دا وعده اوکړی چه دا راله شامل کړی۔

جناب سپیکر: آپ Convey کریں، ان کی جو Request ہے۔ You please convey the request to the Minisrer concerned.

وزیر بلدیات: جی ضرور۔ سپیکر صاحب! جب اسمبلی میں کوئسچن آتا ہے تو

یہ It is already conveyed. تو ظاہر ہے کہ محکمہ جواب دیتا ہے Automatically خود کہہ رہے ہیں کہ On going ہے۔ ظاہر ہے، پراجیکٹ میں ہے تو وہ تو ضرور بنے گا اگر On going پراجیکٹ میں آیا ہوا ہے۔ اگر یہ اے ڈی پی کا پوچھ رہے ہیں تو As such اے ڈی پی میں تو اس پر ایک روپیہ نہیں لگا، کسی اور پراجیکٹ میں آ گیا تو He is lucky کم از کم کام تو شروع ہو گیا ہے جی۔

حاجی بہادر خان (دیر): زما عرض دا دے سر، چه یوسف ایوب صاحب دِ اووائی چه مونږه به نے په اے ډی پی کښې شامل کړو۔ نو دے خو نه وائی چه مونږه به نے شامل کړو که دا Already په اے ډی پی کښې را هم شی۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! بات یہ ہے کہ میں ابھی یہاں کہہ دیتا ہوں کہ انکی اے ڈی پی میں اسے شامل کیا جائے گا اور ان کا ایک فورم ہوتا ہے، پی ڈی ڈبلیو پی کا وہاں پھر یہ Reject ہو جائے تو That is the proper forum وہ Analese کرتے ہیں کہ یہ سکیم اے ڈی پی میں آنی چاہئے یا نہیں، It is not the Minister اور It is not in the sense. اس کی Feasibility بھی دیکھنی پڑتی ہے، There is a lot of things. آج سے پانچ سال پہلے یہ تین کروڑ کا روڈ تھا، آج یہی روڈ میرے خیال میں دس کروڑ کے نزدیک ہوگا تو پی ڈی ڈبلیو پی میں بھی Feasibility اور ٹیکنیکل چیزیں وہ دیکھتے ہیں۔ اس کے بعد How can I give an assurance? ہم کوشش ہی کر سکتے ہیں۔ کم از کم ہم اس کا PC-I یا Idea float کریں، اگر وہ Feasible ہے تو It will be approved.

جناب نجم الدین: زما ضمنی سوال دے۔ زه د دے رودِ متعلق ذکر کوم چه دا دَ جاپان د Aid نه منظور دے، د شاهیٔ نه تقریباً تر نیمے لارے پورے، هغوی پرے کار هم شروع کړے دے او Black topping نے هم کوی۔ د دے په مینځ کښې چه تر کوم خانے پورے دا رودِ راځی، نیم رودِ پخیږی د دے او دَ ثمر باغ په مینځ کښې تقریباً لس، دولس کلومیټره داسے دی چه هغه نه د جاپان ایډ پروګرام کښې شته دے او نه په اے ډی پی کښې شته دے، نو بهادرخان صاحب او مونږه دا وایو چه آیا د دے جاپان ایډ پروګرام کښې دَ دے بل رودِ سره ملاؤول دَ دوئ په پروګرام کښې شته دے او که نه؟ که نشته دے نو دا ولے نشته دے؟ دا دِ هم د دے جاپان ایډ پروګرام کښې شامل کړی چه دے بل رودِ ته

راورسی۔ دولس کلومیټره په مینځ کښې پریږدی او د هغه خاتے نه رود راروان شوے دے، بائیس کلومیټر جوړوی او باره کلومیټره په مینځ کښې پاتے کیږی۔ اصلی مسئله دا ده چه رود خو جوړیږی او هغوی خو دیر ښه رودونه جوړوی خو چه دا دولس کلومیټره هم ورسره دوئ شامل کړی۔

حاجی بهادر خان (دیر)، د ثمرباغ سره او د شاهئ په مینځ کښې، د بره نه راخی د دے مخے نه خی نو دا په مینځ کښې پاتے کیږی نو دوئ ته دا درخواست کوو چه دا د په دغه هیډ کښې شامل کړئ یا دِ په خپل پروګرام کښې شامل کړی خو کم از کم دا زمونږه حق دے چه دا اوکړی۔

جناب سپیکر، کوشش کریں تاکہ شامل ہو جائے۔

وزیر بلدیات، سر! کوشش کریں گے۔ وہی پی ایف کا جو پروگرام فیز ون کا ہے، جتنے کلومیٹرز صوبہ سرحد کو Sanction ہوئے تھے، وہ تقریباً بن بھی چکے ہیں، ان میں ایک کلومیٹر کی بھی گنجائش نہیں ہے۔ اے ڈی پی میں، I will repeat it again, we will try to include this in the ADP.

Mr. Speaker: Mr. Salim Khan Advocate, MPA, to please ask his Question No. 902.

* 902 ۔ جناب سلیم خان ایڈوکیٹ، کیا وزیر مواصلات و تعمیرات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ صوابی جہانگیرہ روڈ کی حالت گزشتہ کئی سالوں سے انتہائی خراب ہے؛

(ب) آیا یہ درست ہے کہ مذکورہ واحد روڈ ہے جو کہ ضلع صوابی کی پیشتر آبادی، تربیلہ ڈیم، غلام اسحاق خان انجینئرنگ انسٹی ٹیوٹ اور گدون آمازئی انڈسٹریل اسٹیٹ کو جی ٹی روڈ سے ملاتی ہے؛

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو مذکورہ سڑک پر تاحال کتنی رقم خرچ کی گئی ہے، آیا حکومت موجودہ روڈ کو مکمل کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

سید علی شاہ (وزیر مواصلات و تعمیرات)، (الف) جی ہاں، صوابی جہانگیرہ روڈ جگہ جگہ سے خراب ہے۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) مذکورہ سڑک کے چھ کلومیٹر حصہ پر 52 ملین روپے خرچ ہو چکے ہیں۔ بقایا 28 کلومیٹر روڈ کو کریش پروگرام میں شامل کیا گیا ہے، جس کیلئے 11.313 ملین روپے مختص کئے گئے ہیں جس پر جلد کام شروع کیا جائے گا۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ: شکریہ، سپیکر صاحب۔ دا زما د سوال په جز (ا) کښې دی چه "آیا یہ درست ہے کہ صوابی جہانگیرہ روڈ کی حالت گزشتہ کئی سالوں سے انتہائی خراب ہے"، دا دوئ Admit کړی دی۔ جز (ب) کښې دی چه "آیا یہ درست ہے کہ مذکورہ واحد روڈ ہے جو کہ ضلع صوابی کی بیشتر آبادی، تربیلہ ڈیم، غلام اسحاق خان انجینیئرنگ انسٹی ٹیوٹ اور گدون آمازئی انڈسٹریل اسٹیٹ کو جی ٹی روڈ سے ملاتی ہے" نو دا هم دوئ Admit کړی دی۔ دے جز (ج) کښې سر، زما صرف دا تپوس دے، دوئ وائی چه "مذکورہ سڑک کے چھ کلومیٹر حصہ پر 52 ملین روپے خرچ ہو چکے ہیں اور بقایا 28 کلومیٹر روڈ کو کریش پروگرام میں شامل کیا گیا ہے جس کیلئے 11.313 ملین روپے مختص کئے گئے ہیں، جس پر جلد از جلد کام شروع کیا جائے گا" نو زما سپیکر صاحب، دَ محترم منسټر صاحب نه یو ضمنی سوال دے، په دے کښې چه 52 ملین روپئ کومے تاسو وایئ چه په چھ کلومیټر باندے خرچ شوی دی، دا چھ کلومیټر روډ چه دے نو دا په Two phases کښې دے، دا اول یو ټهیکیدار سره وو او بیا د هغه نه واغستے شو او بل له نے ورکړو، اوس دا دویم ټهیکیدار چه راغلے دے نو دے خو دا کار ټهیک کوی خو هغه درے کلومیټره روډ چه کوم جوړ شوے دے او هغے باندے دَ باون ملین نیمے روپئ لګیدلے دی، هغه روډ اوس بیا خراب شوے دے، هغے کښې بیا کهډے شوے دی او هغه روډ بیا ختم دے او دویم دا دے چه د چھ کلومیټر د پاره خو باون ملین دی او د اتهانیس کلومیټر د پاره گیاره ملین روپئ دی نو په دے باندے که منسټر صاحب مونږه لږ پوهه کړی چه واقعی Already هغه درے کلو میټره روډ چه کوم جوړشوے دے، هغه اوس د سفر قابل نه دے، دومره دومره کهډے دی پکښې، نو باون ملین خو مونږه پسے، په صوابئ پسے اولیکلے شوے خو کارکه اوکورئ نو هغه شان نه دے شوے۔ په دے د مونږه لږ پوهه کړی۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! ٹوٹل جہانگیرہ صوابی روڈ چوتیس کلومیٹر ہے۔ چھ کلومیٹر کی جو یہ بات کر رہے ہیں تو اس پر پانچ کروڑ، بیس لاکھ روپے ابھی تک خرچ ہو چکے ہیں، یہ اتنے زیادہ کیوں ہیں؟ Because سلیم خان کو خود پتہ ہے کہ اس چھ کلومیٹر کے Patch میں ایک بہت بڑا پرابلم ہے، وہ یہ کہ جب دریا کا پانی چڑھتا ہے یا بارشیں ہوتی ہیں تو It comes under the flood and that road had to be raised quite. کافی فیڈز ابھی تک صحیح Specification میں نہیں ہیں۔ اس میں تھوڑی بہت Irregularities بھی ہم نے پوائنٹ آوٹ کی تھیں اور اس روڈ کی وجہ سے دو یا تین Senior officers have been terminated from service, it was in the press also. آپ کو بھی پتہ ہوگا اور کچھ لوگ ابھی تک Suspend ہیں۔ نیسپاک ان کے کنسلٹنٹ ہیں، ان پر بھی ہم نے انکوائری شروع کی ہوئی ہے۔ پچھلے ڈیڑھ، دو سال سے ہم نے کافی سختی شروع کی ہوئی ہے اور Financial constraints کے باوجود ہم اب تک اس پر باون ملین روپے لگا چکے ہیں۔ فنانس کی طرف سے، حکومت کی طرف سے ابھی تک محکمے کو جو Allocation مل چکی ہے، That is 58 million یعنی پانچ کروڑ اور تقریباً اسی لاکھ روپے گورنمنٹ کو مل چکے ہیں۔ پانچ کروڑ بیس لاکھ روپے لگا چکے ہیں۔

تو اس مالی سال میں ان کے پاس اب تک ساٹھ، ستر لاکھ روپے پڑے ہوئے ہیں۔ Road complete نہیں ہوا ہے، Road complete ہونا ہے۔ پورا پراجیکٹ چھہتر ملین کا ہے یعنی تقریبا سات کروڑ، ستاسٹھ لاکھ کا ہے تو ابھی تک تو Road complete نہیں ہوا۔ تھوڑے بہت تو شاید کہیں Defects ہوں گے۔ انشاء اللہ ہم محکمہ کو کہیں گے کہ وہ اس کو Rectify کریں لیکن یہ چھ کلومیٹرز تو ایک قسم کا نیا روڈ بنایا گیا ہے، اس کو Raise کیا گیا ہے کیونکہ دونوں طرف سے پانی آ جاتا ہے جناب اور باقی اٹھائیس کلو میٹر جو ہے، That is a normal road, جہاں پر Flood کا پرابلم نہیں ہوتا، بارشوں میں پرابلم نہیں ہوتا، اس کیلئے 11.3 millions rupees رکھے گئے ہیں اور امید ہے کہ اس پر کام انشاء اللہ اگلے دس، پندرہ دنوں میں شروع ہو جائے گا۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ: سر! زما دا عرض دے چه دوئ دِ ما ته یو Clarification اوکړی۔ دا خبره ستاسو ټهیک ده خو دا تاسو چه وئیلی دی چه "جلد از جلد کام شروع کیا جائے گا" یو خو دا مونږه ته اووایئ چه دا "جلد از جلد" به کله راځی؟ دویمه خبره دا ده چه تاسو وایئ چه مونږ پکښې خلق

Terminate کړی دی۔ په Terminate باندے خبره نه کیږی، دا خلق خو د حکومت هم غله دی او زمونږه هم غله دی چه مونږ د تیرو دریو کالو راسے په کچه روډ باندے روان یو۔ دا خلق صرف په Suspension باندے او په Termination نه کیږی، د دوئ خلاف دِ Criminal case register شی او دوئ دِ Arrest کړے شی او دوئ نه دِ Recovery اوکړے شی چه کوم د دے ذمه دار خلق دی۔

وزیر بلدیات : سپیکر صاحب ! As such کوئی Financial irregularities commit نہیں ہوئی ہیں، اس کی Designing میں Irregularities commit ہوئی ہیں۔ اس کیلئے سی اینڈ ڈبلیو یا گورنمنٹ کا جو Proper procedure ہوتا ہے، وہ Follow نہیں کیا گیا، اس کو Adopt کرنا پڑتا ہے، وہ نہیں کیا گیا تو اس کی وجہ سے ہے۔ باقی کریش پروگرام کے متعلق کل بھی ذکر آیا تھا اور حاجی عدیل صاحب نے Raise کیا تھا ٹھیکیداروں کے صدر کے حوالے سے، تو تھوڑا سا Late اسلئے ہوا ہے کیونکہ وہ جو Pre-qualified کنٹریکٹرز تھے، ان کی ایسوسی ایشن نے ہائیکورٹ سے Stay لے لیا ہے لیکن نئے ٹھیکیدار Pre-qualify ہو چکے ہیں۔ میں اب Exact date نہیں بتا سکتا، I think within one month یہ کام شروع ہونا چاہئے۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ : سر ! دا دومره Terminations او Suspensions چه پکښې شوی دی نو دا سوال دِ لارشی کمیټۍ ته، هلته کښې به هم Thrash out شی او خبره به پرے اوشی۔

وزیر بلدیات : جناب سپیکر ! For God sake, اس میں ابھی، اور اگر سلیم خان صاحب کمیٹی میں لانا چاہتے ہیں تو کوئی اچھا سا سوال لائیں ---------

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ : دومره کړ بړ پکښې شوے دے، دومره پیسے پکښې وهلے شوی دی۔

وزیر بلدیات : میں دس دفعہ کہوں گا کہ یہ سب لے کر جائیں لیکن یہ تو ایک طے شدہ مسئلہ ہے۔ پیسے بھی دے دیئے ہیں، ان کے پاس اٹھاون ملین روپے میں سے ابھی تک ساٹھ، ستر لاکھ روپے پڑے ہوئے ہیں۔ سپیکر صاحب! اس سے زیادہ Clear جواب میں اور کیا دوں جی؟

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ: نہیں یوسف بھائی، جو گھپلے ہوئے ہیں، ان کا کیا ہو گا؟

وزیر بلدیات : سپیکر صاحب ! I am giving a surety on the floor of the House
اب یہ کوئچن بھی اگر کمیٹی میں جائے تو یہ تو کوئی تک نہیں بنتی۔

جناب سلیم خان ایڈوکیٹ: "جلد از جلد"، One month خو نے اوونیل کنه جی۔

Mr. Speaker: Honourable Zareen Gul Khan, MPA, to please ask his Question No. 909.

* 909 _ جناب زرین گل: کیا وزیر مواصلات وتعمیرات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(ا) آیا یہ درست ہے کہ دربند تا تھاکوٹ روڈ پر 85-1984 میں کام شروع ہوا تھا؛
(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ روڈ 89-1988 میں پاک فوج کے ذریعے مکمل کیا گیا تھا؛
(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ روڈ پر بعض جگہ پلوں کی تعمیر روک دی گئی ہے؛
(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ روڈ پر پلوں کی تعمیر دوبارہ شروع کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

سید علی شاہ (وزیر مواصلات وتعمیرات): (ا) جی ہاں۔
(ب) جی نہیں، پاک فوج نے FWO کے ذریعے یہ کام 85-1984 میں شروع کیا تھا اور 88-1987 میں کام ادھورا چھوڑ دیا۔ اس کے بعد محکمہ ہذا نے اس کو شروع کیا۔
(ج) جی نہیں۔
(د) اس سلسلے میں عرض ہے کہ مذکورہ روڈ پر کل گیارہ پل ہیں جن میں سے سات پل مکمل ہو چکے ہیں اور باقی چار پلوں پر کام جاری ہے۔

جناب زرین گل: شکریه، محترم سپیکر صاحب۔ محترم سپیکر صاحب! په دے کښې محکمے چه کوم جواب راکړے دے چه دا ټول یوولس پلونه دی، په یوولسو کښې اُووه مکمل دی او څلور زیر تعمیر دی۔ زما ضمنی سوال دا دے، زه د محترم وزیر صاحب نه ستاسو په وساطت تپوس کوم چه دا به کله مکمل کیږی؟ ولے چه د دے خو شل کاله اوشو۔ دویم زما ضمنی سوال دا دے

چه آیا دا شینګل روډ چه دے، دا دربند تهاکوټ روډ، دا ډیر د اهمیت حامل روډ دے او دا دَ شاهراه ریشم متبادل روډ دے نو آیا د دے د Black topping او د پخیدو په مستقبل قریب کښې څه پروګرام شته؟

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! انہوں نے جو ضمنی سوال کیا ہے تو میں On the spot شاید جواب نہ دے سکوں کہ کب مکمل کیا جائے گا اور اس کی Black topping ہو گی یا نہیں لیکن جو ان کا کوسچن تھا جناب، تو گیارہ Bridges میں سے سات پل مکمل ہیں۔ جس وجہ سے یہ Delay ہوا ہے تو وہ چار Bridges ہیں اور ان پر کام جاری ہے یعنی Kilometer one اور Kimlometer 36, 52 and 58 پر تو کام بند نہیں ہوا ہے۔ ان کا جو Original سوال تھا تو اس کے جواب میں میں یہ کہنا چاہتا ہوں کہ اس پراجیکٹ میں کافی پرابلمز رہے ہیں۔ FWO نے 1984-85 میں یہ شروع کیا تھا اور 1987-88 میں Incomplete چھوڑ کر چلے گئے۔ اس کے بعد سی اینڈ ڈبلیو نے اسے اپنے چارج میں لیا اور اس پر کام ابھی جاری ہے۔ یہ میں مانتا ہوں، میں یہ تفصیل نہیں بتا سکوں گا کہ کیا وجہ ہے کہ یہ اتنا لیٹ ہوا ہے لیکن کام اس پر رکا نہیں ہے۔ ہمارے ایکسیئن نے جو جواب دیا ہے، اس کے مطابق چار Bridges رہ گئے ہیں، سات مکمل ہو گئے ہیں اور جو چار رہتے ہیں، ان پر کام شروع ہے جناب۔ ابھی تک One hundred and sixty nine million expenditure اس روڈ پر ہو چکا ہے، One hundred and sixty nine million, that is about seventen crore rupees ابھی تک اس روڈ پر Spend ہو چکے ہیں جناب۔

جناب نیک عمل خان: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔

جناب سپیکر: لږ کښینئ جی، پوائنټ آف آرډر پکښې نشته دے۔ دے کښې دا یو کونسچن دَ شعیب خان راځی، زما خیال دے، دا به Defer کړو۔

جناب نیک عمل خان: نه جی، شعیب خان زما د ضلع سړے دے، زه نے وایم کنه۔ څه له ترے کټ کوئ جی۔ د شعیب خان سوال ترے نه ولے کټ کوئ۔ زه وایمه کنه جی۔ زما د ډسټرکټ خبره ده۔ (قهقهے) زما د ډسټرکټ خبره ده۔

Minister for Local Government: Speaker Sahib! unless he has

given it in a writting, it should not be permitted.

جناب نیک عمل خان: هغوئ ما له اجازت راکړے دے۔ زه تلے ووم جی۔

جناب بشیر احمد بلور: زبانی اجازت نے ورکړے دے۔

جناب سپیکر: تاسو سره د هغوئ Written اجازت شته دے؟ که وی نو اوښایئ۔

جناب نیک عمل خان: یره جی، خبره دا ده چه دا څه دومره لویه خبره نه ده۔ منسټر صاحب ټولو خلقو له پرچے په لاس کښې ورکړے، ما ته به هم څه خبره اوکړی، خبره به خلاصه شی۔ دا دومره خبره خو نه ده۔ (قهقهے)

جناب محمد اورنگزیب خان: تاسو نے هاؤس ته Put up کړئ، دا ضمنی کونسچن خو ورباندے کولے شو کنه۔

جناب سپیکر: دا رول 38 لږ اولولئ۔

جناب محمد اورنگزیب خان: جی، تاسو نے هاؤس ته Put up کړئ نو ضمنی کونسچن خو پرے کولے شو کنه جی۔

جناب سپیکر: یره جی، هسے یوه خبره کومه۔ تاسو د خپل یو ضمنی کونسچن د پاره یعنی د یو سړی حق وهئ چه هغه سړے پخپله نه دے غیر حاضر، که پخپله غیر حاضر وے خو ما به نه وے Defer کړے۔ تاسو اوس خپل مطلب کوئ، تاسو اوس خپل کونسچن ولے نه کوئ یعنی د بل په هغه رادانګئ۔ که هغوی غیر حاضر وے نو ما به بالکل تاسو Allow کړے وئ۔ دا عجیبه غوندے خبره کوئ، هغه غریب نشته یا خو هغوی چا له لیکلے ورکړے وے چه زما د پاره دا کونسچن دغه کړئ۔ بس ټهیک ده، زه به بیا هم دغه اوکړم خو که هغه شانتے نه وی نو بیا خو پکار ده چه --------

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! Just to correct the record, وہ غیر حاضر نہیں ہیں۔ وہ غیر حاضر نہیں ہیں، انہیں ---------

جناب سپیکر: اسلئے میں اس کو Defer کر رہا ہوں۔

حاجی محمد عدیل: انہیں By force روکا گیا ہے۔

جناب سپیکر: جو کچھ بھی ہے، میں اس میں -------

حاجی محمد عدیل: آپ نے غیر حاضر کہا ہے تو وہ غیر حاضر نہیں ہیں۔

جناب سپیکر: آپ میرے خیال میں اردو نہیں سمجھتے۔ میں نے کہا ہے کہ وہ غیر حاضر اپنی وجہ سے نہیں ہیں' اسلئے میں اس کو Defer کر رہا ہوں۔ This is beyond his approach. میں نے یہ الفاظ کہے ہیں۔

حاجی محمد عدیل: اسلئے کہ انہیں روکا گیا ہے۔

وزیر بلدیات: جناب سپیکر! یہ میری Request ہے کہ آپ ڈپٹی سپیکر کو تھوڑے سے Lessons سمجھائیں' خدا نخواستہ آپ کہیں Absent ہونے تو He is going to be Speaker, and he does not know the rules.

جناب سپیکر: اب میں یہ بقایا سیشن ان کیلئے چھوڑتا ہوں۔ (قہقہے) دا Defer شو جی- Defer شو' هغوی به نے پخپله پیش کوی- د هغه غریب سوال دے' او س هغه نشته دے او دوئ د هغه په سوال باندے راداتگی-

معزز اراکین کی رخصت

جناب سپیکر: ان معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کیلئے درخواستیں ارسال کی ہیں: جناب ملک قسیم الدین صاحب نے 9-2-1999 تا 13-2-1999 کیلئے اور جناب فرید طوفان صاحب' ایم پی اے' نے 10-2-99 کیلئے تو Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

Mr. Muhammad Iftikhar Khan Mohmand: No.

Mr. Speaker: 'No' to both or 'No' to one, tell me that. (Laughter)

Voice: Both of them.

Minister for Local Government: Sir, everyone is very happy that Farid Tofan is not here today,even his own party, jee. (Laughter)

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! دا یوسف ایوب صاحب ډیر Active دے- دوئ پخپله هم چه وزیر اعلیٰ نه وی نو ډیر خوشحاله وی- د هغوئ کردار دوئ ادا کوی-

Mr. Speaker: Leave is granted and the sitting is adjourned for tea

break and we will re-assemble after thirty minutes. Thank you.

(اس مرحلے پر چائے کیلئے ایوان کی کارروائی آدھے گھنٹے کیلئے ملتوی ہوگئی۔)

(وقفہ کے بعد ڈپٹی سپیکر، حاجی محمد عدیل مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

جناب بشیر احمد بلور: Point of personal explanation باندے خواست کوم چه ما ته بانم راکړئ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: څه جی۔

جناب بشیر احمد بلور: دا 14 دسمبر باندے همایون سیف الله خان دلته هاؤس کښې تقریر کړے وو او بیا هغه پریس کښې راغلے وو۔ زه موجود نه وومه۔ هغوی پکښې دا لیکلے وو چه "ہمایون سیف اللہ نے کہا ہے کہ خالص منافع کے ضمن میں جب یہ قرارداد اسمبلی کے فلور پر وزیر آبپاشی کی حیثیت سے اے این پی کے رکن بشیر احمد بلور نے پیش کی تو ہم نے انہیں کہا کہ اس میں آرٹیکل 190 کا اندراج کریں لیکن انہوں نے ایسا نہیں کیا۔ اس آرٹیکل کے تحت تمام Authorities سپریم کورٹ آف پاکستان کے فیصلے کی پابند ہیں اور جو اس پر عملدرآمد میں تاخیر کرے گا، اس کے خلاف توہین عدالت ہوگا"۔ جناب سپیکر صاحب! دے باره کښې زه عرض کوم ---

جناب ڈپٹی سپیکر: بشیر احمد بلور صاحب! میں آپ سے استدعا کروں گا کہ چونکہ آنریبل ممبر، ہمایون سیف اللہ صاحب اس وقت موجود نہیں ہیں، جب وہ آجائیں تو پھر آپ بات کرلیں۔ میرا خیال ہے کہ یہ زیادہ بہتر رہے گا۔

جناب بشیر احمد بلور: سپیکر صاحب! میرے خیال میں ان کی ضرورت نہیں ہے۔ صرف ریکارڈ ٹھیک کرنے کیلئے آپ سے عرض کرتا ہوں کیونکہ جب انہوں نے یہ بات کی تھی تو میں موجود نہیں تھا۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں، اگر وہ بھی اس کا کچھ جواب دینا چاہیں۔

جناب بشیر احمد بلور: وہ بھی جواب دے دیں مگر میں اس وقت نہیں تھا تو انہوں نے یہ کہا تھا جس کے بارے میں میں نے اسمبلی سیکرٹریٹ سے مکمل ریکارڈ نکالا ہے۔ اس ریکارڈ میں کوئی ایسی قرارداد میں نے پیش نہیں کی ہے۔ ایک قرارداد آپ کی اور ایک علی افضل جدون کی بجلی کے منافع کے بارے میں ہے۔ اس کے بعد سردار غلام نبی صاحب کی ایک قرارداد ہے پراونشل اس کے بارے میں اور پھر میں یہ بھی عرض کرتا چلوں کہ

صوبائی وزیر کی حیثیت سے میں نے کبھی بھی قرارداد اسمبلی میں پیش نہیں کی ہے اور نہ کبھی کسی صوبائی وزیر نے قرارداد پیش کی ہے۔ اسلئے میں نے ریکارڈ درست کرنے کیلئے یہ بات کی ہے۔ شکریہ جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: شکریہ جناب۔

جناب محمد اورنگزیب خان: محترم سپیکر صاحب! کورم پورا نہیں ہے۔ گنتی کر لیں جی۔

آوازیں: پورہ دے، پورہ دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ویسے گنتی کر لیتے ہیں۔

(اس مرحلے پر گنتی کی گئی اور کورم پورا پایا گیا۔)

جناب ڈپٹی سپیکر: کورم پورا ہے جناب۔

Minister for Local Government: Point of order, Sir.

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Local Government.

وزیر بلدیات: آپ کو کافی عرصہ کے بعد اس کرسی پر دیکھ کر میں آپ کو مبارکباد دینا چاہتا ہوں اور جب تک آپ بیٹھے ہیں، ہم انشاء اللہ کورم ٹوٹنے نہیں دیں گے حالانکہ کافی لوگوں کی کوشش ہے کہ کورم ٹوٹ جائے۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! ایک بات یوسف ایوب صاحب ذہن میں رکھیں کہ سپیکر صاحب ابھی اپنے چیمبر میں بیٹھے ہوئے ہیں۔ (قہقہے)

ارباب سیف الرحمان: جناب سپیکر! نن سحر مونږه ستاسو د پاره سفارش کړے وو او زمونږه خُله بخښوره شوه او تاسو ته کرسئ ملاؤ شوه۔

جناب نجم الدین: جناب سپیکر صاحب! زه د ټولو نه مخکښ مبارکی درکوم او د کورم د کمی نشاندهی چه مونږه کوؤ نو دے کښ جی یو غټه وجه ده۔ دا د اقتدار بنچونو والا کسان ټول دننه د چیف منسټر په دفتر کښ ناست دی او دومره دومره فائلونه او درخواستونه ورسره دی او دوئ دے اسمبلئ له نه راځی۔ مونږ وایو چه اسمبلی دوئ راغوښتلے ده چه احساس ورسره وی چه کم از کم دے اسمبلئ کښ حاضری کوی۔

مسئلہ استحقاق

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان! اوس خو کورم پوره دے کنه چه واک آؤټ او نه کړے۔ We will proceed with the Agenda now.

Privilege Motions. Honourable Mian Muzzafar Shah, MPA, and Mr. Jan Muhammad Khan Khattak, MPA, to please move their joint 'Privilege Motion' No. 101 in the House, please.

جناب جان محمد خٹک: سپیکر صاحب! دا جی د یکم فروری په "خبریں اخبار" کښې زما او دَ باچا متعلق یو خبر شائع شوے وو۔ زه به نے په اردو کښې اووایم، په هغه کښې نے لیکلی وو چه "موٹر وے زمین کی فروخت' اے این پی کے ارکان اسمبلی نے افسر شاہی پر دباؤ بڑھا دیا۔ میاں مظفر شاہ اور جان محمد خٹک خویشگی بالا کے درمیان زمین مہنگے داموں خریدنے کیلئے انتظامی بیوروکریسی پر بے پناہ دباؤ ڈال رہے ہیں۔ کمشنر نے دباؤ کو قبول کرنے سے انکار کر کے قومی خزانے کو ساٹھ کروڑ روپے کے نقصان سے بچا لیا۔ زمین کی آٹھ ہزار فی مرلہ قیمت مسترد کر دی گئی۔ رپورٹ کے مطابق موٹر وے کیلئے ضلع نوشہرہ کی پینتیس کلو میٹر زمین کے مالکان کو ادا کی جانے والی رقم میں مذکورہ ارکان کا پچاس فیصد حصہ ہے"۔ خبره دا ده سپیکر صاحب، چه مونږ خو دومره احترام د پریس والا کوؤ چه زمونږه اپوزیشن واک آؤټ اوکړی نو د Treasury Benches کسان ورپسے لاړ شی او را نے ولی، چه دوئ واک آؤټ اوکړی نو زمونږ ممبران او منسټران ورپسے لاړ شی۔ کم از کم لږ د شرافت او د انسانیت هم یو حد وی او د دے مظاهره کول غواړی۔ دا چه زما نوم لیکلے دے، "خویشگی کے قریب" نو خویشکی زما حلقه هم نه ده، هغه د باچا حلقه ده۔ زما په حلقه کښې هډو موټر وے تلے نه ده، نه زما خپله زمکه پکښې شته۔ "لوگوں کو Compensation دینے میں اس کا آدھو آدھ ہے"، په دغه کښې نے لیکلی دی۔ زما خیال دے چه دا خو څه ډیر بے انسانیته کار نے کړے دے۔ د دے دا مطلب خو نه شو چه مونږ د دوئ احترام کوؤ نو دوئ د دا قسم غلط الفاظ لیکی۔ مونږ دَ الله فضل دے، اوسه پورے دومره موده ایم پی اے توب اوکړو او په داسے ایمانداری باندے مو ایم پی اے توب اوکړو، څوک خو دے دا ثابت کړی چه ما وزارت کړے دے درے کاله، یو پائی خو د څوک ثابت کړی چه ما Embezzlement کړے دے۔

نو مونږه چه خپلوحلقو ته خو، هلته کښې به پیپلز والا هم وی، نیشنل والا به هم پکښې وی، جماعت اسلامی والا به پکښې هم وی، نو هغه خلق ټول زمونږه د حلقے خلق دی، نومونږه به یو، یو سره صفائی کوؤ۔ نو دے د پاره سپیکر صاحب، ستاسو په خدمت کښې عرض دے چه دا به تاسو استحقاق کمیټۍ ته حواله کړئ چه د دے پوره پته اولګی۔ ما بیا کمشنر ته هم په دے کښې ټیلیفون اوکړو۔ کمشنر هم بیا دوئ ته یو نوټس ورکړو۔ که په دے مسئله کښې دا چا ثابته کړه چه ډی-سی نوشهره یا کمشنر سره مونږه د Compensation متعلق چرته خبره هم کړے وی، باچا به کړے وی، د دوئ حلقه ده، دے به خپلو خلقو د پاره هر څومره Fight کوی لیکن ما خو د دے نوم هډو نه دے اخستے چه د دے Compensation زیات کړئ یا کم کړئ۔ د دے د پاره زما Protest دے او دا تاسو ته درخواست کوؤ چه دا استحقاق کمیټۍ ته ریفر کړئ۔ دے کښې کمشنر هم راوغواړئ، دے کښې ډی-سی هم راوغواړئ۔ دے کښې د نیشنل هائی وے والا خپل یو ریونیوډیپارټمنټ دے، هغوی ډائریکټ پیسے ورکوی، نه پکښې ډی-سی پیسے ورکوی او نه کمشنر، هغه به هم راوغواړئ او دا به تاسو مهربانی اوکړئ او کمیټۍ ته به نے حواله کړئ، مهربانی۔

<u>میاں مظفر شاہ</u>: جناب! څنګه چه جان محمد خان اوونیل، هم دغه خبره ده او رومبے خو زه دا خبره په دے فلورآف دی هاؤس کومه چه دَ جان محمد خان دے معاملے سره هیڅ قسمه تعلق نشته دے۔ نه نے دَ دے حلقے سره تعلق دے، نه نے د دے زمکو سره تعلق دے او نه نے دے موټر وے سره تعلق دے۔ دا ټول موټروے چه تیریږی، دا زما په حلقه کښې تیریږی۔ داسے چل اوشو جی چه کومے زمکے په موټروے کښې راتللے نو د نوښار خلقو هغه زمکے ورکړے او په هغے کښې یوه مسئله دا اوچته شوه چه هغه وخت یک ساله باندے دوئ Payment کولو۔ یک ساله د یو مرلےجوړیده هغه وخت کښې سو روپئ او ډیرھ سو روپئ، زمونږه خلقو چغے اووهلے چه جناب، نن سبا خو په سو او ډیرھ سو روپو باندے مرله خاوره هم نه ملاویږی چه جائیکه زمکے۔ حالانکه هغه د رسالپورکنټونمنټ سره دی، د انډسټریل ایریا سره "باره باندہ"

دا د روډ غاړه ده، دا چه کوم خائے لوکوموټو فیکټری جوړه ده، دلته دا زمکے دی نو مونږه Request اوکړو گورنمنټ ته چه په دے ریټ باندے د دوئ غور اوکړی او بله خبره دا ده سپیکر صاحب، چه د دے د ډی سی سره، کمشنرسره هیڅ تعلق نشته دے، د دے خپل یو ایکوزیشن تحصیلدار دے د موټروے والا چه هغه دوئ جوړکړے دے او هغوی باقاعده ایوارډ هم کوی، هرڅه کوی، هغوئ سره زمونږه دا Tussle راغلوچه مونږه په سو او په ډیرہ سو مرله باندے دا Compensation نه منو- داسے چل اوشو چه بیا ما چیف منسټر ته Request اوکړو- چیف منسټر مونږه ته اوونیل چه تاسو دا موټروے مه بنده وئ- ما وئیل جی بندیږی نه لیکن کم از کم دا ایوارډ غلط دے۔ سپیکرصاحب ، که تاسو توجه کوئ ، This is a very important privilege motion او زما په خیال چه اوړو والا منسټر صاحب هم اخوا په خپلو خبرو باندے انخبتے دے -------

Mr. Depty Speaker: Please, you continue.

میاں مظفر شاہ: نو دا Actually دے اخبار والا ډیر زیاتے کړے دے۔ دا سلیم غیاث صاحب دے، که هرڅوک دے، دے کښ بیا چیف منسټر یو کمیټی جوړه کړه او هغے کښ یوسف ایوب Depute کړو جی- د کمشنر په آفس کښ زه، یوسف ایوب، NHA والا او د زمکو مالکان، دوئ کښیناستو او هلته مو د زمکے Maximum rate نو هزارروپئ مقرر کړو- دا فیصله مو هم اوکړه چه Manimum rate به نه Fix کیږی ولے چه د خراب حالت والا زمکے هم وی او ښے هم وی، نو مرله نو هزار روپئ Fix شو- بیا مونږه د هغے نه خبرنه شو، بیا ایوارډ هم شوے دے، هرڅه شوی دی، نه ترے بیا گورنمنټ خبر دے، نه ترے مونږه خبر یو جی نو آخرکښ دا شے راغلو او اخبارکښ مو چه اوکتل، "سلیم غیاث صاحب" ډیر په Detail خبره لیکلے ده چه "خویشگی بالا کی زمینیں" او دے کښ تاسو ته بله خبره اوکړم- د خویشکی بالا د زمکو تر اوسه پورے ایوارډ نه دے شوے، د نوشهره د زمکو، د بهرام کلی او د وند تر اوسه پورے ایوارډ نه دے شوے او نه هغوی پیسے اخستے، ایوارډ صرف د فصلونو شوے دے- هغه زمونږه، د چارسدے او د ایوب جان صاحب د زمکو

د فصلونو شوے دے او هغه هم Equal، باره هزار دے که څومره دے، I do not remember. مخکښے آتهٔ هزار وو، بیا باره هزارشو، هغه نے بیا ورکړے دے۔ نو اوسه پورے د خویشکی بالا نه د زمکے Compensation ورکړے شوے دے او نه تر اوسه پورے ایوارډ شوے دے۔ نو د "سلیم غیاث صاحب" خدائے خبر کوم Intelligence sources دی چه ده ته نے ونیلی دی۔ زه به یوه بله خبره اوکړم چه دوئ وائی چه د کمشنرصاحب په آفس کښ د یوسف ایوب په موجودگئ کښ Maximum پیسے چه کوم دی، هغه Fix شوی دی جی، نو دے کښ دا خبره یا وینا چه کمشنرصاحب ساتهٔ کروړ، که پته نشته چه څومره کروړ بچت اوکړو او مونږه نیم په نیمه واخستے، لکه جان محمد خان چه اوونیل، په دے کښ د پاکستان پیپلز پارټئ خلق شته، د نیشنل عوامی پارټئ خلق شته، Neutral خلق شته، مالکان دی جی، هغوی نه به مونږه څنگه پیسے اخلو جی؟ او بله خبره دا ده چه چیک مالک اخلی، چیک مالک اخلی، د ایکوزیشن د دے دغه ورکوی بلکه ما ورسره جی جهگړه هم کړے ده۔ داسے کار کړے دے هغه ایکوزیشن والا، لکه دا د میاں صاحب سیټ دے، دا د نیک عمل خان دے، میاں صاحب له خو نے جی آتهٔ هزار ورکړے دی او نیک عمل خان له نے چار هزار هم دغلته ورکړے، نو ما کمشنر ته، چیف منسټر ته اوونیل چه په دے هم انکوائری اوکړئ چه داسے ولے شوی دی؟ کم از کم چه دا یو لاتن دے، یو سړک دے، یوطرف ته ټوله زمکه ده، یو له آتهٔ هزار ورکوی او بل ته چار هزار ورکوی، هغه هم لا انکوائری ده۔ بیا یوسف ایوب موجود وو، لوکوموټو سره د دوئ هغه EPZ راغلے وو، چیف منسټر هلته راغلو، کمشنر صاحب ته دا هم اوونیل چه دے کښ انکوائری اوکړئ چه دا ولے داسے شوی دی؟ نوجناب، زما هم دا Request دے لکه جان محمد خان چه اوونیل، دا شے دِ پریویلجز کمیټئ ته حواله شی چه بالکل Clear cut privilege violate شوے دے۔

Mr. Deputy Speaker: Hon'able Member, Iftikhar Mohmand Sahib.

جناب محمد افتخار خان مهمند، جناب سپیکر صاحب! دا کوم تحزیک استحقاق په دے معزز ایوان کښ زمونږه یو دوه محترم رونړو پیش کړے دے، مونږه

ټولو له دا پکار ده چه مونږه مکمل او بهرپور حمایت دَ دے اوکړو۔ جناب سپیکرصاحب! گزارش دا دے چه د پریس والا رونړو مقام او احترام په خپل ځائے باندے دے، صرف دا کتل غواړی چه یو عوامی نمائنده ټول دار و مدار د هغه په خپله علاقه کښې دَ هغه په Reputation باندے وی نو هر کله چه داسے یو بے بنیاده خبر شائع شی نو هغه عوامی نمائنده سره کومه لاره وی؟ تاسو دلته کښې ډیر ښه طریقے سره چه کومه خبره اوکړله ډیر To the point، د دَے موقع سره وابستگی هم لری خکه چه تاسو دا وئیلی وو چه د اسمبلی سیشن هغه ستر دن چه کوم آئینی Requirement دے، هغه هم ایله مونږه نه شو پورا کولے۔ Last time, تاسو ته پته ده چه 120 دن پکار وی نو په هغه ایک سو بیسواں دن باندے هغه اسمبلی راغوښتے وه او دغه شانتے اوس چه ځلور، پینځه ورځے پاتے وی هغه ستر دن کښې نو جناب سپیکر صاحب، زما صرف دا گزارش دے که داسے د یو معزز محترم ممبر باره کښې یو اخباری خبر شائع شی نو هغه به سیشن ته انتظار کوی چه هغه سیشن راوغوښتے شی او بیا په هغے کښې هغه محترم ممبر تحریک استحقاق پیش کړی او په هغے باندے بیا عملدرآمد کیږی۔ زما دا گزارش دے جناب سپیکر، چه که تاسو د یو Special dispensation په ذریعه باندے، دا ډیر ضروری دے، که تاسو پرے لږ غور اوکړئ، زما گزارش دا دے که اسمبلی په سیشن کښې نه وی او هر کله یو داسے محترم ممبر صاحب سره داسے حرکت اوشی نو تاسو بحیثیت د پریویلجز کمیټئ د چیئرمین هغه محترم ممبر صاحب ته دا حق ورکړئ چه هغوی تاسو ته رجوع اوکړی او هغه ته تاسو څه نه څه ریلیف ورکړے شئ خکه چه بیا په دے باندے که تاسو اوگورئ، اخبارکښې که بیا تاسو د هغے تردید اوکړئ نو هغه نے یو داسے ځائے کښې ورکړے وی چه هغه بالکل څوک لوستے نه شی۔ نو ستاسو په وساطت باندے جناب سپیکر صاحب، زه به گزارش دا کومه چه مونږه دَ دے تحریک اِستحقاق بهرپور حمایت کوؤ او تاسو ته به دا خواست کوم چه تاسو په خپل رومبنی فرصت کښې په دے باندے کارروائی اوکړئ۔ مهربانی۔

Mr. Deputy Speaker: Information Minister, Subhan Khan, please.

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات): قابل احترام سپیکر صاحب! دا کوم پریویلج موشن چه زمونږه آنریبل ممبرز، جان محمد خان او میاں مظفر شاه صاحب پیش کړے دے، حقیقت خبره خو دا ده چه مونږه ته بحیثیت مسلمان د اللهٔ تعالیٰ د طرف نه او د هغه د رسول د طرف نه دا حکم دے چه په چا بهتان یا الزام لګولو نه تاسو خان ډیر زیات بچ اوساتئ۔ مونږه خو همیشه دلته په اسمبلئ کښې، که کوم خانے کښې هم د ورکنګ جرنلسټس مسئله راغلے ده او بیا لږه شان ګله With due apology ستاسو نه هم ده چه بعض خبرے، زما په خیال چه پخپله تاسو د پارلیمنټ Experience ډیر زیات دے، تاسو څومره سټډی کوئ او څومره Preparation کوئ، نو زما په خیال دا کم کسان داسے کوی، نو باوجود د دے چه اخبار کښې دا راغلل نو چه څنګه افتخار خان اوفرمائیل چه تاسو خپل Suo moto power استعمال کړے وے او دا پریویلج کمیټئ ته تاسو غوښتے وے خو بیا هم مونږه دا وایو او جرنلسټس رونړو ته دا وایو چه د چا جامو ته تتی کول، دا ښه خبره نه ده۔ که د چا خپل عزت خوښ وی نو د هغه په بل باندے هم عزت پیرزو شی۔ دا په علاقه کښې خلقو، جان محمد خان زما په خیال باندے هیټ ټرک وهلے دے، د مظفر شاه صاحب دا دویم دریم خل دے، پینځه خله دے د صوبائی اسمبلئ ممبر پاتے شوے دے۔ مظفر شاه باچا فیډرل منسټر پاتے شوے دے، د قومی اسمبلئ ممبر پاتے شوے دے او فرض کړه که دوئ سره د خپلے حلقے د د خلقو همدردئ او تائید نه وے نو نن به دوئ څنګه دلته ناست وو۔ نو په دے باندے مونږه دوئ ته دا Request کوؤ چه کوم خانے کښې د ورکنګ جرنلسټس مسئله راغلے ده، Being an Information Minister ما Full support کړی دی، سره د ستاسو پورے، تاسو بحیثیت ډپټی سپیکر۔ ستاسو په چیمبر کښې مونږه هغوی ته اوونیل چه تاسو یو ډرافټ اوکړئ د پریس کونسل متعلق، مونږه سپورټ کوؤ، هم ټریژری بنچز والا، هم اپوزیشن بنچز والا، نو مونږه چه یو سړی له د روزئ لاس ورکوؤ، دلته خو که څوک په اپوزیشن کښې دی یا په ټریژری بنچز کښې دی خو هغه د پښتو متل دے چه "په کور به جنګ کوؤ په بهر به ننګ کوؤ"، اوس زمونږه د اپوزیشن د یو ملګری خلاف داسے الزامات

او بهتان لگی نو هغه جی ښه خبره نه ده۔ زمونږه د ټریژری بنچز د طرف نه تاسو ته دا Request دے چه تاسو دا پریویلجز کمیټئ ته اولیږئ جی۔ Thank you, Sir.

Mr. Deputy Speaker: Honourable Yousaf Ayub Khan, Honourable Minister for Local Government.

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات): شکریہ۔ سپیکر صاحب! میاں مظفر شاہ اور جان محمد خان نے جو بات کی ہے، تو مجھے یاد ہے کافی عرصہ پہلے سیشن کے دوران ہی، کیونکہ میاں صاحب کا حلقہ تھا، انہوں نے Object کیا، وہ چیف منسٹر صاحب کے پاس گئے، موٹروے کیلئے ایکوزیشن کے سلسلے میں انہوں نے ایک سپیشل کمیٹی بنائی، ہماری میٹنگ ہوئی، ہمیں کافی بے انصافی اس میٹنگ میں نظر آئی کیونکہ NHA والے بھی تھے، ریونیو ڈیپارٹمنٹ والے بھی تھے، کمشنر کے آفس میں میٹنگ ہوئی تھی، ان کے علاقے کے لوگ بھی تھے، Affectees بھی تھے اور جو فصل ہے، per Acre وہ پشاور میں مختلف ریٹس لگا رہے تھے، نوشہرہ میں مختلف تھے، چارسدہ میں مختلف تھے، مردان میں مختلف تھے، ان کو ہم نے Rectified کرنے کی کوشش کی اور Consensus کے ساتھ یہ بات ہوئی کہ اس کے ریٹس Realistically لگانے ہیں کیونکہ یہ National importance کا پراجیکٹ ہے۔ یہ کسی خاص ڈسٹرکٹ یا علاقے کا پراجیکٹ نہیں ہے، It is very very important project اور لوگوں کو اگر تھوڑی بہت قربانی بھی دینا پڑے تو وہ بھی دینی چاہئے۔ وہ لوگ جو وہاں بیٹھے ہوئے تھے، اس پر رضامند ہو گئے کہ چونکہ یہ National importance کا پراجیکٹ ہے تو ہم اس طریقے سے اس کو روکیں گے نہیں کہ خدانخواستہ یہ پراجیکٹ ہی بند ہو جائے اور خاص طور سے نوشہرہ اور چارسدہ میں، یہ میں کہوں گا جی اور جیساکہ انہوں نے کہا کہ ایوارڈ بھی نہیں ہوئے لیکن لوگوں نے Voluntarily زمینیں Hand over کر دی ہیں اور میٹنگ کے کچھ دنوں بعد جو Bayhinder Compen ہے یا NHA والے، جو موٹروے بنا رہے ہیں، ایک روپیہ بھی کسی کو نہیں ملا، ان کی فصل کی Compensation بھی انہیں نہیں ملی اور لوگوں نے اپنی زمینیں Voluntarily دے دی ہیں کیونکہ National importance کا پراجیکٹ ہے تو بڑے اچھے Atmosphere میں ہم لوگوں کی مدد بھی کرنا چاہتے تھے اور ساتھ ساتھ ہم یہ بھی چاہتے تھے کہ یہ پراجیکٹ کسی طریقے سے نہ رکے لیکن یہ بڑی

Unfortunate بات ہوئی ہے کہ اخبار میں اس قسم کی چیز آئی ہے۔ میں گورنمنٹ کی طرف سے I support what they have said اور بے شک پریویلیجز کمیٹی میں چلا جائے۔ افتخار خان نے جیسے کہا کہ ایک ایم پی اے کی تو تھوڑی بہت عزت ہی ہوتی ہے جس کی وجہ وہ اپنے ایریا میں پالیٹکس کرتا ہے' اگر اخباروں میں اس قسم کی خبر آ جائے تو وہ بیچارہ تو Permanently damage ہو جاتا ہے تو پریس والے بھائیوں سے بھی ہم یہ گزارش کریں گے کہ وہ Avoid کریں۔ اس سلسلے میں جی ایک بات اور کرنا چاہتا ہوں' گوکہ یہ جواب اصل میں دینا چاہئے تھا ریونیو منسٹر' جناب پیر محمد خان صاحب کو لیکن چونکہ میں اس کمیٹی کا چیئرمین تھا تو میں اس حوالے سے بیان دے رہا ہوں۔ پیر محمد خان نے بھی ریونیو ڈیپارٹمنٹ کے کچھ اہلکار' جن کے خلاف شکایتیں آئی تھیں' چاہے وہ چارسدہ سے ہوں' نوشہرہ سے ہوں یا پشاور سے ہوں' ان کو Suspend کیا ہے اور ساتھ این۔ایچ۔اے کے لوگوں کے خلاف جو تھوڑی بہت Complaints آئی ہیں تو ریونیو ڈیپارٹمنٹ نے ایس اینڈ جی اے ڈی کو لکھ دیا ہے کہ وہ کیس انکوائری کیلئے ایف آئی اے کو دیا جائے۔ تو فیڈرل ایجنسیز بھی اور ریونیو ڈیپارٹمنٹ خود بھی لوگوں کے خلاف ایکشن لے رہا ہے' جہاں جہاں سے معمولی Complaints آئی ہیں۔ تھینک یو جی۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: تھینک یو۔ چونکہ یہ خبر یکم فروری کے اخبار میں آئی ہے اور دونوں محرکین' آنریبل ممبرز نے دو تاریخ کو اپنی پریویلیج موشن داخل کی ہے۔ چونکہ 9 تاریخ کو اسمبلی کا اجلاس ہو رہا تھا تو اسلئے آنریبل ممبرز نے چیئرمین پریویلیجز کمیٹی کو Approach نہیں کیا کہ آپ خود اپنے صوابدیدی اختیارات استعمال کریں۔ اگر وہ چیئرمین پریویلیجز کمیٹی کو Approach کرتے تو ہو سکتا ہے کہ رولز کے مطابق وہ کارروائی کرتے۔ میں سمجھتا ہوں کہ محرکین کے علاوہ اپوزیشن اور ٹریژری بنچز' سبھی چاہتے ہیں کہ یہ موشن Committee on Privileges کو ریفر کیا جائے تو Is it the desire of the House that this Privilege motion, moved by Honourable Members, Mian Muzzafar Shah and Jan Muhammad Khan Khattak, should be referred to the Committee on Privileges?

(The motion was carried.)

<u>Mr. Speaker:</u> The motion is referred to the Committee on Privileges. Thank You.

جناب جان محمد خٹک: زه دَ هاؤس شکریه ادا کومه، د ټولو ممبرانو صاحبانو او ورسره ورسره ستاسو هم شکریه ادا کومه۔ مهربانی۔

تحاریک التواء

Mr. Deputy Speaker: Now I will request the Honourable Member. Abdur Rehman Khan, MPA, to please move his 'Adjournment Motion' No. 301.

حاجی عبدالرحمان خان: جناب سپیکر! ډیره مهربانی۔ شکر دے چه ستاسو هم سپیکر شولے، ډیر زړه مے خوشحاله دے او دعا هم به درته کوؤ که خدائے پاک دِ همیشه د پاره سپیکر کړی۔ "معمول کی کارروائی روک کر ایک اہم مسئلے کو زیر بحث لایا جائے کہ حکومت نے شوگر سیس فنڈ غیرمنصفانہ طور پر تقسیم کیا ہے اور حقدار زمینداروں کو نظر انداز کیا گیا ہے، لہٰذا بحث کی اجازت دی جائے"۔

جناب سپیکر صاحب! تقریباً اتلس، شل کاله اوشو چه زمونږه د زمیندارو د ګنو د یو ټرک نه پچیس پیسے فی من د سړکونو د پاره کټ کیږی، پچیس پیسے فی من ملونه ورکوی، دا شوګر سیس فنډ را جمع شی او د هغه خائے سړکونه پرے جوړیږی چه د کوم خائے نه ګنے خی۔ د هغے د پاره بورډ جوړ دے۔ د بورډ چیئرمین هغه کمشنر وی، په هغه بورډ کښ زه هم ممبر یم۔ په شپاړس کاله کښ د بورډ میټنګ نه دے شوے۔ اوس چه کله روپئ راغلے نو جناب سپیکر صاحب، دا انصاف دے چه روپئ د ګنو د زمیندارو دی او حواله نے بل چا ته کړئ؟ ډپټی کمشنر په دفتر کښ مونږه ناست وو او سینیټر صاحب راغلو چه د سینیټر صاحب ګنے نشته، هلته ټول باغونه دی، د شفتالانو، د بټنګانو، د آلوچو او د خرمانئ، ما د هغه سینیټر صاحب نه تپوس اوکړو چه سینیټر صاحب، ستا نه یو تپوس کومه که د شفتالانو او بټنګانو بورډ جوړ شی او هغه پیسے زما د ګنو زمیندارو له راکړی، ته به پرے خفه یئ که خوشحاله؟ هغه وئیل چه زه به پرے خفه یم نو ما ورته اووئیل چه زه د ګنو زمیندار یمه، زما نه پیسے کټ شوی دی، زما د ګنو پیسے کټ شوی دی د شلو کالو، تا له نے ولے درکړے؟ وئیل نے

چه ما له حکومت راکولے نو زه به څه کوم۔ نو زه د دے حکومت د واک دارانو نه دا تپوس کومه چه دا کومه پیمانه وه او دا کوم انصاف وو چه د یو غریب زمیندار نه د ګنو پیسے کټ شوی دی، پنځویشت پیسے فی من او تاسو هغه راواغستے او زه دا برملا وایم چه دا پیسے تاسو د سیاسی غرض د پاره استعمال کړے، دا مو انصاف اونه کړو۔ نو دا شے واپس کیدل دی او دا هغه ځائے کښې لګول پکار دی چه د کوم ځائے خلقو نه هغه پیسے کټ شوی دی او د کوم ځائے نه ګنے تلے دے، دا زما خبره ده۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ممبر صاحب! تاسو لږ بیا Elaborate کړئ، څوک سینیټر وو او څومره Amount وو، نو بیا د هغے نه پس به ټریژری بنچ جواب ورکړی۔

حاجی عبدالرحمان خان: دا Amount خو زما په خیال په کروړونو کښې دے۔ ما ته نے تعداد نه دے ښودلے۔ زه ممبر یم، د بورډ میټنګ مے نه دے راغوښتے۔ د کوم اختیاراتو لاندے دوئ دا تقسیم کړے دے؟ زمونږه دا سینیټر صاحب چه وو، ما چه څومره آوریدلی دی نو زمونږه فنډز نے ظفر جهګړا له ورکړے دے او د چارسدے هغه نے ورکړے دے نثار خان له، د مردان نے ورکړے دے سرانجام خان له، څومره چه ما آوریدلی دی، زه نه یم خبر۔ پکار دا ده چه دے مرکزی حکومت سینیټرانو له دا فنډ ورکړے نه وے۔ دا شوګر سیس فنډ زمونږه د زمیندارو دے۔ مونږه سره بے انصافی شوے ده۔ زه ټولو رونړو ته او دے هاؤس ته درخواست کومه چه دا زمونږه سره یوه لونے ظلم شوے دے او د دے ظلم مخ نیوے د پاره مونږ سره تاسو ټول په شریکه ملګرتیا اوکړئ او دا فنډز واپس کړئ۔ مونږ په دے باندے به احتجاج کوؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ارباب ایوب جان صاحب!

ارباب محمد ایوب جان: جناب سپیکر صاحب! څنګه چه عبدالرحمان خان اووئیل، دغه شان زما هم دا مسئله ده څکه چه ګنے زیات پیدا کیږی زما په حلقه کښې او د عبد الرحمان خان په حلقه کښې۔ ځزانه شوګر ملز هم زما په حلقه کښې دے۔ اوس جناب سپیکر صاحب، دا شے تقریباً د شلو کالو نه، د کله

نه چه دا خزانه شوګر ملز جوړ شوے دے نو زمونږ د زمینداران نه پچیس پیسے فی من کټوتی کیږی د سړکونو د پاره چه په کومو علاقو کښ ګنی پیدا کیږی او هلته ټرانسپورټیشن ټهیک نه شی کیدلے نو هغه کلو ته به مونږه سړکونه جوړوو۔ تقریباً دا خزانه شوګر ملز چه کله نه جوړ شوے دے جناب سپیکر صاحب، نو د هغه وخت نه زمونږ نه دا پیسے کټ کوی۔ هغه پیسے جمع شوے۔ اوس جناب سپیکر صاحب، سوال دا پیدا کیږی چه ټیکسونه خو مونږه ورکوو، هغه زمینداران نے ورکوی چه څوک ګنی پیدا کوی او په هغے نوم باندے Particularly د هغے Head د لاندے هغه پیسه کټ کیږی چه تاسو ته سړکونه جوړوو، اوس جناب سپیکر صاحب، ستاسو په خدمت کښ زه دا ګزارش کوم چه دا د کوم خائے انصاف دے چه پیسے خو ته د زمیندار نه کټ کوے چه ستا ګنے پیدا کیږی او روډ به درته جوړووم، هغه ټیکس خو ته د هغه زمیندار نه واخلے او هغه روډ ټیکس خو ته د Grower نه اخلے، د Sugarcane grower نه او سړکونه ته لګیا یے بل چرته جوړه وے۔ مطلب دا دے چه اوس میونسپل کارپوریشن پشاور دے او ډسټرکټ کونسل پشاور دے، ډسټرکټ کونسل پشاور چه دے، نو د هغے ښه آمدن دے، د میونسپل کارپوریشن بیړه غرقه شوه نو هغه د ډسټرکټ کونسل پشاور نه یو نیم کروړ روپئ واخلی او وائی چه دا مړ اس چه دے، نو دا ژوندے کوو۔ ټیکسونه زمونږه د کلو خلق ورکوی، د ګړو، د ګانړو، د سبزو، د ګنو، هغه زمونږ نه ډسټرکټ کونسل واخلی، ټهیک ده جی ---

Mr. Deputy Speaker: what about export tax?

ارباب محمد ایوب جان: ایکسپورټ ټیکس رانه واخلی او د میونسپل کارپوریشن هدو څه پته نه لګی چه د دے آمدن چرته خی نو هغه مړ اس -----

Mr . Abdul Subhan Khan (Minister for Information): Sir , what about octroi tax?

ارباب محمد ایوب جان: نو هغه Whatever may be, خو خبره دا ده جناب سپیکر، چه هغه ټیکسونه پکار ده چه زمونږ په کلو باندے اولګی۔ هم دغه

شان زمونږه په صوبه کښې یا په پاکستان کښې ټیکس خو ته به د افتخار مهمند نه اخلے د ګنو یا د عبدالرحمان خان نه به نے اخلے او سړک به ته جوړوے په هغه خائے کښې چه هلته هډو ګنے نشته دے۔ نو مونږه به فریاد نه کوؤ جی؟ دا خلق به فریاد نه کوی چه زمونږه پیسے چرته لاړے؟ پیسه مونږه ورکوؤ او سړکونه نورو خلقو ته جوړوئ۔ جناب سپیکر صاحب! نمبر ون خبره، دویم نمبر خبره دا ده چه زمونږ نه --------

<u>جناب افتخار الدین</u>: پوائنټ آف آرډر، سر۔ جناب سپیکر صاحب! زه په یو شی باندے دَ ارباب صاحب پوهه نه شوم خکه مے پوائنټ آف آرډر اوچت کړو چه ارباب صاحب لاس شوره وی داسے جنوبی اضلاع سائډ ته حالانکه زمونږه خلقو ګنے د دے وجے نه پریښودلو چه هر څه دلته خرچ کیدل۔ مطلب دا دے چه زمونږ نه به دغه پیسے کټ کیدلے خو روډونه به چرته جوړیدل په پیښور، په مردان او په چارسده کښې۔ نن ارباب صاحب بیا داسے لاس اوږدَوی نو زه وایم چه زمونږ سره خو د دے نه مخکښې زیاتے شوے دے۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: ارباب صاحب! تاسو ایډجرنمنټ موشن سره ------

<u>ارباب محمد ایوب جان</u>: او جی، نو جناب سپیکر صاحب، زه ستاسو په نوټس کښې یوه بله خبره راولمه چه هر کله دا د Road cess د پیسو تقسیم شوے دے نو ټول ایم پی ایز چه د متعلقه ضلع نه تعلق لری، هغه Confidence کښې خلق واخلی۔ جناب سپیکر صاحب! دے تقسیم کښې یو نیم کروړ روپئ پیښور کښې یو Defeated Senator ته نے ورکړے۔ دلته زمونږ څومره ایم پی ایز ناست دی چه هغوی الیکشن ګټلے دے او راغلی دی، دوئ ته ورکړئ، زمونږ رونړه نه دی، دوئ به نے مونږ ته هم راکړی، زمونږ په صلاح مشوره باندے به کار هم اوکړی۔ یو سړے چه درے خلے ما نه Defeat شوے دے، د خدائے پاک په مرضی باندے به Defeat شوے وی، خو درے خلے هغه سړے Defeat شوے دے۔ He is a defeated man and he is now a Senator and he is getting one and half crore ruppees. چارسده کښې هم داسے چل شوے دے۔ چارسده کښې هم داسے تقسیم شوے دے۔ نو د

ریورو ویش دے بهنی- مونږ دا تپوس کوؤ، مونږ نه نے جناب سپیکر صاحب، سکیمونه غوښتی وو هم دے حکومت چه مونږ ته د سکیمونو نشاندهی اوکړئ چه چرته ګنے پیدا کیږی چه هغه سړکونه جوړ کړو- مونږه سکیمونه ورکړل- زما، دَ عبدالرحمان خان او زمونږ د خلقو پریویلج موشن هم جوړیږی چه مونږ نه مو سکیمونه واغستل، مونږ د کلو خلق راوغوښتل چه بهنی، تاسو ګنے پیدا کوئ، حکومت ښه دے، Road cess لګیا دے مونږ ته راکوی، ستاسو سړکونه جوړوو --------

جناب ڈپٹی سپیکر: ارباب صاحب! دا Road cess دے که Sugar cess دے؟

ارباب محمد ایوب جان: Sugar cess دے روډ د پاره-

جناب ڈپٹی سپیکر: روډ د پاره او زما خیال دے، سپرے د پاره هم دا مخکښ وو-

ارباب محمد ایوب جان: سپرے، د هغے بیل راخی- زمونږ زمینداران خو غرق شو- خومره خومره کټوتی د هغوی نه کیږی او کار نے هډو کیږی نه- مونږ نه جناب سپیکر صاحب، دوئ سکیمونه اوغوښتل چه تاسو سکیمونه راکړئ- مونږ د کلو خلق راغو ښتل چه بهنی، ستاسو دا دوه میله، درے میله، دا ستاسو ګنی پیدا کیږی او دا حکومت اوس دا روډ سیس تقسیمَوی، سکیمونه راکړئ- مونږه سکیمونه واخستل- شپږ شپږ کاپیانے وتیل نے چه ډکوئ به- یو هم نه جی، شپږ شپږ کاپیانے مو ډکے کړے، هغه مو واستولے- خبر شو هلته سینیټر صاحب، هلکه سینیټر صاحب، که دومره تاسو خواهشمند یئ چه هغه -------

جناب ڈپٹی سپیکر: ارباب صاحب! Thank you very much. اوس From Treasury Bench نه څوک خبره کول غواړی؟

میاں مظفر شاه: دے کښ جی مونږه د نوښار خبره کوؤ-

جناب ڈپٹی سپیکر: هغوئ نه پس بیا تاسو خبره اوکړئ-

جناب فتح محمد خان (وزیر جنګلات): زه خبره کومه جی- دا خو Admissibility د پاره عبدالرحمان خان ډیرے ښے خبرے اوکړے، د هغے مخالفت زه نه کومه

جی‌خو چه منسټر خپله خبره اوکړی جی، که حقیقت داسے وی، دا خو زیاتے دے او که حقیقت داسے نه وی نو چه منسټر خو کم از کم -------

جناب جان محمد خٹک: زه تاسو ته نور انفارمیشن درکوم کنه جی- زمونږه نوښار هم پکښې دے --------

ارباب محمد ایوب جان: دیو یو جواب به ورکړئ- دا ټول --------

وزیر جنگلات: چه یو خل ایډمټ شی جی، بیا د دوه گهنټو د پاره تاسو په دے باندے بحث کولے شئ --------

ارباب محمد ایوب جان: یو خانے دِ جواب ورکړی کنه فتح محمد خان-

وزیر جنگلات: چه ایډمټ شوے نه وی نو صرف یو کوم Mover چه دے، هغه دا پیش کولے شی --------

جناب ڈپٹی سپیکر: یو منټ، تاسو خبره اوکړئ، بیا به زه خبره کومه-

جناب جان محمد خٹک: یو منټ جی، زه عرض کومه -------

جناب محمد افتخار خان مهمند: جناب سپیکر صاحب! گزارش دا دے -------

جناب جان محمد خٹک: داسے چل دے جی، زه --------

ایک آواز: ایډمټ کوئ نے جی- بس ایډمټ کوئ نے جی د بحث د پاره-

جناب ڈپٹی سپیکر: نه، نه، بهتر خبره دا ده چه د حکومت تاسو خبره واورئ-

جناب جان محمد خٹک: خو زما خیال دے چه -------

جناب ڈپٹی سپیکر: زما خیال دے، هغے نه پس --------

میاں افتخار حسین: جناب سپیکر صاحب! که دومره مهربانی اوکړئ چه دے په یو خانے جواب راکړی نو هغه به ښه وی کنه-

جناب ڈپٹی سپیکر: یو، یو منټ تاسو خبره اوکړئ جی- مخکښې افتخار خان تاسو خبره اوکړئ، هغے نه پس به هغوی اوکړی ---------- (شور)

وزیر اطلاعات: جناب سپیکر صاحب! نن Discussion دے یا ډیبیټ دے؟

Mr. Deputy Speaker: No, no, not debate, they just to supplement the motion. One minute, please.

جناب جان محمد خٹک: جناب سپیکر صاحب! زه په دے کښې یو عرض کوم، لږ دوئ ته به نور انفارمیشن هم ورکوؤ کنه جی ------

Mr. Deputy Speaker: They just want to provide you more information regarding this 'Adjournment Motion'. No debate, only information.

جناب جان محمد خٹک: دا انفارمیشن به ورکوؤ چه څنګه بندر بانټ شوے دے، د دے هم تاسو ته اعداد و شمار اوښایو جناب۔ خبره دا ده چه ستاسو د ګورنمنټ په مونږ څه احسان نه دے، دا دَ ګورنمنټ پیسے نه دی۔ دا چونکه زمونږ ه سړکونه خراب حالئ کښې دی نو دا د دے مالکانو سره، Growers سره د مل دا یوه سمجهوته ده چه مونږه به ستاسو د سړکونو د پاره، د Repairing د پاره دا پچیس پیسے Willingly ورکوؤ۔ پکار دا وه لکه ایوب جان چه وائی چه مونږ ټول ممبرز نے راغوښتی وے، دا جمع شوے، د ټولے صوبے پول ته راغلے او پول نه بیا Division wise distribution نے اوکړو۔ نو زمونږه پشاور ډویژن ته نے ورکړے دو کرور او بیس لاکھ روپئ۔ تقسیم نے څنګه اوشو؟ د کمشنر صاحب دفتر کښې دوه سینیټران صاحبان وو او لږ زمونږه، سمه خبره دا ده چه مونږه چغه هغه وخت اووهله نو هر څه چل چه وو نو ما نثار ته ټیلفون اوکړو او دا بل خو ملاؤ نه شو، ما اوونیل بهئی، دے کښې به نوښار نه Ignore کوئ۔ نو داسے اوشو چه ایک کرور، بیس لاکھ روپئ ورکړے نثار خان، کل آباد ته او ستاسو انفارمشن لږ غلط دے جی، اسی لاکھ روپئ نے ورکړے اقبال جهګړا ته او چالیس لاکھ روپئ زمونږ نوښارته هغوئ ورکړے۔ زه دا حیران یم چه په کومه طریقه باندے دا بندر بانټ شوے دے، کومه طریقه ده؟ مونږه په اعتماد کښې نه یو اخستے شوی او بس دغه اوشو۔ بیا ما کمشنر ته ټیلیفون اوکړو، هغه اوونیل چه جی بس دا تقسیم اوشو۔ ما اوونیل چه دا څنګه تقسیم اوشو؟ نو دغه پوزیشن دے جی۔

Mr. Deputy Speaker: Mian Iftikhar Hussain, please one minute.

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! ډیره مهربانی۔ رشتیا خبره دا ده چه دے جان

محمد خان ځنګه خبره اوکړه، په نوښارکښې د ټولو نه زیات او ښه ګنے پیدا کیږی او حق د نوښار -------

جناب ڈپٹی سپیکر: مونږ ته خو ده چرته ګړه نه دا رالیږلے۔ (قہقہہ)

میاں افتخارحسین: زه دا خبره په دے بنیاد کوم چه دلته نے ذکر اوشو۔ ارباب صاحب هم ذکر اوکړو چه یو سړی درے ځلور خله الیکشن بائیللے دے، هغه ته دا ډیوټی حواله شوے ده۔ دا پیسے ورکړے شوی دی، نو هغه نے په هغه ځائے کښې نه لګوی چه دا په کوم ځائے کښې لګول پکار دی او دلته که چرے چا ته اطلاع وی که نه وی، زما په حلقه کښې دا د هغه ځلورمه جلسه ده، هغه پیسے زما خلاف لګوی ځکه چه هلته زما خلاف زما نه چا الیکشن بائیللے دے، هغه هم دوئ Support کول غواړی، هغوی سره هم د دوئ مهربانی ده۔ نو زه دا خبره کوم چه یو خو د ټولو نه غټه خبره دا ده چه د DDAC د رولز مطابق، چه په ډسټرکټ کښې د Developmental کارونو هر یو شے چه تقسیمیږی، هغه دایم پی اے نه بغیر نه شی کیدے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب شعیب خان۔

میاں افتخارحسین: یو منټ جی، زه دا خبره خو ختمه کړم۔ په دے باندے به ستاسو د طرفه رولنګ راځی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نه، ډیبیټ به پرے بیا اوکړو۔

میاں افتخارحسین: نه جی، زه خپله خبره ختموم۔ زه دا خبره کوم چه Already تقسیم شوے، یو دا غلط شوے دے او بل د هغے د پاره چه اوس دا کومه طریقه خپله کړے شوے ده، دا نے هم غلطه ده۔ بل چه د کمشنر او د ډی سی په Through کوم تقسیم شوے دے او هغے کښې ایم پی ، ایز نه وو، دا هم غلط شوے دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: شعیب خان۔

جناب محمد شعیب خان (صوابی): جناب سپیکر! د صوابئ پیسے هم داسے سړی ته ورکړے شوی دی چه هغه دوه درے خله شکست خوړلے دے، سزانجام خان له نے ورکړی دی، دوه کروړه روپئ نے ورکړی دی، یو کروړ روپئ

زمونږ د صوابئ دی خو زمونږ نه نے تپوس نه دے کړے۔ پکار ده چه د هغے خانے ایم پی ایز شته، چه هغوئ له دا خپل حق ورکړی۔ هغوئ ته خپلے لارے معلومے دی، خپلے کوشے ورته معلومے دی خکه چه زمونږه د صوابئ حالت خو دومره خراب دے چه نه ارب روپئ مونږه صوابئ له دَ تمباکو ایکسائز ډیوټی ورکړو او مونږه له هیڅ هم نه راکوی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Iftikhar Mohmand, one minute please.

جناب محمد افتخار خان مهمند: جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو شکریه ادا کومه جی۔ محترم جناب عبدالرحمان خان چه کوم تحریک التوا پیش کړے دے، د هغے د Admissibility په باره کښ زه تاسو ته دا گزارش کوم چه It is a matter of extreme public importance. وجه صرف دا ده جناب سپیکر صاحب، چه کوم طریقه کار د Sugarcane cess د پیسو د پاره اوس اختیار شوے دے، هغه لار نے چه کومه اختیار کړے ده، هغه بالکل غلطه ده۔ جناب سپیکر صاحب! گزارش دا دے چه Over the last ten years دا د Sugarcane cess پیسے، چه څنگه زما محترم رونړو اووئیل، د Growers نه At source deduct کړی او It goes into an account. جناب! Unfortunately پرابلم دا دے چه Over the last ten years دا یو داسے طریقه کار اختیار کړے شوے دے چه هغه د فود ډیپارټمنټ په اکاونټ نمبر ون کښ جمع کوی۔ دا چه کوم وخت کښ د فنانس کمیټئ میټنگ وو جناب سپیکر صاحب، نو مونږه دوئ ته دا اووئیل چه The Provincial Government has got no right to hold on this amount, because it is not generated by the Provincial Government. It is generated at the Zonal, دا Sugarcane Zones چه کوم جوړ شوی دی، په هغه خانے کښ Generate کیږی۔ د کین کمشنر چه کوم دے، هغه ډپټی کمشنر وی، د هغه په ذریعه باندے، اوس جناب سپیکر صاحب! That particular money amounts to about eight crore rupees. چه کوم دوئ چار کروړ روپئ ریلیز کړی دی Basically مخکښے پشاور ډویژن یو وو، اوس مردان او پیښور په مینځ کښ چه هر

کله دا Division چه کوم دے جناب سپیکر صاحب، It has to be seen as to what is the quantity of sugar cane? چه آیا په مردان ډویژن کښې څومره Quantity sugar cane شوے دے او پشاور ډویژن کښې ؟ Then, Janab Speaker Sahib all the factories have got a record چه فلانکی محال نه، فلانکی علاقے نه څومره گنے راغلے وو، And how much amount is due for that Mahall? Therefore, Janab Speaker Sahib, to actually use it for a political purpose, how the right to be given to Honourable Senators? Janab Speaker Sahib, this is the gross violation of the procedure laid down and this is not the first time, this particular cess has been going on since the factories came into existance.

چه هر یو محال، چه کوم خائے نه Therefore, the previous procedure. کوم گنے راغلے دے، د هغوئ چه کوم Requirements دی، Because, it is negating their rights, هغه sugar cane growers' right چه کوم دے جناب سپیکر صاحب، We can not usurp them.

Mr. Deputy Speaker: Thank you very much. Thank you.

Mr. Muhammad Iftikhar Khan Mohmand : Janab Speaker Sahib! I will just take one second more. We will yet to protect their rights. We are not here to do a cosmetic exercise, because that will be fruitless. Through you Janab Speaker Sahib, and through this august House, we actually want to take their right back to growers. Thank you.

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات)، شکریه، سپیکر صاحب۔ زمونږ بعض قابل احترام او آنریبل اپوزیشن بنچز باندے چه کوم رونړه ناست دی، د هغوی د انفارمیشن د پاره زه هم دوه څلور خبرے په Road cess باندے کول غواړم، په Sugar-cane cess مسئلے باندے خو د هغوی یو خبره، زما خو د دغه رونړو نه دا توقع نه کیږی لکه څنګه چه اوس دا خبره Discuss شوه چه په چا دِ الزام یا بهتان اولګوی، هم دلته Repeat شوه، زما دوه رونړو دا اوونیل

چه سرانجام خان ته فنډ ملاؤ دے، باقاعده نے زما د قابل احترام مشر نوم واغستو۔ دا افتخار خان پخپله څو پیرے د روډ سسِ کمیټئ ممبر پاتے شوے دے، زه پخپله پاتے شوے یم، کیدے شی بهادرخان هم پاتے شوے وی، د روډ سِس کمیټی، یو دَ ډسټرکټس روډز کمیټی وی او یو دَ ډویژنل، چه د هغے کمشنر مشر وی. چیئرمین وی او هغه بیا د Growers نه کسان Nominate کوی او چه څنګه دوئ اووئیل، هغه صحیح خبره اوکړه او هغه د چه کوم خانے نه ګنے پیدا کیږی، هلته دوئ په هغے باندے سرکونه جوړوی۔ څنګه چه تاسو اوفرمائیل چه د Cane Cess پیسے دی او Road Cess Committee ده، هغه Distribution کوی Among the growers for the public interest خو دلته زما دوه روڼړو اووئیل چه سرانجام خان، False، بالکل غلط ده جی، He is not member of the road cess committee او نه د هغه پکښ د دو کروړ سکیم شته۔ زه بالکل ګارنټئ سره دا وایم، بالکل د اپوزیشن نه بهادر خان هم په دے خبرے اوکړے چه هغه نه د Road Cess Committee member دے، نه نے هغه له څه یو روډ ورکړے دے، نه نے سکیم ورکړے دے۔ تر څو پورے چه دلته د دے خانے د ایم این ایز او د سینیټرز، نو زه به خپل قابل احترام روڼړو ته اووایم، بالکل ستاسو خپل اعتراضات په خانے دی، ټهیک به وی خو چه تاسو د Treasury benches سینیټرز یادوئ نو بیا مهربانی اوکړئ، هغه هم یادوئ چه کوم د اپوزیشن کښ ایم این ایز دی یا ستاسو د پارټئ سره تعلق لرونکی ایم این ایز یا سینیټرز دی او د هغوی ګنے به هم نه وی، د هغوی به ګنی د پاره زمکه هم نه وی، هغه به Agriculturists هم نه وی، که هغوی ته بیا ملاؤ وی نو بیا به لږ دغه انصاف په تاسو باندے پریږدو۔ ما صرف دغه Clarification کولو چه د Road Cess Committee ممبران وی او هغه ممبران د Growers نه وی خو دلته کښ چه پکښ دوه ممبرانو د سرانجام خان نوم واغستو نو سرانجام خان ته نه دے کښ فنډ ملاؤ دے، نه سرانجام خان د هغے کمیټئ ممبر دے۔

Mr. Deputy Speaker: Any other Member from the Treasury Benches.

جناب غفور خان جدون (وزیر خوراک): جی، جی ---------

وزیر جنگلات: جناب سپیکر صاحب! ----------

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب غفور خان جدون، تاسو ته به موقعه ملاؤ شی۔

وزیر خوراک: جناب سپیکر! د حاجی عبدالرحمان خان ایډجرنمنټ موشن خو د تیرے ورځے وو او د دوئ خدشات دی، هغه به ختمول غواړی جی۔ اصل کښې د Sugar Cess دا خبره د 92-1991 نه شروع ده۔ دے موجوده حکومت ته دا یو ډیر لوئے اعزاز حاصل دے چه په 1998 او 1999 کښې نے دا پیسے ریلیز کړے، دا ډیر لوئے اعزاز دے، شپږ اووه کاله پس دا Sugar Cane Cess دوئ ریلز کړو، دا فنډز دوئ ریلیز کړو او زه دا عرض کومه چه په دے کښې د سینیټرانو نومونه دوئ واخستل، په دے کمیټو کښې لس کسان چه کوم دی، هغه سرکاری افسران وو جی او په پیښورکښې شپږ چه کوم دی، هغه Non-officials دی، Growers ، نومونه به درته واخلم جی بالکل او دغه شانتے په مردان کښې لس او شپږ، نو اووه کسان په هغے کښې Non-growers، په دوئ کښې هسے د سینیټر، ایم پی اے او ایم این اے رول نشته او نه هغوئ په دے کمیټئ کښې شامل دی ------

جناب ڈپٹی سپیکر: شپږ کسان Non-growers دی۔

وزیر خوراک: نه جی، Growers دی۔

Mr. Deputy Speaker: Growers, you said 'non-gorwers'.

وزیر خوراک: او دا Growers چه کوم په پیښورکښې دی، یو صالح محمد خان دے جی، یو محمد عالم خان دے، شریف الله خان دے او طاهر خان دے، حاجی جان محمد دے او محمد آمین دے۔ دا پیښورکښې دی او کمشنر د دے چیئرمین دے۔ په مردان کښې علی اصغر خان دے، محمد امین خان دے، خالد خان دے او اسماعیل جان دے، عبدالله خان دے، سید فقیر دے او حاجی ظفر دے، دا د دے ممبران دی۔ کمشنر د دوئ چیئرمین دے، د دوئ په سفارشات باندے د سرکونو د پاره څه لږے ډیرے پیسے دوئ ریلیز کړی دی۔ په دیکښې کمشنر پشاور ډویژن ته 12.485 ملین، کمشنر مردان ډویژن ته 20.587 ملین،

کمشنر بنوں ډویژن ته 5,53,000 او کمشنر ډی آئی خان ډویژن ته سارهے آته لاکھ روپئ ایښودے شوی دی۔ Totally دا پیسے دی۔

په دے کښ د دے Growers او د دے سرکاری افسرانو په سفارشاتو باندے دا پیسے ریلیز شوی دی، روډونو ته تلی دی، په دغه ایریا کښ خرڅ شوے دی او بل دا ده چه په دے کښ د فوډ ډیپارټمنټ --------

حاجی عبدالرحمان خان: پوائنٹ آف آرڈر، جناب سپیکر۔

وزیر خوراک: زما عرض خو واورئ۔

حاجی عبدالرحمان خان: زه عرض نه آورم۔ دا کوم اعداد و شمار ئے چه اوښودلو که په دے کښ دَ کمشنر په حکم باندے شوی وی او دا کسان ئے راغونښتی وی نو دوئ دِ مونږ ته هغه سړکونه اوښائی چه دَ کنو کوم سړک پکښ شوے دے؟ یو، دویم نمبردا ده چه زه هم په دے بورډ کښ ممبر ووم، ریکارډ ئے راوغواړئ، زه پخوانے ممبر یمه او تر اوسه پورے د هغے میټنګ نه دے شوے۔ دا دوئ ته زه په دے ډیر د خفګان اظهار کوم چه دا وزیران صاحبان چه دی، دوئ غلط اعداد و شمار په دے اسمبلئ کښ ولے پیش کوی؟ کنی دے غفور خان ته به زه دا ثابته کړم چه دا تا چه څه اوونیل، دا ټول غلط دی، سینیټر ناست دے او د هغه په خوښه ئے ټول سړکونه جوړ کړی دی، د اقبال جهګړه، او که داسے نه وه نو چه دے ما سره څومره شرط ایږدی، زه ورسره ایږدم۔

وزیر خوراک: زما عرض واورئ جی۔ زه دَ لالا ډیر زیات احترام کوم۔ زه بالکل شرطونه چا سره نه ایږدم۔ ما چه د اسمبلئ په فلور باندے کوم اعداد پیش کړی دی، دا بالکل Correct دی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: غفور جدون صاحب! تاسو دا کوم انفارمیشن چه پیش کړل، دا اسمبلئ سیکرټریټ ته ورکولے شئ؟

وزیر خوراک: بالکل جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: دا تاسو ورکړئ۔

وزیر خوراک: دا خو ستاسو ریکارډ دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تاسو یوه کاپی ورکړئ۔

وزیر خوراک: بالکل، هر څه ریکارډ ورکوم۔ ما چه څه اوونیل، بالکل دے کښې هیڅ قسم غلطی نشته۔ د دے میټینګونه شوی دی۔ که د دے میټینګونه نه وی شوے نو زه درته د دے جوابده یم او سبا به زه درته انشاء الله تعالیٰ د هغه میټینګونو ټائم هم اوښایم، تاریخ به درته هم پیش کړم، ټایم به نے درته هم پیش کړم چه کوم درے، زما په خیال، چه څومره پورے زه -------

حاجی عبدالرحمان خان: سپیکر صاحب! ډیره آسانه شوه۔ دا به کمیټئ ته، دا هاؤس دِ یوه کمیټی جوړه کړی۔ کمشنر پشاور ډویژن به هم راوغواړو او دا خلق به هم راوغواړو او ډیر د پښتو په طریقه به ورته اووایو چه تیره کړه کلمه چه تاسو کړی دی؟

وزیر خوراک: بالکل جی، سپیکر صاحب۔

حاجی عبدالرحمان خان: بالکل۔ دے غفور خان سره زما دا شرط شو، یو کروړ روپے جرمانه به زه ورکړم۔

وزیر خوراک: شرط زه نه ایږدم۔

حاجی عبدالرحمان خان: چه دا خان څه وائی، دا ټهیک نه وائی او چه زه څه وایم، هغه ټهیک وایمه، او بالکل۔

وزیر خوراک: زه سپیکر صاحب، ---------

جناب بشیر احمد بلور: پوائنټ آف آرډر باندے زه هم عرض کوم۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ارشاد۔

جناب بشیر احمد بلور: که ما ته اجازت وی، نن سحر چه مونږ ناست وو په چیمبر کښې نو بهادر خان اوونیل چه مونږ تپوس اوکړو وزیر صاحب نه چه دا پیښور کښې اوړه څنګه تقسیموئ؟ نو دوئ اوونیل چه زه د ایم پی اے صاحبانو په ذریعه په پیښور کښې اوړه تقسیموم۔ زه په فلور آف دی هاؤس Categorically وایم چه نه ما ورته ونیلے دی چه زما هم چا له ورکړه او نه دوئ چرته ما ته خط لیکلے دے چه یره، تاسو له څه اوړه درکړو۔ په دے وجه دا دِ کلیر شی۔

وزیر خوراک: سپیکر صاحب! چه کله دَ اوړو مسئله راشی نو بشیر بلور صاحب ته به جواب ورکړم، اوس د شوګر کین سِس خبره کیږی- زما عرض واوری، د شوګر سس خبره کوم-

جناب نیک عمل خان: سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر-

جناب ڈپٹی سپیکر: جی، پوائنټ آف آرډر د ایډجرنمنټ موشن حوالے سره دے؟

جناب نیک عمل خان: او جی، دے سره دے، د ملاکنډ ایجنسی متعلق- مونږ په ملاکنډ کښی هم ایم پی اے، Growers یو او زما په خیال چه تر اوسه پورے دا دوئ چه د ټولو نومونه واخستل چه د مردان، د بنوں او تر ډیرو پورے، د ملاکنډ ډویژن پکښی هډو خه نوم نشته- مونږ د هغه خاتے یو او Growers یو- زمونږ نه باقاعده دلته دے ملونو ته ګنے راخی او زمونږ تر اوسه پورے یو سړک نه دے جوړ شوے-

وزیر خوراک: دادَ مردان ډویژن دَ کمیټئ نومونه ما واخستل جی-

جناب ڈپٹی سپیکر: ستاسو په خدمت کښی دا Proposal دے ------

وزیر خوراک: سپیکر صاحب! ------

جناب ڈپٹی سپیکر: میں ایک Proposal دیتا ہوں-

وزیر خوراک: جی، جی-

جناب ڈپٹی سپیکر: میں ایک Proposal دیتا ہوں ------

حاجی بہادر خان (دیر): پوائنٹ آف آرڈر-

جناب ڈپٹی سپیکر: تاسو کښینئ جی- زه یو Proposal ورکوم کیونکہ اس کے بعد ایک اور ایڈجرنمنٹ موشن بڑی Important آ رہی ہے، آپ نے جو تقسیم کی ہے اور جس طریقے سے پورے صوبے میں تقسیم ہوئی ہے ----------

وزیر خوراک: میں نے تقسیم نہیں کی ہے، کمشنروں نے تقسیم کی ہے- ان کے Growers نے تقسیم کی ہے- ان کی Recommendation پر ہوئی ہے، یہ ہم نے نہیں کی ہے-

جناب ڈپٹی سپیکر: کمشنر صاحبان نے جیسے تقسیم کی ہے پورے صوبے میں اور

Growers کے جو نمائندے ہیں، ان کا کیا Criteria تھا؟ ان کو نامزد کیسے کیا گیا جبکہ Elected Members بھی موجود ہیں؟ اب اگر وہ ساری تفصیل اسمبلی سیکرٹریٹ کو دے دیں --------

وزیر خوراک: بالکل دے دیتے ہیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تو ہم وہ تمام ممبروں پر Distribute کر دیتے ہیں اور آج کی اس ایڈجرنمنٹ موشن کو ہم Defer کر دیتے ہیں تاکہ اگر کسی کا کوئی اعتراض ہو تو اس پر پھر بحث کریں۔

حاجی عبدالرحمان خان: بالکل سپیکر صاحب، ټول ثبوت به راوړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: او جی، ټهیک ده۔

حاجی عبدالرحمان خان: زما او دَ وزیر صاحب په مینځ کښې دا شرط شو چه ده ته دا کوم شے ورکړے شوے دے، دا ټول غلط دے او زه چه څه وایم، دا ټول ټهیک دی۔ د شلو کالو راسے دا میټنګ نه دے شوے او روپئ حواله شوی دی۔ هغه پخپله چه کوم کمیشن کښینولے دے، بالکل غلط دے۔

وزیر خوراک: حاجی صاحب! زما ډیر معزز رور دے، زما عرض دے چه په اسلام کښې شرط حرام دے۔

حاجی عبدالرحمان خان: نه، نه، غفور خانه، په غلطه خبره به نه ټینګیږے، دا بالکل غلطه ده۔ ته فوډ والا تیریستے یے، او جی۔

وزیر خوراک: اسلام کښې شرط بالکل حرام دے۔ دا زما رور دے او کیدے شی چه زما نه څلور پینځه کاله مشر وی، زه شرطونه چا سره نه ایږدم۔

جناب ڈپٹی سپیکر: هغه پیسو باندے بیا دا ټول ممبران عمرے د پاره لیږو۔

وزیر خوراک: خو چه ما څه وئیلی دی نو حقیقت دی، په ریکارډ دی او دا ریکارډ زه درته پیش کوم۔

حاجی عبدالرحمان خان: بالکل حقیقت نه دے۔ جناب سپیکر صاحب! بالکل حقیقت نه دے او زه دا --------

جناب جان محمد خٹک: سپیکر صاحب! دے کښې یو ----------

جناب ڈپٹی سپیکر: اگر ہاؤس کی یہ مرضی ہو --------

جناب جان محمد خٹک: یوه خبره کوم جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: او جی۔

جناب جان محمد خٹک: دوئ چه دا لستونه اوونیل نو نوښار ته نے خو خپله حصه ورکړے ده لږه غوندے خو دهغه Growers پکښې څه ذکر نشته۔

جناب ڈپٹی سپیکر: شته دے۔

جناب جان محمد خٹک: نه جی، عرض کومه۔ حالانکه زه په لست کښې نه یمه، زه د ټولو نه لوئے Grower یم په نوښارکښې نو زه دا وایم چه زه نه، زما رور به نے اچولے وو، بل څوک به نے اچولے وو په دے چه کم از کم دا د سړکونو نشاندهی خو نے کړے وے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں افتخار خان، بات یہ ہے کہ ہاؤس سے پوچھ لیتے ہیں اور ابھی اسے ایڈمٹ کر لیتے ہیں تو اس سے اہم جو اور ایڈجرنمنٹ موشنز ہیں، وہ رہ جاتی ہیں۔ یہ بڑی اہم ہے لیکن چونکہ وہ ایک Documentary evidence دے رہے ہیں، آنریبل منسٹر یہ کہہ رہے ہیں کہ وہ اسمبلی سیکرٹریٹ کو تمام صوبے کے حوالے سے ایک Documentary evidence دیں گے کہ کس ضلع اور کس ڈویژن میں کتنے کتنے پیسے دیئے گئے ہیں اور اس کے ممبرز کون ہیں اور ممبرز کے انتخاب کا Criteria کیا تھا؟ اسمبلی سیکرٹریٹ وہ تمام ممبروں میں تقسیم کرے گا اور آپ اس پر پھر ---------

جناب محمد افتخار خان مہمند: جناب سپیکر صاحب! دا مونږ ته منظور ده، دا مونږ ته منظور ده۔ یہ ہمیں منظور ہے۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! یہ جو --------

حاجی عبدالرحمان خان: او، اوس، نه، نه، نه جناب سپیکر صاحب، اوس نے ترے واخله او فوټو ستیټ نے کړه، مونږ له نے راکړه۔ ما له نے خو راکړه، زما او ده پرے شرط دے او نور به ګټے شی۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! ایک ایڈجرنمنٹ موشن ہے اور اس کی Admissibility پر ایک گھنٹہ بحث ہوگئی ہے اور پھر یہ فیصلہ بھی نہیں ہوا کہ یہ ایڈجرنمنٹ موشن ایڈمٹ ہوتی ہے یا نہیں ہوتی ہے۔ میں رولز دیکھ رہا تھا، As far as adjournment motion is concerned ------

Mr. Deputy Speaker: Please refer to rule number?

وزیر تعلیم: آپ جو Defer کی بات کر رہے ہیں -------

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ رول کا نمبر Refer کریں۔

وزیر تعلیم: نہیں، آپ جو Defer کی بات کر رہے ہیں تو وہ کون سے رول کے تحت آپ کر رہے ہیں؟

جناب ڈپٹی سپیکر: میں تو ہاؤس سے پوچھ کر کر رہا ہوں۔ میں نے تو یہ کہا ہے کہ اگر ہاؤس کی Desire ہو۔ میں نے ہاؤس کا کہا ہے۔ میں نے تو پوچھا ہے کہ اگر ہاؤس کی مرضی ہو۔ اگر مرضی نہ ہو تو پھر ابھی فیصلہ ہو جائے گا۔ تو ہاؤس کی اگر یہ مرضی ہے ---

وزیر قانون: سپیکر صاحب! میں پوائنٹ آف آرڈر پر ہوں۔ میں گزارش یہ کرونگا کہ جیسے شہزادہ صاحب نے فرمایا--------

جناب ڈپٹی سپیکر: اگر ٹریژری بنچز اس تجویز سے --------

وزیر قانون: جناب سپیکر! میری گزارش یہ ہے کہ There are certain rules اور ان کے مطابق آپ چلیں گے۔ ہاؤس اپنی مرضی سے سارے رولز ہر وقت تو نہیں بنا سکتا۔

جناب ڈپٹی سپیکر: میں رولز نہیں بنا سکتا لیکن ہماری اسمبلی میں کئی مرتبہ کئی موشنز Defer کی گئی ہیں۔ آج صبح بھی ایک Question defer کیا گیا ہے۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! جو آپ کو Suit کرتا ہے، وہ Defer ہو جاتا ہے، جو Suit نہیں کرتا، وہ رولز میں آجاتا ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں، میں تو ہاؤس سے پوچھتا ہوں۔ چونکہ آپ کے وزیر صاحب نے یہ کہا ہے کہ میں دوں گا------

وزیر خوراک: دیکھیں سپیکر صاحب، ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں ہے۔

وزیر خوراک: وہ میرا بڑا بھائی ہے اور کوئی شرط لگانے کی ضرورت نہیں ہے، نہ چھپانے کی بات ہے۔ سڑکیں بھی بنیں گی، ان کے ترقیاتی کام بھی ہوں گے، ان کے ضلعوں میں خرچ ہو رہا ہے، ایسا نہیں ہے کہ پشاور کے پیسے کوہاٹ جا رہے ہیں۔ یہی پیسے ہیں، ان کے ایریاز میں خرچ ہو رہے ہیں۔ ان کی سڑکوں پر خرچ ہو رہے ہیں، ان کی ترقی ہو گی، ان کے کام آئیں گے۔

جناب محمد شعیب خان: پوائنٹ آف آرڈر، جی۔

حاجی عبدالرحمان خان: جناب سپیکر صاحب! زما غفور خان سره اختلاف نه دے، زما طریقه واردات سره اختلاف دے چه غلطه طریقه اختیار شوے ده۔ کیدے شی چه دے په دے کښ نه وی خو دے هسے اوس هغه خپلے پښتو ټینګ کړے دے۔ کار غلط دے او غلط ته به غلط وایو۔

وزیر خوراک: سپیکر صاحب! میں نے تو پہلے ہی کہا ہے کہ مجھے اعتراض نہیں ہے۔ باقی فوڈ منسٹر کا تو اس کے ساتھ تعلق نہیں ہے۔ یہ تو کمشنروں کی اپنی صوابدید ہے۔ وہی کمیٹی بناتے ہیں، وہی سکیمیں بناتے ہیں اور وہی ریلیز کرتے ہیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ٹریژری بنچز کا ------

حاجی عبدالرحمان خان: یا خو خبره داسے ده چه هغه عاجز چا خبر کړے نه دے۔ زه په دعویٰ سره وایمه چه کمشنر نه دے خبر۔

وزیر خوراک: سپیکر صاحب! میری تو یہ ریکویسٹ ہے کہ اس صوبائی حکومت کا یہ بہت بڑا اعزاز ہے کہ سات سال کے بعد پیسے ریلیز کئے ہیں۔

وزیر بلدیات: جناب سپیکر صاحب! پہلے آپ نے رولنگ دی تھی کہ ڈیڑھ بجے پورا سیشن ختم ہو گا، So we have just left ten minutes.

جناب نجم الدین: دا دے صوبائی حکومت ته غټ اعزاز دے چه زړے پیسے نے راویستے او خپل سینیټرانو ته نے ورکړے۔ دا ډیر غټ اعزاز دے صوبائی حکومت ته حاصل دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اگر آپ کو یہ تجویز پسند نہیں ہے، ٹریژری بنچز کو میں نے جو تجویز دی ہے، اس پر بھی میرے خیال میں کوئی اختلاف نہیں ہے۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر! -----

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ کو اختلاف ہے؟

وزیر تعلیم: نہیں، نہیں سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اچھا، Then I will put it to the House for admissibility.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! اگر آپ میری ایک عرض سن لیں، I am on a point of order.

جناب ڈپٹی سپیکر: میں تو -----

Minister for Education: Sir, there is a difference between chairing a Committee and presiding over an Assembly session.

Mr. Deputy Speaker: Yes, I know this difference since 1990.

وزیر تعلیم: (قہقہہ) نہیں، مطلب یہ ہے کہ اس میں رولز کے مطابق اگر آپ ابھی ہاؤس سے پوچھتے ہیں تو کونسے رولز کے تحت؟ آپ پھر رول 240 کی طرف ریفر کریں گے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جہاں Difficulty arise ہو تو سپیکر خود پوچھ سکتا ہے، خود رولز بنا سکتا ہے۔

وزیر تعلیم: نہیں جناب سپیکر صاحب، میری عرض پھر یہ ہے کہ پھر اگر کوئی ممبر Move کرے تو۔ آپ Suggestion دے رہے ہیں، یہ آپ کیوں Complicate کرنا چاہتے ہیں؟

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ کے آنریبل منسٹر نے Move کیا تھا کہ میں تمام انفارمیشن Provide کرتا ہوں۔

وزیر تعلیم: تو ٹھیک ہے جی، My point is --------

Mr. Deputy Speaker: What is your exact point?

وزیر تعلیم: My exact point is کہ ایک ایڈجرنمنٹ موشن کی Admissibility پر آپ ایک گھنٹہ سے بحث کر رہے ہیں تو نتیجہ یہ ہو کہ وہ ایڈمٹ ہو یا نہ ہو اور اسی پر بحث ہے کہ یا تو ایڈمٹ ہو یا ایڈمٹ نہ ہو تو آپ پوچھیں، اگر چودہ ممبرز کھڑے ہوں گے تو ایڈمٹ ہو جائے گی۔

Mr. Deputy Speaker: That proposal was given by your own honourable Minister -------

Minister for Education: But my point is that I don't want rules to be suspended under rule 240, when provision is already there.

اگر چودہ ممبرز اٹھ جائیں تو یہ موشن ایڈمٹ ہو جائے گا اور جب بھی آپ کوئی دن رکھیں گے، تین دن بعد رکھیں یا جب بھی رکھیں گے تو Details اس میں آجائیں گی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: چلیں، اگر آپ --------

Minister for Education: And if you want to say some,

اسلئے کہ اس رول کے تحت اگر آپ اس کو ایڈمٹ کر دیتے ہیں تو باقی آپ کے جو ایڈجرنمنٹ موشنز ہیں، وہ Kill ہو جائیں گے۔ تو What is your point of view?

----- You want to save the adjournment motions that are coming up

Mr. Deputy Speaker: Other adjournment motions.

وزیر تعلیم: نہیں، تو پھر یہ تو طریقہ نہیں ہے جی۔ میری عرض یہ ہے کہ ------

جناب ڈپٹی سپیکر: جی۔

وزیر تعلیم: کہ یا آپ ایڈمٹ کریں یا نہ کریں۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! میں آپ کو مبارکباد پیش کرتا ہوں، جب آپ یہاں ہوتے ہیں تو ہم بڑے محظوظ ہوتے ہیں آپ کی اچھی باتوں سے اور آج وہاں بھی آپ اعلیٰ پوزیشن پر فائز ہیں تو میں یہ توقع کرتا ہوں جیساکہ پرنس اسفندیار امیرزیب نے کہا ہے کہ رولز کے مطابق چلیں تو غالباً اس میں ہاؤس کو بھی کوئی رکاوٹ نہیں ہے۔ تو بہتر ہوگا کہ اس ایڈجرنمنٹ موشن کو ایڈمٹ کریں تاکہ پھر اس پر بحث بھی ہو اور لوگوں کے مسائل بھی حل ہوں۔ اس کو Defer کرنے سے کوئی حل تو نہیں نکلتا اور اگر کوئی اور ایڈجرنمنٹ موشنز ہیں تو اگر ان کا وقت آتا ہے تو ہم ان کو کل لے لیں گے مگر جناب، بہتر ہوگا کہ ہم رولز اور اصولوں کے مطابق چلیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ بے شک، Honourable Minister for law! If we read rule No. 241, 'Residuary powers of the Speaker',- "any matter arising in connection with the business of the Assembly and its Committees, for which no specific provision exists in these rules, shall be decided by the Speaker and his decision shall be final".

(تالیاں)

وزیر قانون: نہیں سر، پھر اس میں یہ ہو جائے گا کہ --------

جناب نجم الدین: دوئ جی غلط رولز دغه کړے دی، د هغے معافی دِ او غواړی په دے اسمبلئ کښ، دا خو تے اسمبلئ په غلطه لار اچولے وه۔

وزیر قانون: جناب سپیکر صاحب! میں یہ گزارش کرتا ہوں کہ -------

وزیر تعلیم: جناب سپیکر! آپ نے تو کوئی Decision نہیں کیا ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: کیونکہ آپ نے ایک مسئلہ چھیڑا ہے کہ اس کیلئے کوئی specific rule نہیں ہے۔

Minister for Local Government: Sir, if I am permitted, you have another five minuts because there has been a rulling from the Chair.

I think it is better to decide this. کہ ڈیڑھ بجے ختم کرنا ہے۔ تو جناب سپیکر'

وزیر قانون: جناب سپیکر! گزارش یہ ہوگی کیونکہ آپ یہاں بیٹھے ہوئے ہیں تو آپ سے اچھے رولز کی توقع کرتے ہیں۔ اس میں یہ ہے' میں دوبارہ اس کو پڑھتا ہوں جناب' کہ

"Any matter arising in conncetion with the business of the Assembly and its Committees for which no specific provision exist"

یہاں 'Specific provision' کا ہے -----

Mr. Deputy Speaker: Then you mention any specific provision for referring an adjournment motion.

وزیر قانون: نہیں کر سکتے ہیں' No, Sir, نہیں' نہیں کر سکتے ہیں۔ Then you can strike the rule whenever one wishes, Sir. تو This is not the intention here. کیونکہ پھر سپیکر جب چاہے' کسی کو کہہ کر اس کو Over ride کر لے گا تو It is not acceptable. جہاں رولز نہیں ہوں گے تو وہاں آپ کریں گے' سر۔

جناب سپیکر: نہیں --------

میاں مظفر شاہ: ایک منٹ' سر۔ یو منٹ' سر -------

وزیر قانون: اسلئے آپ کو Relaxation of rules کا کہا گیا ہے۔

میاں مظفر شاہ: دیکھیں جناب' اصلی مسئلہ عوام کا ہے' ان کے پیسوں یعنی ریونیو کا ہے جو کہ سالوں سے' جس طرح غفور خان صاحب نے کہا کہ پڑے ہوئے ہیں۔ ٹھیک ہے گورنمنٹ نے اب نکال لیے ہیں لیکن عبدالرحمان خان کی بات کہ یہ اب غلط طریقے سے استعمال ہو رہے ہیں' سارا مسئلہ یہ ہے۔ انہوں نے کہا ہے کہ مجھے تو اس سے کوئی کام نہیں ہے' یہ تو کمشنروں کا کام ہے۔ اب ایک کمیٹی ایسی بنے کہ یہاں پر بیٹھ کر یہ فیصلہ کرے کہ جو Growers ہیں' جہاں سے گنا زیادہ جاتا ہے' وہاں پر ٹھیک ٹھیک یہ

پیسہ تقسیم ہو۔ یہ کوئی Commitment کریں گورنمنٹ کی طرف سے۔ میں آپ کو بتاؤں کہ میں نے خود نہیں بلکہ مجھے پریمیئر شوگر ملز کے جنرل منیجر نے فون کیا کہ جناب، پیسے تقسیم ہونے والے ہیں اور سب سے زیادہ شوگر سس تمہارے حلقے سے جا رہا ہے اور تم اس سلسلے میں کچھ بات کرو۔ باز محمد خان کمشنر مردان تھے، میں نے ان کو فون کیا تو انہوں نے کہا کہ بات ہونے والی ہے۔ ہم جلد ہی کوئی فیصلہ کریں گے۔ بعد میں پتہ چلا کہ پیسے مختلف کمشنروں کو چلے گئے ہیں۔ اب گورنمنٹ نے دیئے ہوں گے یا چیف منسٹر نے دیئے ہوں گے لیکن جو ہمارے آنریبل منسٹر، غفور خان کہتے ہیں کہ میرا اس سے کوئی تعلق نہیں ہے اور بحث بھی ہو رہی ہے رولز اور ریگولیشنز کی۔ جناب، یہاں مسئلہ یہ ہے کہ اگر آپ اسے ایڈمٹ کریں گے تو اب بھی آپ یہاں ہاؤس سے تین، چار کمیٹیاں بنائیں گے۔ میرے حلقے کے کئی شوگر سس روڈز ہیں، ان کی جو حالت ہیں، اگر آپ نے ایک گاڑی اس میں دو میل بھی چلائی تو میں آپ کو جرمانہ دے دوں گا۔ ابھی اصلی مسئلہ وہ ہے، اس کو حل کریں اور ہمارے ساتھ یہاں کوئی فیصلہ کریں۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! میں ذرا باہر بھی تھا، پوری بحث میں نے سنی بھی نہیں ہے۔ پیسے کمشنرز کے حوالے کئے گئے ہیں اور کمشنرز کی یہ ڈیوٹی لگائی گئی ہے، Growers کو Confidence میں لے کر یہ Developmental کے کام کئے گئے ہیں۔ یہاں ابھی ٹریژری بنچز کے کوئی ایم پی ایز بیچ میں شامل ہوتے اور اپوزیشن کے نہ ہوتے تو پھر تو کوئی بات تھی کہ جناب، یہ ایک غلط بات ہوئی ہے کہ One sided کام ہوا ہے، وہ چیز بھی نہیں ہے۔ As an MPA, MNA and Senater of that areas. میں ایسے بات کر رہا ہوں، An MPA is entitled to give suggestion to the concerned Commissioner, وہ Recommend کر سکتے ہیں کہ فلاں فلاں ایریاز کو Consider کیا جائے، So I think, there is no harm in that.

جناب ڈپٹی سپیکر: جی، بشیر خان!

جناب محمد بشیر خان: جناب سپیکر صاحب! که مونږ دلته د حقیقت پسندۍ نه کار واخلو او دا رولز او دا دغه ترے لږ داسے بالاتر کیږدو، نو دا یو حقیقت دے چه لکه دا پیسے د چا په حکم تقسیم شوے دی؟ دا دوئ چه کوم ممبران هلته اچولے دی، دا څوک دی؟ کمشنر څوک دے؟ کمشنر چا ته جوابده دے؟ کشمنر په کوم حیثیت دغه کسان راغوښتی دی؟ او لکه فرض کړه، دا دغه

شوی دی، دا خو جی زما په خیال که دا زمونږ اړخ وی او که دغه اړخ وی، نو دا یوه صوبائی مسئله ده او پکار دی چه حکومت هغه کسان هم اغستے وے او هم د هغه خانے دایم پی اے په تهرو باندے هغه کارونه اوشی۔ که یو سړے منتخب شی او یو غیر منتخب سړے راپاڅی او ته ټول مراعات هغه غیر منتخب سړی له ورکړے، دا د منتخب خبره به ترے هډو لرے کړو، هغه منتخب حیثیت خو مونږ دلته پخپله ختم کړو، که ختم مو نه کړو، نو که هغه د حکومت بنچز وی او که د اپوزیشن بنچز وی، دا ټولو ته پته لګی۔ په ایمانداری سره د دے د پاره یو طریقه کار پکار دے۔ دا که نن د یو سره کیږی، دا زمونږه بد نصیبی ده چه د دے اسمبلئ ممبران هم راپاڅی او وائی چه دا، دا زیاتے کیږی۔ هر وخت کښ هم داسے کیږی، هغه که زمونږ حکومت وی او که د بل حکومت وی، اپوزیشن سره هم هغه شان زیاتے راروان دے۔ نو زما په خیال دا څه ښه روایات نه دی او نه د دے د پاره موزوں دی۔ یو ښه قدم اخستل پکار دی نو دا خواست مے درته کوؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ٹھیک ہے۔

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! I again repeat, بشیر خان صاحب شاید سمجھے نہیں۔ جو لوگ ان کمیٹیز میں رکھے گئے ہیں یا جن کی Recommendations آئی ہیں No. 1, they are all growers, اگر کوئی Non growers ہوتے تو میں بھی اعتراض کر سکتا تھا، آپ بھی کر سکتے تھے۔ They are farmers, they are growers. As I have said earlier. اگر کوئی ایم پی اے اپنی Recommendation دیتا ہے، It will be given weightage. ایسا تو ہو ہی نہیں سکتا کہ ایک ایم پی اے یا ایک Rep: کو وہاں Weightage نہ دی جائے، ان کو دینی چاہئے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اچھا ایسا ہے، پلیز، ٹریژری بنچز کی طرف سے ایک آنریبل منسٹر نے ایک Proposal دی تھی کہ وہ Voluntarily تمام Information provide کرنا چاہتا ہے ممبرز کو، اور اسی کی روشنی میں میں نے یہ تجویز دی تھی کہ اگر اس کو Defer کر دیا جائے اور وہ انفارمیشن ممبرز کے پاس چلی جائے اور اس پر Next day بحث ہو لیکن اگر ٹریژری بنچ اپنی اس پہلی پیشکش پر اصرار نہیں کرتے اور کہتے ہیں کہ وہ پیشکش نہیں دینا چاہتے ہیں تو پھر میں اسے ہاؤس کے سامنے اس کی Admissibility کیلئے پیش

ں۔

Is it the desire of the House, that the 'Adjournment Motion', r by Abdur Rehman Khan, honourable MPA, should be admitte discussion?

(The motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: The 'Ayes' have it. The Adjourn Motion is admitted unanimously. Thank you very much.

عبدالرحمان خان: ډیره مهربانی، سپیکر صاحب۔

احمد حسن خان: جناب سپیکر صاحب! زه مشکور یم چه تاسو د بشیر عمر زئی په تجویز باندے عمل اوکړو۔

محمد افتخار خان مهمند: جناب سپیکر صاحب! زما یو گزارش دے جی۔

احمد حسن خان: یو منټ، یو منټ، بشیر خان عمر زئی وائی چه که مونږ تیقت پسندئ نه کار واخلو او دا رولز ریگولیشنز یو طرف ته کیدو، (قهقهه) تاسو هغه شان چل اوکړو۔ ډیره مهربانی جی۔

توجه دلاؤ نوٹس ہا

Mr. Deputy Speaker: Now I will request the honourable M Ahmad Hasan Khan, MPA, to please move his 'Call Atten Notice' No. 782, as per rules.

ب یوسف ایوب خاب (وزیر بلدیات): سر! چیئر نے رولنگ دی تھی ڈیڑھ بجے تک اور اب ڈیڑھ بج چکا ہے۔

ب ڈپٹی سپیکر: چیئر نے ابھی تک کوئی رولنگ نہیں دی ہے۔

یر بلدیات: نہیں جی، دی ہے، دی ہے جی -------

ں افتخار حسین: هغه دا رولنگ ورکړے وو چه زه به جنازے له خم - بس ے دے۔

اب احمد حسن خان: جناب سپیکر! پته اولگیده چه سپیکر -----

وزیر بلدیات: انہوں نے کہا تھا کہ ڈیڑھ بجے پورا اجلاس ختم کیا جائے۔

Mr. Deputy Speaker: Please, please, face the 'Call Attention Notices'.

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! 26-6-1997 کو سابقہ حکومت کی طرف سے تعینات شدہ اساتذہ میں ایسے اساتذہ بھی تھے جنہوں نے باقاعدہ طور سے حکومت کی طرف سے منظور شدہ اداروں سے ٹریننگ حاصل کر کے سرٹیفکیٹ حاصل کئے تھے، اسلئے قانونی طور پر ان کی بحالی ان کا حق بنتا ہے۔ لہٰذا ایسے اساتذہ جو تربیت یافتہ ہیں، کی برطرفی کی طرف وزیر تعلیم کی توجہ مبذول کرا کر ان کی بحالی کیلئے استدعا کرتا ہوں۔

وخت مختصر دے جناب سپیکر، او زما دَ کال اټینشن نوټس مقصد هم واضح دے۔ زما په دے کښې صرف درخواست دا دے چه څه استاذانو ما ته Approach کړے وو چه هغوی باقاعده Trained وو، د هغوی په Appointment کښې که په طریقه کار باندے عملدرآمد نه وی شوے، نو هغه بیله خبره وه خو چونکه هغه Trained وو او د Training سره سره هغوی بیا دا Experience هم حاصل کړو چه څه موده ئے ماشومانو بچو ته سبق هم اووایو۔ په دے بنیاد باندے زه د دے کال اټینشن په ذریعه د جناب وزیر تعلیم صاحب توجه مبذول کومه او دا ورته درخواست کوم ستاسو په وساطت سره چه په هغے برخاست شده، ایستے شوی، Terminated Teachers کښې چه کوم Trained کسان دی، چه کوم Qualified دی، Training هغوی حاصل کړے دے، Qualification ئے پوره دی نو که هغه بتول بحال کړی نو دا به ډیره مهربانی وی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education, Mr. Asfandyar Khan.

وزیر تعلیم: شکریه۔ جناب سپیکر! دا په دے تیر شوی څو کالو کښې Appointments شو ی وو، Codel formalities په هغے کښې نه وو Follow شوی۔ Codel formalities دا وو چه اول د کلاس فور نه علاوه چه نور څومره Appointments دی، د هغے به اول اشتهار ورکړے کیږی یا باقاعده دَ

استاذانو په بابت کښې Training یو شرط وو او انټرویو هم یو شرط وو۔ دا ټول Codel formalities یو پروسیجر وو نو Care-Taker حکومت چه راغے په نومبر 1996 کښې، د هغے نه پس د چیف سیکرټری په لیول یوه کمیټی Constitute شوه او داسے اپوائنمنټ چه په کومو کښې Codel formalities نه وو Follow شوی نو دا Illegal appointees چه وو، هغه ټول Terminate شو ----

Mr. Deputy Speaker : Illegal or irregular?

وزیر تعلیم : Irregular, Sir. Thank you for correction, Mr. Speaker. هغه ټول بر طرف شو۔ بیا دا ټول Irregular appointees باقاعده هائیکورټ ته لاړل، خاصکر د ایجوکیشن په بابت کښې چه کوم تقریباً 8700 Appointees وو، هائیکورټ ته لاړل، هائیکورټ ورله دا یو Decision ورکړو چه باقاعده د هغوی هغه برطرفی یا Termination نے بحال اوساتو، هغوی نے Re-instate نه کړل خو ایجوکیشن ډیپارټمنټ نے Binding کړو چه دا کومے آسامیانے د Termination په وجه باندے به خالی کیږی نو په درے میاشتو کښې د دا آ سامیانے په Transparent طریقے باندے Fill up کړی او کوم کسان چه Trained وو او کوم چه برطرف شوی وو، هغوی له نے دا Advantage ورکړو او دا Incentives نے ورکړو چه په سَلو مارکس کښې، چه کوم نه به د دوئ Assessment کیدو، په هغه سَلو مارکس کښې نے دوئ له لَس مارکس ورکړے په هغه انټرویو کښې۔

Voice: Twenty marks.

وزیر تعلیم : دس جی۔ باقاعده بیا د هغے درے میاشتے پس انټرویوز اوشوے او په هغه انټرویوز کښې هغوی حصه واغسته او چه چا ته د لس مارکسو هغه Advantage وو نو هغه Advantage هغوی ته ملاؤ شو And that was a one tenth waiver او د هغے په نتیجه کښې نوے بهرتیانے اوشوے۔ اوس احمد حسن خان صاحب چه کوم زمونږه ډیر معزز مشر دے، دوئ چه کومے خبرے پوائنټ آؤټ کوی، باقاعده په دیکښې خه ټرینډ کسان هم وو خو هغه

ترینڈ کسان چه په کوم پوسټونو لګیدلی وو نو هغه پوسټونه اکثر او بیشتر ایډورټائز شوی نه وو، نو د دوئ چه کوم خبرے او Grievances دی او کوم کسان چه په دے طریقے باندے متاثره شوی دی نو د هغے که دوئ ما ته Individually information فراهم کړی او که د هغوی سره زیاتے شوے وی او

Codel formalities have been followed in their appointments and they have been terminated, we will redress that grievance.

Mr. Deputy Speaker: I think, it is a good suggestion.

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! زه د منسټر صاحب مشکور یم چه هغه زه مطمئن کړم او دلته ئے مطمئن کړم جناب سپیکر۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Now I will request honourable Member Hamidullh Khan, to please move his Call Attention Notice No. 783 as per rules.

جناب حمید اللہ، سپیکر صاحب! ڈیرہ اہم مسئلہ دہ۔ "زمدارہ، تحصل لال قلعہ، ضلع دیر پائین کا بی ایچ یو 1991-92 میں مکمل ہو چکا ہے لیکن تاحال عملہ نہیں دیا گیا جس کی وجہ سے عوام کو سخت مشکلات اور تکالیف کا سامنا ہے۔ لہذا حکومت سے وضاحت مانگتا ہوں کہ مذکورہ بی ایچ یو کو سٹاف مہیا کرنے کا ارادہ رکھتی ہے یا نہیں؟"

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Health or any honourable Minister from the Treasury side.

جناب نجم الدین، پوائنټ آف آرډر، سر۔ ستاسو په خدمت کښې دا درخواست کومه چه مونږ ته په دے خبره باندے ډیر سخت افسوس دے چه نن اسمبلئ، تاسو پخپله باندے پرون په خپل تقریر کښې وئیلی وو چه دا سیشن به چالیس پینتالیس ورځے چلیږی، د هغے باوجود زمونږ په ایجنډا باندے ډیر اهم کاغذونه وی او د حکومتی پارټئ دَ ممبرانو او وزیرانو دا پوزیشن دے۔ تاسو جی اوګورئ دے بنچونو ته، د دوئ دے حالاتو ته اوګورئ۔ دوئ چه سحر اسمبلئ له راځی نو چه چیف منسټر صاحب ناست وی نو د دوئ سره فائلونه وی، صرف کاغذونه دستخط کوی او چه کله چیف منسټر صاحب

خپل چیمبر ته لاړ شی نو زمونږه د کال آټینشن نوټس او د سوالاتو دا پوزیشن راغلے دے چه مونږ له په اسمبلئ کښې د جواب راکولو څوک نشته دے۔ زما دا درخواست دے چه په دے اسمبلئ کښې د ناستے څه ضرورت نشته دے۔ دوئ په دے اسمبلئ پورے ملنډے کوی۔ ملنډے کوی په دے اسمبلئ پورے۔

Mr. Deputy Speaker : Honourable Minister for Health to answer Call Attention No. 783, please. Who will reply the to Call Attention No. 783?

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! زمونږ خو خیال دے -------

وزیر قانون: جناب سپیکر! کیونکہ اس وقت ہیلتھ منسٹر تشریف نہیں رکھتے، اسلئے This should be deferred.

Mr. Deputy Speaker: Are you suggesting that I should defer this Call Attention, then please quote the rules.

وزیر قانون: سپیکر صاحب! یہ رول ہے کہ ------ We can get the time

جناب نجم الدین: دا ډیره د دلچسپئ خبره ده چه -------

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر۔

Mr. Deputy Speaker: Please quote the rule, under which rule I can defer this Call Attention Notice?

وزیر قانون: جناب کال اٹینشن کے متعلق یہ ہے کہ If the person is not ready to answer, he can ask for time.

Mr. Deputy Speaker: No, 'Call Attention' was circulated earlier and you can not quote any other rule now to defer the Call Attention.

Minister for Education: Janab Speaker! We are ready to answer the question but we thought the Minister for Health would be present, so we did not listen to the question properly. I will be

grateful if the Call Attention Notice is repeated.

Mr. Deputy Speaker: I will request the honourable Hamidullah Khan to please repeat his Call Attention Notice.

جناب محمد اورنگزیب خان: محترم سپیکر صاحب! اگر ایک منٹ مجھے دیا جائے۔ یہی میں عرض کرنا چاہتا ہوں کہ حکومت کا طریقہ کار اور Behaviour دیکھیں کہ منسٹر بیٹھے ہوئے ہیں، ان کی Responsibility ہے اور منسٹر صاحب نے سنا بھی نہیں کہ انہوں نے کیا سوال پوچھا ہے یا کیا کال اٹینشن نوٹس پیش کیا ہے۔

جناب پیر محمد خان: (وزیر مال) جناب سپیکر صاحب! دا دومره مشکل خبره نه ده۔

جناب محمد اورنگزیب خان: پیر محمد خان، یو منټ، یو منټ۔

وزیر مال: حمیدالله خان صاحب به مونږه را اوغواړو او ډائریکټر، ډی-جی به هم را اوغواړو۔ د هغه سره به کښینو، دا خبره به حل شی۔ دا دومره خبره نه ده۔ نجم الدین خان خبره کوی بار بار چه یره دا ستر ورځے وی، تاسو په خپل تقریر کښ پرون وئیلی وو، یقینی خبره ده چه په کال کښ هغه ستر ورځے پوره کول غواړی۔ دلته کښ د اپوزیشن خو ډیره میجارټی ده، غټ او مضبوط اپوزیشن دے نو د دوئ هم د Requisition حق شته، دوئ کله دا حق استعمال کړے دے؟ ستر نه، دا خو سو ورځے هم پوره کیدے شی۔ تاسو دا اپوزیشن د هم چرته کښ Requisition اوکړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: حمیدالله خان! تاسو Satisfied یئ؟

جناب حمیدالله: بس جی ټهیک شوه، ډی-جی صاحب به راله راوغواړئ او زه Satisfied یم۔

Mr. Deputy Speaker: Satisfied, very good.

وزیر مال: د ډی-جی سره به ملاؤ شو۔

Mr. Deputy Speaker: Now Mr. Najmuddin Khan, the most honourable Member of this House, please move your Call Attention Notice.No 786. بسم الله، As per rules. ته خپل کال اټینشن پیش کړه کنه

یار۔ (شور)

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات): یو منټ سپیکر صاحب، دا عرض مے کوؤ جی چه کال اټینشن چه وی دا خو د منسټر توجه دے طرف ته راګرځوی او د هغه جواب هم د دے د پاره ضروری وی۔ نو چه کله فرض کړه، منسټر نه وی نو د هغے خو دا عام طریقه ده، په رولز کښی هم دا شته دے چه هغه به بیا۔۔۔۔۔۔۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تاسو دا Suggest کوئ چه دا منسټران د Sergeant-at-arms په Through راا وغواړم ، It is the duty of the Minister, he should be here, and of course, collective responsibility and any Minister can reply.

وزیر جنگلات: دا ټهیک ده جی، خو په دے کښی خبره دا ده چه هغه منسټر چه وی نو هغه ته صحیح معلومات وی۔ پکار دا وه جی چه منسټر خبره کړے وے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: قصور د چا دے؟ د ممبر قصور دے او که د منسټر قصور دے؟

وزیر جنگلات: د منسټر خبره به تاسو واورئ، که هغه واقعی قصداً عمداً غیر حاضر شوے وی نو دا خو بیا د هغه قصور دے۔ د قصور خبره زه نه کوم، خو د کال اټینشن مطلب صرف دا وی، د کال اټینشن مطلب دا دے، زه تاسو ته هغه مطلب وایم، مطلب نے څه دے؟ مطلب دَ کال اټینشن دا دے چه د منسټر توجه یو خاص مسئلے ته راوګرځوی چه په هغے سلسله کښی بیا منسټر خپله خبره اوکړی چه په دے کښی څه خبره ده۔ صرف دغه خبره مے کوله۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you very much, honourable Minister.

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! کونسچن دا نه دے چه د منسټر توجه راګرځول دی بلکه منسټر ته خو زه که په دے لارکښی هم روان یم نو وئیلے شم چه جناب منسټر، دا مسئله ده، د حکومت توجه راګرځول دی جناب

سپیکر او په هغه شکل کښې بیا ټول منسټران Collectively responsible دی جناب سپیکر۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member, Najmuddin Khan, please move your 'Call Attention Notice'.

جناب نجم الدین: جناب سپیکر! "یہ اسمبلی حکومت کی توجہ ایک اہم مسئلے کی طرف مبذول کرانا چاہتی ہے کہ ڈائریکٹر جنرل، ایس ڈی یو، پی اینڈ ڈی کی پوسٹ کافی عرصہ سے خالی پڑی ہے۔ مذکورہ پوسٹ پر غیر متعلقہ شخص کام کر رہا ہے جس کی وجہ سے عوام کا کام متاثر ہو رہا ہے اور لوگوں میں سخت تشویش پائی جاتی ہے۔ لہٰذا اس مسئلے پر بحث کی جائے"۔

Mr. Deputy Speaker: Treasury Benches.

جناب نجم الدین: اوس مخکښې تقریر -------

Mr. Deputy Speaker: Who will answer?

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون): جناب سپیکر! محترم ممبر صاحب نے ڈائریکٹر جنرل، سپیشل ڈیویلپمنٹ یونٹ کی تعیناتی کے بارے میں بات پوچھی ہے -----

جناب نجم الدین: سر! ما خو تقریر اونکړو او هغه پاڅیدو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: زه به بیا موقع درکړم، موقع به درکړم۔

جناب نجم الدین: عجیبه خبره ده، زه په دے خپل ریمارکس ښه بیا روستو به اوکړم۔ جی ټهیک شوه۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تا ته به بیا موقع درکړم۔

وزیر قانون: سر! ان کا موڈ ٹھیک ہو تو پھر بات کروں۔ صاحب زیادہ غصہ میں نظر آتے ہیں۔ تھوڑا سا ان کو پانی دے دیں تاکہ اس کے بعد اس پر بحث کی جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پانی کی اجازت نہیں ہے جی۔

وزیر قانون: ہمارے قابل احترام ممبر صاحب نے 'Honourable Member' نے -----

جناب محمد اورنگزیب خان: جناب! ان کا کاٹا ہوا پانی بھی نہیں مانگتا۔

Mr. Deputy Speaker: Aurangzeb Khan, please.

وزیر قانون، اورنگزیب بھی آج کچھ فرمالیں کیونکہ آج ان کا بھی کچھ آیا ہوا ہے۔

Mr . Deputy Speaker: Please , Ali Afzal Khan Jadoon , Law Minister.

وزیر قانون: ضرور ' اورنگزیب خان --------

Mr. Deputy Speaker: Please --------

وزیر قانون: ضرور آپ کو بولنا چاہئے کیونکہ Good Lawyer should also -----

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل منسٹر صاحب! کال اٹینشن تک اپنے آپ کو محدود رکھیں۔

وزیر قانون: میں اسلئے کہتا ہوں کیونکہ ان دونوں کی کوئی بات اگر آئی ہو تو وہ بات بھی سن لوں۔ جناب! میں اپنا ٹائم ان کو دے رہا ہوں کال اٹینشن کا --------

جناب محمد اورنگزیب خان: ایک منٹ' تو پھر --------

جناب ڈپٹی سپیکر: میں آپ کو اجازت دونگا' اب آپ بیٹھ جائیں اورنگزیب خان۔

وزیر قانون: کوئی شعر ہوگا' کچھ اور بات ہوگی تاکہ ان کی حاضری بھی پوری پڑ جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہ یہاں شعر ہوگا اور نہ یہاں شیر ہوگا۔

وزیر قانون: اچھا جی۔

Mr. Deputy Speaker: Please.

وزیر قانون: محترم آنریبل ممبر آف دی اسمبلی نے کال اٹینشن نوٹس کے ذریعے توجہ مبذول کرانے کی گزارش کی ہے۔ اس ضمن میں میری گزارش یہ ہے کہ جس پوسٹ کے بارے میں انہوں نے پوچھا ہے تو اس پر اس سے پہلے جناب مسعود الرحمان بنگش صاحب تھے جو چیف آف دی ایس۔ڈی۔یو تھے اور ان کے پاس ایکٹنگ چارج تھا۔ وہ باہر سے نہیں آئے تھے' ڈیپارٹمنٹ ہی کے تھے۔ ان کے بعد جناب اشتیاق صاحب جو ڈی ایم جی گروپ سے تھے' اس پر تعینات رہے۔ پھر ان کے وزیر تعلیم بننے کے بعد اس وقت جناب والا! (مداخلت) سیکرٹری تعلیم جی' Stand corrected اور اب غالباً کمشنر کوہاٹ ہیں۔ ان کے بعد جناب مسعود الرحمان' انہی کے ہمنام ایک اور ہیں جناب مسعود الرحمان مسعود' جو کہ ڈی ایم جی گروپ سے ہیں' ڈائریکٹر جنرل ایس۔ڈی۔یو ہیں اور ان کی تعیناتی 30 جنوری سے ہو چکی ہے' اسلئے اب یہ پوسٹ خالی ہے۔

Mr. Deputy Speaker: Janab honourable Member, Najmuddin Khan! are you satisfied? The post is no more vacant.

وزیر جنگلات: په کال اتینشن کښې خو Satisfaction نه وی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل وزیر صاحب! Satisfaction کا مطلب یہ ہے کہ انہوں نے جواب دیا ہے کہ اب 30 تاریخ سے وہاں ڈائریکٹر جنرل آگئے ہیں' ان کا یہ نام ہے اور وہ مطمئن ہیں کہ واقعی ایسا ہوا ہے؟ ہو سکتا ہے' وہ کہیں کہ ایسا نہیں ہوا ہے -------

وزیر قانون: جناب سپیکر! غالباً یہ ---------

Mr. Deputy Speaker: Please, please, please.

وزیر قانون: جناب سپیکر! اگر ایسی بات نہیں ہے تو ہم اس پر آنریبل ممبر سے گفتگو کرنے کیلئے تیار ہیں--------

ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان! -------

وزیر قانون: طریقہ کار کے مطابق یہ Satification نہیں ہے' This is not a question in the Assembly.

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان! په هغه پوسټ باندے ډائریکټر جنرل صاحب راغلے دے۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! This is not a question in the Assembly. ہاں جناب سپیکر' یہ Question of Assembly نہیں ہے۔ Relevant provision اس میں نہیں آتی' Satisfaction آتا ہے' یہ Call Attention Notice تھا' اس کا ہم نے جواب دیا اور اگر ہمارا جواب غلط ہو تو Then he can move a Privilege Motion.

جناب ڈپٹی سپیکر: ٹھیک ہے۔

جناب نجم الدین: سر! زما درخواست دا نه دے۔ زه دا وایم چه دَ ده دا جواب د "الف" نه تر "ے" پورے غلط دے۔ خکه غلط دے که اوس زه په Detail سره خبره د دے اسمبلئ په فلور باندے اوکړم نو دوئ ته به پته اولګی جی۔ خو زما عرض دا دے چه حق دا دے چه هر یو Call Attention Notice ورکړی او هغه پیش کړی نو بیا هغه کوم چا چه پیش کړے دے، هغه ته دا اختیار

حاصل وی چه هغه په هغے باندے پینځه منټه یا دوه منټه خبرے اوکړی بیا د خبرو نه روستو د منسټر صاحب حق دا دے۔ هغوی ته تاسو اجازت نه وو ورکړے، زمونږه منسټر صاحب زما نه هم مخکښے پاڅیدو، ما له څیز ختم کړے نه وو چه هغه پاڅیدو۔ خو بس ټهیک ده جی، منسټر صاحب زما بزرګ دے چه هغه وانی چه دا څیز ما کړے دے نو زه مطمئن یم۔

وزیر قانون: شکریہ، Very good. (قہقہے) شکر ہے کہ میرے قابل احترام بھائی کسی بات پر تو مطمئن ہوئے۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Saif-ur-Rehman Khan, MPA, to please move his Call Attention Notice No. 792 as per rules.

جناب احمد حسن خان: یہ جو آپ کا بھتیجا ہے، جناب منسٹر۔

وزیر قانون: میں ان سے ڈرتا ہوں کیونکہ وہ بڑوں کا احترام نہیں کرتا۔

جناب ڈپٹی سپیکر: لاءمنسٹر صاحب! اسمبلی کا بھی احترام چاہئے۔

ارباب سیف الرحمان: "جناب سپیکر! میں حکومت کے نوٹس میں لانا چاہتا ہوں کہ بتاریخ 16.1.1992 اس اسمبلی نے متفقہ قرارداد پاس کی تھی کہ تہکال بالا و تہکال پایان کے درمیان جو Fire ranges ہیں، ان کو دوسری جگہ منتقل کیا جائے اور یہاں پر پارک اور کھیل کے میدان بنائے جائیں لیکن تاحال اس پر عملدرآمد نہیں ہوا اور کافی لوگ اور جانور گولیاں لگنے سے مر گئے ہیں، نیز علاقے میں سیر و تفریح اور کھیل کود کا انتظام نہیں ہے۔ لہذا اس پر فوری کارروائی کی جائے"۔

جناب سپیکر! دا Fire ranges چه دی نو د دے اسمبلئ هال نه تقریباً چار پانچ کلومیټر فاصله باندے پراته دی۔ دلته کښې فائرنګ کیږی، ډیر خلق پکښې مړه شو، خناور پکښې اولګیدل۔ دا په سن 1939 کښې کله چه دویم جنګ عظیم شروع کیدو، هغه ورځو کښې دلته کښې دا Fire ranges جوړ شوی وو خو هغه زمانه کښې نه دلته دا آبادی وه، دا بنجر زمکے وے، شاړه وه نو ځکه دلته کښې دا Fire ranges جوړ شوی وو۔ فی الحال پوزیشن داسے دے چه د دے Fire ranges نه ګیر چاپیره آبادی جوړه شوے ده، کورونه جوړ دی۔ دویم دا خبره ده چه دا علاقه اوس په میونسپل

کارپوریشن کښې شامله ده او د میونسپل کارپوریشن په دننه حدود کښې دا Fire ranges چه دی نو دا ډیر خطرناک او غلط کار دے۔ دریمه خبره دا ده چه دا کوم مجوزه رنګک روډ، چه کوم د چارسده روډ او د ورسک روډ نه به چه حیات آباد ته خی، دا د دے په Front باندے تیریږی نو که فرض کړه دلته دا فائرنګ کیږی نو دا ټول رنګک روډ به خطرناک وی او هلته کښې به څوک تیریدے نه شی۔ نو په دے حالاتو کښې پکار دا ده چه دا Fire ranges د دے خائے نه اخوا ته شی۔ په دے کښې پارکونه جوړ شی، د لوبو د پاره خائے جوړ شی۔ پیښور کښې او په دے علاقو کښې Already چه کوم پارکونه وو، باغونه وو لکه وزیر باغ شو یا شاهی باغ شو، دغه علاقے بیکاره شوے، خرابے شوے، په هغے کښې آبادئ جوړے شوے۔ نور هم په دے علاقه کښې چرته چه Green parts وو، په هغے کښې چرته کښې د پټرولو پمپونه جوړ شو او یا څه نورے آبادئ پکښې جوړے شوے۔ نو دغه مشکلات په دے علاقه کښې دی او Pollution ډیر زیات دے۔ نو په دے وجوهاتو باندے پکار دا ده چه دا Fire ranges د دے خائے نه اخوا ته شی او په دے خائے کښې پارکونه جوړ شی۔ شکریه۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Minister for Law and Parliamentary Affairs.

وزیر قانون، جناب سپیکر! انتہائی احترام کے ساتھ اور جو فاضل ممبر فرماتے ہیں، اس سے بڑی حد تک اتفاق کرتے ہوئے میری پہلی گزارش تو یہ ہے کہ غالباً 'Call Attention' کے زمرے میں یہ بات نہیں آتی۔ یہ اسمبلی کی ایک قرارداد تھی جو منظور ہوئی اور اس کے بعد اس پر کیسے عمل ہو؟ غالباً Call Attention میں آپ کی رہنمائی بھی چاہوں گا کیونکہ ہم سب آپ سے رہنمائی حاصل کرتے ہیں مگر ان کا یہ 'Call Attention' اس زمرے میں غالباً نہیں آتا کیونکہ Matter of urgent public importance اور ہے اور وہ بات اس Public importance کے Matter پر آپ نے ایک قرارداد بھی پاس کی، تفصیل سے اس پر بحث بھی کی تو غالباً اگر ہم اس فورم پر اس کو اجاگر کریں، اس کی کوئی Remedy کریں تو یہ زیادہ مناسب ہوگا۔ تاہم مجھے ان کا احترام عزیز ہے، ہمارے بھی قابل احترام ہیں۔ میں تو یہ گزارش کرونگا کہ کمشنر پشاور

سے ہم نے رابطہ رکھا ہوا ہے ان کے Call Attention کے بارے میں اور وہاں سے ہمیں معلومات پہنچی ہیں کہ جی 1758 کنال کا رقبہ جو حکومت پاکستان کی ملکیت ہے، وہ ان Ranges کو چاند ماری کیلئے استعمال کرتے ہیں اور چونکہ یہ Army occuption میں ہے، اسلئے میری یہ گزارش ہوگی کہ ہم اس قرارداد کو جو یہاں سے پاس ہوئی ہے، Pursue کرتے ہوئے، Follow کرتے ہوئے جو غالباً اسمبلی سیکرٹریٹ کے زمرے میں بھی آتا ہے، ہم مرکزی حکومت سے از سر نو رابطہ رکھیں تاکہ ہمارے فاضل اور قابل احترام ممبر کے جو مطالبات ہیں یا انہوں نے تفصیلات مانگی ہیں، جو معلومات پوچھی ہیں، اس سے کچھ نتیجہ نکل سکے مگر جناب والا، میری یہ گزارش ہوگی کہ جس نوعیت کا یہ معاملہ ہے، ہم یہاں اس کا خاطر خواہ جواب نہ دے سکیں کیونکہ اس کے متعلق Already resoulation پاس ہے اور اس کے دو طریقے ہیں اور جس کو آپ مناسب سمجھتے ہیں، اس فورم پر وہ لائیں یا یہ کہ آپ مرکزی حکومت کو سفارش کریں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل منسٹر! آپ Assist کریں گے کہ جو قرارداد یہاں سے متفقہ پاس ہوتی ہے تو وہ اس میں صوبائی حکومت سے کہا جاتا ہے کہ وہ مرکزی حکومت سے سفارش کرے یا اپیل کرے تو اس ضمن میں جو قرارداد پاس ہوئی تھی، اس سلسلے میں صوبائی حکومت نے وفاقی حکومت سے کوئی بات کی ہے؟

وزیر قانون: جناب والا! اس بارے میں ہم نے پہلے کمشنر پشاور ڈویژن سے رابطہ رکھا About the nature of land کہ وہ کس قسم کی ہے؟ تو انہوں نے جواب دیا کہ ابھی یہ Determine ہوا ہے کہ وہ لینڈ جو ہے، وہ مرکزی حکومت کی ہے اور میں یہ بھی یقین دلاتا ہوں کہ صوبائی حکومت کی جانب سے ہم مرکزی حکومت کے سیکرٹریٹ کو لکھیں گے تاکہ واقعی چاند ماری کا جو مسئلہ ہے، اب اس کی ضرورت اتنی نہیں ہے اور وہ کسی بہتر استعمال میں آ جائے۔ میں اس سے پورا اتفاق کرتا ہوں۔ میں اپنی طرف سے پوری یقین دہانی دلانا چاہتا ہوں کہ ہم حکومت کی جانب سے بھی Take up کریں گے اور یہ گزارش بھی کریں گے کہ اسمبلی بھی اس قرارداد کو Concerned quarter تک بھی پہنچائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اسمبلی سیکرٹریٹ نے Already وہ قرارداد Concerned quarters کو بھیج دی ہے، پراونشل گورنمنٹ کو بھی بھیج دی ہے۔ بہتر یہ ہے کہ اسمبلی سیکرٹریٹ Remind کرائے اور پراونشل گورنمنٹ Further فیڈرل گورنمنٹ سے

اس مسئلے پر بحث کرے اور جو بھی جواب ملے، وہ پھر ہاؤس کو پیش کیا جائے یا کم از کم اسمبلی سیکرٹریٹ کو بتایا جائے۔ Thank you. ارباب صاحب، ٹھیک شوہ؟

ارباب سیف الرحمان: جناب سپیکر! زما تسلی ده، دوئ دِ. Pursue کړی۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you very much. You are satisfied, everybody is satisfied. Now I request Haji Bahadar Khan, MPA from Dir, to please move his Call Attention Notice No. 796 in the House, as per rules.

حاجی بہادر خان (دیر): شکریہ سپیکر صاحب! میں حکومت کی توجہ اس جانب دلانا چاہتا ہوں کہ ضلع دیر بالخصوص جندول سب ڈویژن میں State property پر تعمیر کئے گئے غریب عوام کے مکانات جب بارشوں میں گر جاتے ہیں تو ضروری مرمت کے دوران انتظامیہ ان کو تنگ کرتی ہے جبکہ State property پر ہی تعمیر کئے گئے بعض با اثر افراد کے مکانات میں انتظامیہ کی ملی بھگت سے وہ کچھ بھی کر سکتے ہیں۔

جناب والا! دا ډیره اهمه او ضروری مسئله ده۔ زمونږ په دیر کښې او خصوصاً په جندول کښې State property ده او زیاته Stateproperty چه کومه ده نو په هغے کښې د ډیرے زمانے نه غریب خلق آباد دی چه ډیرے پیړۍ پرے، دوه درے پیړۍ پرے تیرے شوی دی۔ چه د هغوی بلنی هم پریو ځی نو انتظامے والا چه پرے هغه کور او هغه بلنی خرڅے کړے نه وی نو تر هغے پورے د هغے د جوړولو اجازت نه ورکوی او با اثره خلق دی چه په هغے کښې بعضے داسے خایونه هم شته، د پینتالیس ډکانونو چه کوم مارکیټ جوړ شوے دے او د هغے نے زر روپئ کال ورسره کړے دی او دا هر څه د هغوی په لب جب باندے روان دی۔ یوه دکانداری ده چه انتظامیے والا جوړه کړے ده۔ نو ستاسو په وساطت باندے منسټر صاحب ته دا خواست کومه چه دا کمیټئ ته حواله کړئ چه د دے د پاره داسے څه رولز جوړ کړے شی، داسے یو طریقه کار جوړ شی چه غریب او بااثره سړی سره یو شان سلوک کیږی۔ هسے د منسټر صاحب په نوټس کښې مے دا راوستله چه یو زمیندار دے او د هغه سره د State property، پټے دے، هغه اوونیل چه زه دا خپل پټے هوارومه چه فصل لږ ښه کوی۔ د هغے د

پاره ما تحصیلدار ته ټیلیفون اوکړو نو هغه وئیل چه په دے کښې څه خبره ده چه زه به دِ بیا پوهه کړم۔ ما د هغه سړی نه تپوس اوکړو چه په دے کښې څه خبره ده نو هغه سړی وئیل چه څه حساب کتاب رانه غواړی۔ دوئ وائی چه یره پټے به هوارے خو چه اول دِ زما سره خبره نه وی کړے نو چه د فصل د پاره یو سړے خپل پټے هواروی او هغه ته اجازت نه ورکوی او بل طرف ته داسے کوی چه د پینتالیس دکانونو مارکیټ جوړیږی او هغه په زر روپئ د کال یا د میاشتے ورکوی نو دا یو ډیر لوئے ظلم دے۔ نو زه ستاسو په وساطت دوئ ته خواست کومه چه دا دِ کمیټئ ته حواله کړی او دا څه چه شوی دی، دَ دے دِ پوره پوره پته اولګی او د راتلونکی وخت د پاره به ورله هم یوه طریقه کار جوړ شی چه دا State property بے خایه خرابه را خرابه نه شی۔ Thank you.

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Honourable Pir Mohammad Khan Sahib, Minister for Revenue.

جناب پیر محمد خان (وزیر مال): شکریه، جناب سپیکر صاحب۔ ممبر صاحب ډیره اهمه خبره پیش کړه۔ زمونږه په دے صوبه کښې په ډیرو خایونو کښې داسے State property ده چه په هغے باندے خلقو قبضے کړی دی۔ په دے پیښور کښې، مردان کښې، په دیر، په دے هر ځائے کښې شته۔ داسے خو زمکه حکومت چا ته پریښودے نه شی چه دا د دوئ شوه او دوئ د مستقله قبضه پرے اوساتی، خان له به پرے آبادئ کوی او که نه کچه آبادئ پخه وی که څه کوی، څه طریقه وی د هغے د پاره۔ په بعضے خایونو کښې حکومت زمکے خرڅوی، بعضے خایونو کښې نے مفت ورکړے دی، کوم چه زیات دغه کښې دی لکه ډی آئی خان او په نورو ډیرو خایونو کښې حکومت زمکے هم تقسیم کړی دی خو د دیر زمکے چه کوم State property ده، هغه وخت پاتے شوے وه۔ اوس دا زمونږ په سوات او په دے خایونو کښې هم شته، په هغے کښې چه کوم کسان اوسیږی، د هغوی د پاره طریقه کار دے۔ هغه طریقه کار دا دے چه دے به د دے مکان مرمت کوی چه خرابیږی یا څه Improvements پکښې غواړی نو د هغے د پاره باقاعده درخواست به کوی

خکه چه دا د ده ذاتی ملکیت نه دے۔ چه د کورنمنټ ملکیت دے نو دے به درخواست کوی او هغه طریقه کار باندے دوئ ته اجازت ملاؤ شي، چه سبا پرے دے داسے قابض هم نه شی چه مستقل هغه دعویٰ پرے اوکړی۔ نو که دغه طریقه کار هغوی جوړ کړے وی نو بیا د هغے نه پس چا چه داسے کړے وی او انتظامیے هغوی ته اجازت ورکړے وی او چا چه هغه نه وی کړے، هسے په خپل طبعیت باندے قبضه کوی نو دا داسے نه شی کیدے۔ بهرحال چه کومه خبره دوئ اوکړه چه یره بعضے خایونو کښ مارکیټونه جوړ شوی دی، په هغے باندے پیسے خلق اخلی یا پټی پکښ جوړیږی، په هغے باندے ترے څوک بهته غواړی، څه څیز غواړی، د هغے به مونږه پته اوکړو انشاء الله۔ زه به دے هم خپل دفتر ته راوغوړم، ټائم به ورله ورکړم، را او به نے غواړمه او هغوی به هم را اوغواړمه او انشاء الله دے به مطمئن کړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب!

حاجی بهادر خان (دیر): جناب سپیکر صاحب! زما دا عرض وو چه کمیټئ ته حواله شو، که هسے به نے رااوغواړو۔ ما د کمیټئ Request کړے وو چه کمیټئ ته نے حواله کړئ خکه چه په دے کښ ډیرے گهپلے داسے شته چه هغه به زه دوئ ته اوښایم چه یره، دا پکښ گهپله شوے ده۔ اوس هم پکښ روانے دی، لکه اوس هم داسے خایونه جوړیږی چه هغه انتظامیے په خرد برد، په لین دین باندے ورکړے دی۔ نو زه خو دومره عرض کومه جی۔

وزیر مال: دوئ ته ما اووئیل چه دوئ به زه هم رااوغواړمه او هغوئ به هم رااوعواړمه او دوئ دا خبرے زما په دفتر کښ، هلته کښ کهلاؤ کولے شی او دا د دوئ تسلی ساتی چه زه حقیقت پرست سړے یمه او داسے به کله هم اونکړم چه یوه خبره به دوئ صحیح پیش کړی او زه به هغه مسترد کومه۔ چه خبره او دلیل د دوئ صحیح وو نو هغه به انشاء الله مونږه Honour کوؤ خو اوس کمیټئ ته چه کوم څیز حواله شی، ډیرے خبرے خو کال یو نیم کال مخکښے چه کمیټئ ته تلی دی، یوه خبره زما کمیټئ ته تلے ده او اوس غالباً په 13 تاریخ باندے یو میټنگ کښ هغه ایښودے شوے ده، زما خیال دے د کال نه د هغے زیات وخت اوشو، دا به نور هم Delay شی۔ د

هغے په خانے زما دفتر ته چه دوئ راشی، هغه به په آسانه اوشی- زه به هغه انتظامیه راوغوارمه، ریونیو بورد والا به را وغوارم- بل د Call Attention د پاره په رولز کښ داسے نشته چه دا به هم کمیټئ ته لیږئ-

جناب ڈپٹی سپیکر: حاجی صاحب! فی الحال که تاسو د Call Attention جواب ورکوئ، رولز مه Discuss کوئ حاجی صاحب، د وزیر صاحب چه کوم Proposal دے، زما خیال دے فرض کړه د هغے نه پس هم تاسو مطمئن نه یئ نو تاسو بیا یو Adjournment motion راوړئ-

جناب باز محمد خان: جناب سپیکر صاحب! پیر محمد خان صاحب خبره اوکړه، دفتر ته دوئ سړے اوغواړی، تقریباً درے څلور میاشتے اوشوے، په دے هاؤس کښ دوئ Already ما ته دا یقین دهانی راکړے وه چه دفتر ته به زه دا افسران را اوغوارمه خو تر اوسه پورے ما له د هغه سوال، جواب را نه کړے شو-

جناب ڈپٹی سپیکر: عمرے ته تلے وے- The sitting is adjourned and we will meet tomarrow again at 10.00 a.m. Thank you.

(اسمبلی کا اجلاس جمعرات 11 فروری 1999 صبح دس بجے تک کیلئے ملتوی ہوگیا-)